

Nr 45

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, m. m., i vad propositionen hänvisats till lagutskott, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 17 mars 1961 dagtecknad proposition, nr 45, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring,
- 2) lag angående ändring i lagen den 21 maj 1954 (nr 266) om moderskapshjälp,
- 3) lag om överflyttande på riksförsäkringsverket av de uppgifter och befogenheter, som tillkomma riksförsäkringsanstalten och pensionsstyrelsen,
- 4) lag om försäkringsdomstol,
- 5) lag angående ändring i lagen den 14 maj 1954 (nr 243) om yrkes-skadeförsäkring,
- 6) lag om besvär över försäkringsrådets beslut,
- 7) lag angående ändring i lagen den 28 maj 1959 (nr 291) om försäkring för allmän tilläggspension,
- 8) förordning om ändring i förordningen den 18 december 1959 (nr 551) angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension,
- 9) förordning om ändring i förordningen den 18 december 1959 (nr 552) angående uppbörd av avgifter enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension, m. m.,
- 10) lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering,
- 11) lag angående ändring i lagen den 18 maj 1956 (nr 293) om ersättning åt smittbärare,
- 12) förordning angående ändring i förordningen den 21 maj 1954 (nr 269) om skyldighet för arbetsgivare att lämna uppgift rörande arbetsanställning,

13) förordning angående ändring i förordningen den 29 augusti 1958 (nr 460) om sjukhjälp i vissa fall åt svenska medborgare, som icke äro bosatta i riket och

14) reglemente angående förvaltningen av riksförsäkringsverkets fonder, dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

I sistnämnda förslag ingår bl. a. följande, nämligen att riksdagen måtte dels för sin del fatta principiellt beslut om att bolag, som avses i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, icke efter utgången av år 1965 skall äga meddela försäkring enligt nämnda lag,

dels godtaga de av departementschefen i propositionen angivna riktlinjerna för den framtida ordningen för handläggning inom de allmänna sjukkasorna av ärenden rörande folkpension och allmän tilläggspension m. m.

Propositionen har, såvitt angår de därvid fogade författningsförslagen samt de båda övriga förslag som här ovan angivits, hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet. I övrigt har propositionen hänvisats till statsutskottet.

I samband med propositionen har utskottet — med vissa begränsningar, vilka närmare redovisas i det följande — behandlat följande i ämnet väckta motioner, nämligen

A. vid riksdagens början väckta motioner:

de likalydande motionerna nr 51 i första kammaren av herr *Persson, Helmer*, och herr *Öhman* samt nr 67 i andra kammaren av herr *Senander m. fl.* om ändrade pensionsbestämmelser för småföretagare,

de likalydande motionerna nr 281 i första kammaren av herr *Virgin* samt nr 235 i andra kammaren av fru *Kristensson* och fröken *Karlsson* om höjning av maximibeloppet för frivillig sjukpenningförsäkring för studerande,

de likalydande motionerna nr 367 i första kammaren av herr *Lundström m. fl.* och nr 426 i andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* om vissa ändringar i lagen om försäkring för allmän tilläggspension,

de likalydande motionerna nr 501 i första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* och nr 586 i andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* om viss reformering av den allmänna tilläggspensioneringen,

de likalydande motionerna nr 502 i första kammaren av herr *Eskilsson m. fl.* samt nr 593 i andra kammaren av herrar *Nilsson* i Svalöv och *Eliasson* i Moholm angående den pensionsgrundande inkomsten inom den allmänna tilläggspensioneringen, samt

de likalydande motionerna nr 509 i första kammaren av herr *Stefanson m. fl.* och nr 595 i andra kammaren av herr *Nordgren m. fl.* angående beräkningen av pensionsunderlaget för företagare inom den allmänna tilläggspensioneringen;

B. i anledning av propositionen väckta motioner:

de likalydande motionerna nr 623 i första kammaren av herr *Alexander-son m. fl.* och nr 741 i andra kammaren av herr *Ståhl m. fl.*,

de likalydande motionerna nr 625 i första kammaren av herrar *Kaijser* och *Sveningsson* samt nr 739 i andra kammaren av fröken *Wetterström m. fl.*,

de likalydande motionerna nr 626 i första kammaren av herrar *Nord* och *Kronstrand* samt nr 738 i andra kammaren av herrar *Antby* och *Jönsson* i Ingemarsgården,

de likalydande motionerna nr 627 i första kammaren av herr *Pettersson, Harald, m. fl.* och nr 737 i andra kammaren av herr *Brandt* i Sätilla *m. fl.*,

de likalydande motionerna nr 628 i första kammaren av herr *Virgin m. fl.* och nr 740 i andra kammaren av herr *Svensson* i Stenkyrka *m. fl.*,

de likalydande motionerna nr 629 i första kammaren av herr *Sundin* och nr 743 i andra kammaren av herr *Boo*,

motionen nr 744 i andra kammaren av herr *Andersson* i Knäred *m. fl.*, samt

motionen nr 745 i andra kammaren av herr *Andersson* i Knäred *m. fl.*

De ovan under A. upptagna motionsparen I: 367 och II: 426 samt I: 501 och II: 586 behandlas endast i vissa delar i detta utlåtande. Sålunda avser utlåtandet i fråga om det förstnämnda motionsparet endast det däri under 3. upptagna yrkandet (innehåller begäran om »undanröjande av den orättvisa, som för närvarande består däri att företagare, vilka ej driver sin rörelse i aktiebolagsform, icke kan förvärva samma pensionsrätt som löntagare»). Motionerna I: 501 och II: 586 behandlas endast i den del motionerna avser beräkning inom den allmänna tilläggspensioneringen av pensionsgrundande inkomst för företagare. I återstående delar kommer de båda motionsparen att behandlas i senare utlåtanden.

Den ovan under B. upptagna motionen II: 745 har hänvisats till statsutskottet, såvitt gäller fråga om inrättande av en befattning vid riksförsäkringsverket såsom allmänt ombud, och har följaktligen icke i denna del behandlats av andra lagutskottet.

De i motionerna framställda *yrkandena* kommer att redovisas i det följande. De yrkanden som har ett direkt samband med propositionens förslag kommer att återges i anslutning till de avsnitt i propositionen var- till de närmast är att hänföra.

Beträffande de *skäl* som åberopats till stöd för motionsyrkandena får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionerna II: 67, II: 235, II: 426, II: 586, II: 593, I: 509, I: 623, II: 739, II: 738, II: 737, I: 628, II: 743, II: 744 och II: 745.

De vid propositionen fogade *författningsförslagen* är av följande lydelse.

Förslag

till

L a g

angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om
allmän sjukförsäkring

Härigenom förordnas beträffande lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring¹, dels att 61—68, 80, 86—88 och 112—120 §§ skola upphöra att gälla, dels att 3, 4, 9, 15, 16, 18, 31, 33, 39, 41, 42, 55—58, 60, 69—72, 75, 76, 78, 79, 81—85, 89, 92—94, 97, 99, 103, 104, 109 och 111 §§ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, dels att i 5, 6, 19, 27, 34, 37, 40, 46—49, 52, 53, 59, 73, 74, 77, 90, 91, 95, 98, 101, 102, 105, 107 och 108 §§ orden »allmän sjukkassa» och »centralsjukkassa» eller former av dessa ord skola ersättas med ordet »sjukkassa» eller motsvarande former härav, dels att omedelbart efter 77 § skall införas en ny paragraf, betecknad 77 a §, av den lydelse här nedan angives, dels att överskrifterna omedelbart före 61, 86, 112 och 118 §§ skola utgå ur lagen, dels ock att omedelbart framför 77 a § skall införas en ny överskrift av nedan angiven lydelse.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

3 §.

*Allmän sjukkassa är central-
s j u k k a s s a eller l o k a l s j u k -
k a s s a.*

För varje landstingsområde samt varje stad, som ej deltagar i landsting, skall finnas en centralsjukkas-
sa. Då särskilda förhållanden föran-
leda därtill, må dock två landstings-
områden eller sådant område och
stad, som ej deltagar i landsting, för-
enas till ett centralsjukkasområde.
Om skäl äro därtill, må annan stad
än nu sagts bilda eget centralsjuk-
kassområde. Angående indelning i
centralsjukkasområden beslutar
Konungen.

För varje landstingskommun samt
varje stad, som ej tillhör sådan kom-
mun, skall finnas en allmän sjuk-
kassa. Då särskilda förhållanden föran-
leda därtill, må dock två lands-
tingskommuner eller landstingskom-
mun och stad som nyss sagts för-
enas till ett sjukkasområde. An-
gående indelning i sjukkasområden
beslutar Konungen.

*Allmän sjukkassa skall inrätta lo-
kalkontor i den mån så prövas er-
forderligt.*

¹ Senaste lydelse av 16, 19 och 41 §§ se SFS 1959:585, av 27 och 47 §§ se SFS 1960:179, av 31 § se SFS 1956:74, av 33 § se SFS 1960:106, av 34 § se SFS 1955:397, av 37 § se SFS 1954:518, av 39, 58 och 86 §§ se SFS 1958:457, av 56 § se SFS 1954:267, av 69 § se SFS 1956:627, av 107 § se SFS 1954:244 samt av övriga berörda paragrafer se senaste lydelse av lagen SFS 1953:569.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Centralsjukkasseområde, som ej utgöres enbart av stad, skall vara indelat i lokalsjukkasseområden, omfattande en eller flera kommuner. Angående indelning i lokalsjukkasseområden beslutar Konungen eller den myndighet Konungen bestämmer. För varje lokalsjukkasseområde skall finnas en lokalsjukkassa.

Lokalsjukkassa skall vara ansluten till den centralsjukkassa, inom vars verksamhetsområde lokalsjukkasseområdet är beläget.

4 §.

I denna lag förstås med

läkare: den som äger behörighet att inom riket utöva läkarkonsten;

läkarvård: vård som meddelas av läkare, dock icke vård som lämnas försäkrad, vilken åtnjuter sjukhusvård;

sjukhusvård: vård som å sjukvårdsanstalt lämnas där intagen försäkrad ävensom vård å annan sjukvårdsinrättning, om vården beredes genom *pensionsstyrelsens* försorg;

sjukvårdsanstalt: allmänt sjukhus ävensom annan sjukvårdsinrättning, som enligt av Konungen fastställd förteckning är att anse såsom sjukvårdsanstalt jämlikt denna lag;

allmänt sjukhus: sjukvårdsinrättning som tillhör staten eller till vars drift statsbidrag utgår eller som drives av *landsting* eller stad, som ej *deltager i landsting*, och ej är anordnad vid *fattigvårdsanstalt* ävensom sjukvårdsinrättning

I denna lag förstås med

läkare: den som äger behörighet att inom riket utöva *läkaryrket*;

läkarvård: vård som meddelas av läkare, dock icke vård som lämnas försäkrad, vilken åtnjuter sjukhusvård;

sjukhusvård: vård som å sjukvårdsanstalt lämnas där intagen försäkrad ävensom vård å annan sjukvårdsinrättning, om vården beredes genom *riksförsäkringsverkets* försorg;

sjukvårdsanstalt: allmänt sjukhus ävensom annan sjukvårdsinrättning, som enligt av Konungen fastställd förteckning är att anse såsom sjukvårdsanstalt jämlikt denna lag;

allmänt sjukhus: sjukvårdsinrättning som tillhör staten eller till vars drift statsbidrag utgår eller som drives av *landstingskommun* eller stad, som ej *tillhör sådan kommun*, och ej är anordnad vid *hem, som avses i 18 § lagen om so-*

(Gällande lydelse)

varöver *pensionsstyrelsen* förfogar för sin sjukvårdande verksamhet;

hemortssjukhus: allmänt sjukhus, drivet av *det landsting eller sådan i landsting ej deltagande stad*, inom vars område försäkrad är bosatt.

När nedan i denna lag användes uttrycket *sjuk-kassa*, avses därmed *lokalsjuk-kassa eller, där sådan ej finnes inrättad, centralsjuk-kassa*.

(Föreslagen lydelse)

cialhjälp, ävensom sjukvårdsinrättning varöver *riksförsäkringsverket* förfogar för sin sjukvårdande verksamhet;

hemortssjukhus: allmänt sjukhus, drivet av *den landstingskommun eller landstingskommun ej tillhörande stad*, inom vars område försäkrad är bosatt.

När nedan i denna lag användes uttrycket *sjuk-kassa*, avses därmed *allmän sjuk-kassa*.

9 §.

Försäkringspliktig skall för varje kalenderår vara medlem i *sjuk-kassan för den kommun, där han för samma år blivit mantalsskriven*. Är försäkringspliktig icke mantalsskriven inom riket, skall han vara medlem i *sjuk-kassan för den kommun, där han är bosatt vid ingången av kalenderåret eller vid den senare tidpunkt, då försäkringsplikt inträder*.

Medlem i lokalsjuk-kassa är genom dennas anslutning till centralsjuk-kassa tillika medlem i den senare.

Sjukvårdsersättning till barn, som i 6 § sista stycket avses, utgives av *sjuk-kassan för den kommun, där barnet är bosatt*.

Försäkringspliktig skall för varje kalenderår vara medlem i *den sjuk-kassa, inom vars verksamhetsområde han för samma år blivit mantalsskriven*. Är försäkringspliktig icke mantalsskriven inom riket, skall han vara medlem i *den sjuk-kassa, inom vars verksamhetsområde han är bosatt vid ingången av kalenderåret eller vid den senare tidpunkt, då försäkringsplikt inträder*.

Sjukvårdsersättning till barn, som i 6 § sista stycket avses, utgives av *den sjuk-kassa, inom vars verksamhetsområde barnet är bosatt*.

15 §.

Ersättning för utgifter för *sjukhusvård*, som på grund av sjukdom varit erforderlig, utgår,

då vården beretts å *hemortssjukhus*, med belopp, som motsvarar den för sådan vård vid sjukhuset tillämpade avgiften å allmän sal,

Ersättning för utgifter för *sjukhusvård*, som på grund av sjukdom varit erforderlig, utgår,

då vården beretts å *hemortssjukhus*, med belopp, som motsvarar den för sådan vård vid sjukhuset tillämpade avgiften å allmän sal,

(Gällande lydelse)

då erforderlig vård ej kunnat beredas å hemortssjukhus eller behovet av sjukhusvården uppkommit utanför *det landstingsområde eller sådan i landsting ej deltagande stad*, där den sjuke är bosatt, och den sjuke med anledning härav måst intagas å annat allmänt sjukhus, med belopp, som motsvarar den lägsta avgift, mot vilken den sjuke kunnat erhålla vården å sjukhuset,

då vården annorstädes än å allmänt sjukhus beretts genom *pensionsstyrelsens* försorg, med belopp, som motsvarar den lägsta för sådan vård utgående avgiften, samt

i övriga fall med belopp, motsvarande den lägsta avgift, mot vilken den sjuke kunnat erhålla vården å allmän sal vid hemortssjukhus, lämpat för sjukdomens behandling.

Konungen äger — — — — — angivet belopp.

(Föreslagen lydelse)

då erforderlig vård ej kunnat beredas å hemortssjukhus eller behovet av sjukhusvården uppkommit utanför *den landstingskommun eller landstingskommun ej tillhörande stad*, där den sjuke är bosatt, och den sjuke med anledning härav måst intagas å annat allmänt sjukhus, med belopp, som motsvarar den lägsta avgift, mot vilken den sjuke kunnat erhålla vården å sjukhuset,

då vården annorstädes än å allmänt sjukhus beretts genom *riksförsäkringsverkets* försorg, med belopp, som motsvarar den lägsta för sådan vård utgående avgiften, samt

i övriga fall med belopp, motsvarande den lägsta avgift, mot vilken den sjuke kunnat erhålla vården å allmän sal vid hemortssjukhus, lämpat för sjukdomens behandling.

16 §.

Har försäkrad — — — — — under resan.

Ersättning må ej utgivas med högre belopp än som skulle hava utgått vid besök hos den provinsialläkare eller stadsläkare, inom vars distrikt den försäkrade vistas. Ersättning må dock utgivas högst med belopp, som skulle hava utgått, om läkarvården sökts vid närmaste allmänna sjukhus, där vården kunnat meddelas,

a) om den försäkrade efter hänvisning av läkare sökt läkarvård vid sjukvårdsanstalt eller för enbart öppen vård avsedd sjukvårdsinrättning, vilken tillhör staten eller till vars drift statsbidrag utgår eller som drivs av *landsting eller stad, som ej deltagar i landsting*;

Ersättning må ej utgivas med högre belopp än som skulle hava utgått vid besök hos den provinsialläkare eller stadsläkare, inom vars distrikt den försäkrade vistas. Ersättning må dock utgivas högst med belopp, som skulle hava utgått, om läkarvården sökts vid närmaste allmänna sjukhus, där vården kunnat meddelas,

a) om den försäkrade efter hänvisning av läkare sökt läkarvård vid sjukvårdsanstalt eller för enbart öppen vård avsedd sjukvårdsinrättning, vilken tillhör staten eller till vars drift statsbidrag utgår eller som drivs av *landstingskommun eller stad, som ej tillhör sådan kommun*;

(Gällande lydelse)

b) om den försäkrade utan att hänvisning av läkare skett sökt läkarvård vid sjukvårdsanstalt för skada, som drabbat honom genom olycksfall, och det skäligen kunnat antagas att han till följd av skadan var i trängande behov av läkarvård vid sådan anstalt;

c) om den försäkrade på grund av sjukdom varit i trängande behov av läkarvård men icke kunnat anträffa den provinsialläkare eller stadsläkare, inom vars distrikt han vistas, och därför sökt vård hos annan läkare.

Ersättning i — — — — — försäkrades bostad.

Ersättning må — — — — — icke utgå.

Angående beräkningen i övrigt av ersättning enligt denna paragraf förordnar Konungen. Konungen äger därvid beträffande resor inom viss *centralsjukkassas* verksamhetsområde föreskriva, att ersättning skall utgå endast i den mån utgifterna för varje besök hos läkaren överstiga fem kronor samt att vad i andra stycket stadgas icke skall äga tillämpning.

Vid tandläkarvård — — — — — motsvarande tillämpning.

(Föreslagen lydelse)

b) om den försäkrade utan att hänvisning av läkare skett sökt läkarvård vid sjukvårdsanstalt för skada, som drabbat honom genom olycksfall, och det skäligen kunnat antagas att han till följd av skadan var i trängande behov av läkarvård vid sådan anstalt;

c) om den försäkrade på grund av sjukdom varit i trängande behov av läkarvård men icke kunnat anträffa den provinsialläkare eller stadsläkare, inom vars distrikt han vistas, och därför sökt vård hos annan läkare.

Angående beräkningen i övrigt av ersättning enligt denna paragraf förordnar Konungen. Konungen äger därvid beträffande resor inom viss *sjukkassas* verksamhetsområde föreskriva, att ersättning skall utgå endast i den mån utgifterna för varje besök hos läkaren överstiga fem kronor samt att vad i andra stycket stadgas icke skall äga tillämpning.

18 §.

Sjukkassa må, med tillsynsmyndighetens medgivande och enligt de närmare föreskrifter som meddelas av tillsynsmyndigheten, besluta, att ersättning skall utgå för försäkrads kostnader för sjukgymnastik eller eljest behandling med bad, massage, elektricitet eller hetluft eller annan därmed jämförlig behandling eller för konvalescentvård. I sådant fall skall den obligatoriska sjukvårdsför-

Konungen äger föreskriva, att ersättning enligt av Konungen fastställda grunder skall utgå för försäkrads utgifter för annan vård eller behandling i anledning av sjukdom än i 14 och 15 §§ sägs.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

säkringen i kassan omfatta även för-
mån, som avses med beslutet.

31 §.

Drabbas någon, — — — — — av skadan.

Omfattas skadan — — — — — av skadan.

Vid sjukdom, som enligt annan lag än lagen om yrkesskadeförsäkring eller enligt särskild författning eller enligt Konungens förordnande medför rätt till ersättning, som bestäms av eller utbetalas från riksförsäkringsanstalten eller bolag varom sägs i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, utgives sjukhjälp enligt denna lag endast i den mån sjukhjälpens belopp överstiger vad som i motsvarande hänseende utgår i sådan ersättning.

Vad i — — — — — om yrkesskadeförsäkring.

Vid sjukdom, som enligt annan lag än lagen om yrkesskadeförsäkring eller enligt särskild författning eller enligt Konungens förordnande medför rätt till *en motsvarande* ersättning, *vilken* bestäms av eller utbetalas från riksförsäkringsverket eller bolag varom sägs i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, utgives sjukhjälp enligt denna lag endast i den mån sjukhjälpens belopp överstiger vad som i motsvarande hänseende utgår i sådan ersättning.

33 §.

Medlem i *allmän* sjukkasse är pliktig att erlägga avgift för försäkringen (s j u k f ö r s ä k r i n g s a v g i f t), som enligt vad nedan sägs innefattar avgift för dels sjukvårdsförsäkringen, dels försäkringen för grundsjukpenning och dels försäkringen för tilläggssjukpenning. Avgift för försäkring för grundsjukpenning skall avse jämväl barntillägg. *Den som är medlem i såväl lokal- som centralsjukkasse skall erlägga sjukförsäkringsavgift i båda kassorna.*

Avgift för — — — — — eller sjukbidrag.

Avgift för — — — — — ettusentvåhundra kronor.

Avgift för — — — — — av tjänstgöringen.

Vad i — — — — — taxerade inkomst.

Medlem, som — — — — — makens sjukförsäkringsavgift.

Medlem i sjukkasse är pliktig att erlägga avgift för försäkringen (s j u k f ö r s ä k r i n g s a v g i f t), som enligt vad nedan sägs innefattar avgift för dels sjukvårdsförsäkringen, dels försäkringen för grundsjukpenning och dels försäkringen för tilläggssjukpenning. Avgift för försäkring för grundsjukpenning skall avse jämväl barntillägg.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

39 §.

Beloppet av de i 38 § avsedda bidrag, som belöpa å ett kalenderår, skall i den ordning Konungen bestämmer fördelas mellan *centralsjukkassorna*. Såvitt angår sjukvårdsförsäkringen skall fördelningen ske i förhållande till *centralsjukkassornas och till dem anslutna lokalsjukkassors* utgifter under kalenderåret för sjukhusvård och för ändamål som avses i 41 § första stycket a), ökade med de å samma år belöpande utgifter för läkemedel, som åvila kassorna. Beträffande försäkringen för tilläggssjukpenning skall fördelningen ske i förhållande till *centralsjukkassornas och till dem anslutna lokalsjukkassors* utgifter för tilläggssjukpenning under kalenderåret. Konungen äger dock med riksdagen bestämma, att viss del av bidragen skall ingå till en fond att förvaltas enligt grunder, som fastställas i enahanda ordning.

I avräkning å de bidrag, som komma att debiteras för visst kalenderår, äger *centralsjukkassa* av statsverket erhålla förskott enligt de föreskrifter Konungen utfärdar.

41 §.

Sjukhjälpsbidrag utgår till *centralsjukkassa* med nedan angivna procentuella andel av de utgifter under kalenderåret, som *bestripts av centralsjukkassan och till denna anslutna lokalsjukkassor*, nämligen för

a) läkarvård enligt 14 § och 19 § första stycket, gottgörelse till arbetsgivare enligt 19 § andra stycket för

Beloppet av de i 38 § avsedda bidrag, som belöpa å ett kalenderår, skall i den ordning Konungen bestämmer fördelas mellan *sjukkassorna*. Såvitt angår sjukvårdsförsäkringen skall fördelningen ske i förhållande till *kassornas* utgifter under kalenderåret för sjukhusvård och för ändamål som avses i 41 § första stycket a), ökade med de å samma år belöpande utgifter för läkemedel, som åvila kassorna. Beträffande försäkringen för tilläggssjukpenning skall fördelningen ske i förhållande till *kassornas* utgifter för tilläggssjukpenning under kalenderåret. Konungen äger dock med riksdagen bestämma, att viss del av bidragen skall ingå till en fond att förvaltas enligt grunder, som fastställas i enahanda ordning.

I avräkning å de bidrag, som komma att debiteras för visst kalenderår, äger *sjukkassa* av statsverket erhålla förskott enligt de föreskrifter Konungen utfärdar.

Sjukhjälpsbidrag utgår med nedan angivna procentuella andel av *sjukkassas* utgifter under kalenderåret för

a) läkarvård enligt 14 § och 19 § första stycket, gottgörelse till arbetsgivare enligt 19 § andra stycket för

(Gällande lydelse)

läkarvård och för andra sjukvårdande åtgärder än som avses i 18 §, resor enligt 16 och 17 §§ samt gottgörelse enligt 19 § tredje stycket för transporter 50 procent;

b) grundsjukpenning och motsvarande del av hempenning

..... 50 procent;

c) barntillägg 75 procent.

Konungen äger medgiva att till *centralsjukkassa*, för vilken med hänsyn till bebyggelse och kommunikationer särskilt stora utgifter uppkomma för ändamål, som i första stycket a) sägs, bidraget för utgifter till dylika ändamål skall utgå med mer än femtio procent av *de* utgifter, som bestritts av kassan och till denna anslutna lokalsjukkassor, dock med högst sjuttio procent av desamma. Därvid må föreskrivas, att medgiven ökning av bidraget helt eller delvis skall tillkomma lokalsjukkassa.

Angående sjukhjälpbidrag till *centralsjukkassa* för utgifter för sjukvård utom riket gäller vad där- om är särskilt stadgat.

(Föreslagen lydelse)

läkarvård och för andra sjukvårdande åtgärder än som avses i 18 §, resor enligt 16 och 17 §§ samt gottgörelse enligt 19 § tredje stycket för transporter 50 procent;

b) grundsjukpenning och motsvarande del av hempenning

..... 50 procent;

c) barntillägg 75 procent.

Konungen äger medgiva att till *sjukkassa*, för vilken med hänsyn till bebyggelse och kommunikationer särskilt stora utgifter uppkomma för ändamål, som i första stycket a) sägs, bidraget för utgifter till dylika ändamål skall utgå med mer än femtio procent av *kassans* utgifter, dock med högst sjuttio procent av desamma.

Angående sjukhjälpbidrag för utgifter för sjukvård utom riket gäller vad därom är särskilt stadgat.

42 §.

Medlemsbidrag utgår för envar, som vid utgången av kalenderåret är sjukkassemédlem, med följande belopp, nämligen

i städer som utgöra särskilda *centralsjukkasseområden* .. 4 kronor; annorstädes

i Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län

..... 5 kronor;

i riket i övrigt .. 4 kronor 50 öre.

Medlemsbidrag utgår för envar, som vid utgången av kalenderåret är sjukkassemédlem, med följande belopp, nämligen

i städer som utgöra särskilda *sjukkasseområden* 4 kronor; annorstädes

i Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län

..... 5 kronor;

i riket i övrigt .. 4 kronor 50 öre.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Konungen äger medgiva att, där särskilda svårigheter med avseende å sjukkontrollen eller förvaltningen i övrigt föreligga, medlemsbidrag avseende medlemmar tillhörande viss eller vissa lokalsjukkassor skall utgå med högre belopp än i första stycket angivits, dock med högst sex kronor.

Av medlemsbidrag för den som är medlem i såväl lokal- som central-sjukkassa skola tre femtedelar tillfalla lokalsjukkassan och två femtedelar centralsjukkassan.

55 §.

Allmän sjukkassas firma skall innehålla beteckning, som anknyter till kassans verksamhetsområde. Centralsjukkassas firma skall därjämte innehålla orden »allmän» och »centralsjukkassa». Lokalsjukkassas firma skall innehålla orden »allmän» och »sjukkassa».

I allmän sjukkassas firma må ej intagas något av orden »bolag», »bank», »ömsesidig» eller »försäkring». Lokalsjukkassas firma må ej heller innehålla ordet »central».

Firman skall — — — — — sjukkassas firma.

Ej må — — — — — allmän sjukkassa.

56 §.

För allmän sjukkassa skola finnas stadgar avfattade enligt formulär, fastställt av tillsynsmyndigheten.

Stadgarna skola angiva

- 1) kassans firma;
- 2) kassans verksamhetsområde;
- 3) den ort, där kassans styrelse skall hava sitt säte;

Allmän sjukkassas firma skall innehålla beteckning, som anknyter till kassans verksamhetsområde, samt därjämte orden »allmän» och »sjukkassa». I firman må ej intagas något av orden »bolag», »bank», »ömsesidig» eller »försäkring».

För sjukkassa skola finnas stadgar, vilka på förslag av kassans styrelse skola fastställas och registreras av tillsynsmyndigheten.

Stadgarna skola angiva

- 1) kassans firma;
- 2) kassans verksamhetsområde;
- 3) den ort, där kassans styrelse skall hava sitt säte;

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4) hur kassans värde- och övriga säkerhetshandlingar skola förvaras;

4) hur kassans värde- och övriga säkerhetshandlingar skola förvaras;

5) ordningen för utbetalning av sjukhjälp och moderskapshjälp;

5) ordningen för utbetalning av sjukhjälp och moderskapshjälp;

6) antalet ombud, som i 61 § avses, samt, där så erfordras, grunderna för utseendet av sådana ombud;

6) ordningen för inbetalning av avgifter för den frivilliga försäkringen.

7) det sätt, varpå kallelse till ombudsval och ombudsmöte skall ske och andra meddelanden skola bringas till medlemmarnas eller ombudens kännedom, ävensom den tid före ombudsval och ombudsmöte, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna;

8) antalet styrelseledamöter.

I stadgar för centralsjukkassa skall härjämte angivas ordningen för inbetalning av avgifter för den frivilliga försäkringen.

Stadgar för sjukkassa, vilken utgiver ersättning för behandling som i 18 § avses, skola innehålla uppgift härom och angående de grunder efter vilka ersättningen utgår.

Utöver vad ovan sägs må bestämmelser ej intagas i stadgarna, såvida ej tillsynsmyndigheten för särskilt fall så medgiver.

Allmän sjukkassas stadgar skola vara fastställda och registrerade av tillsynsmyndigheten. Beslut om ändring av stadgarna må ej gå i verkställighet, innan ändringen blivit fastställd och registrerad av tillsynsmyndigheten.

57 §.

För allmän sjukkassas förbindelser häfta allenast kassans tillgångar.

Utan tillsynsmyndighetens medgivande må allmän sjukkassa ej upp-

För sjukkassas förbindelser häfta allenast kassans tillgångar.

Utan tillsynsmyndighetens medgivande må sjukkassa ej överlåta eller

(Gällande lydelse)

taga, övertaga eller ikläda sig ansvar för lån, *ej heller* åtaga sig annan förpliktelse, såvida *ej* denna har omedelbart sammanhang med kassans verksamhet.

(Föreslagen lydelse)

med inteckning för gäld belasta fast egendom och ej heller upptaga, övertaga eller ikläda sig ansvar för lån eller åtaga sig annan förpliktelse, såvida ej denna har omedelbart sammanhang med kassans verksamhet.

58 §.

Allmän sjukkasse må *ej* bedriva annan verksamhet än som föreskrives eller medgives i denna lag.

I den mån Konungen så förordnar, är *allmän* sjukkasse pliktig att inom sitt verksamhetsområde jämväl såvitt angår andra än kassans medlemmar biträda vid handhavandet av annan statlig social försäkrings- eller understödsverksamhet ävensom att tillställa socialregister behövliga uppgifter. För sitt biträde vid omförmälda försäkrings- eller understödsverksamhet må kassan, där det finnes påkallat till följd av den kassan sålunda anförtrödda verksamhetens omfattning, erhålla ersättning enligt de grunder Konungen bestämmer.

Därest förordnande meddelas beträffande sjukhjälp till svensk medborgare som icke är bosatt här i riket eller med främmande stat träffas överenskommelse som berör *allmän* sjukkasse, är *sådan kassa* pliktig att utöva verksamhet i enlighet med vad förordnandet eller överenskommelsen innehåller.

Allmän sjukkasse skall, i den mån så kan ske, till myndighet, som handhar folkpensionering, *olycksfallsförsäkring* eller arbetslöshetsförsäkring, avgiva de yttranden och lämna det biträde i övrigt, som påkallas av myndigheten. I övrigt skall kassa till-

Sjukkasse må *ej* bedriva annan verksamhet än som föreskrives eller medgives i denna lag.

I den mån Konungen så förordnar, är sjukkasse pliktig att inom sitt verksamhetsområde jämväl såvitt angår andra än kassans medlemmar biträda vid handhavandet av annan statlig social försäkrings- eller understödsverksamhet ävensom att tillställa socialregister behövliga uppgifter. För sitt biträde vid omförmälda försäkrings- eller understödsverksamhet må kassan, där det finnes påkallat till följd av den kassan sålunda anförtrödda verksamhetens omfattning, erhålla ersättning enligt de grunder Konungen bestämmer.

Därest förordnande meddelas beträffande sjukhjälp till svensk medborgare som icke är bosatt här i riket eller med främmande stat träffas överenskommelse som berör sjukkasse, är *kassan* pliktig att utöva verksamhet i enlighet med vad förordnandet eller överenskommelsen innehåller.

Sjukkasse skall, i den mån så kan ske, till myndighet, som handhar folkpensionering, *allmän tilläggspensionering*, *yrkesskadeförsäkring* eller arbetslöshetsförsäkring, avgiva de yttranden och lämna det biträde i övrigt, som påkallas av myndighe-

(Gällande lydelse)

handagå statlig eller kommunal myndighet, försäkringsinrättning samt arbetsgivare med yttranden och upplysningar, i den mån hinder enligt lag eller författning ej möter samt mera betydande olägenhet ej därigenom uppkommer för kassan.

(Föreslagen lydelse)

ten. I övrigt skall kassa tillhandagå statlig eller kommunal myndighet, försäkringsinrättning samt arbetsgivare med yttranden och upplysningar, i den mån hinder enligt lag eller författning ej möter samt mera betydande olägenhet ej därigenom uppkommer för kassan.

60 §.

Allmän sjukkassas angelägenheter handhas i enlighet med vad i denna lag är stadgat av ombudsmöte och kassans styrelse.

Sjukkassas angelägenheter handhas i enlighet med vad i denna lag är stadgat av kassans styrelse.

I sjukkassa, vars verksamhetsområde icke utgöres enbart av stad, skola finnas försäkringsnämnder för att tillhandagå kassan med råd och upplysningar. Försäkringsnämnd skall finnas för varje kommun. Med tillsynsmyndighetens medgivande må dock försäkringsnämnds verksamhetsområde omfatta flera kommuner eller del av kommun.

69 §.

Styrelsen för allmän sjukkassa tillkommer att besluta i kassans angelägenheter, i den mån de ej skola handhas av ombudsmöte eller i särskilt föreskriven ordning.

Sjukkassas styrelse tillkommer att besluta i kassans angelägenheter, i den mån de ej skola handhas i särskilt föreskriven ordning.

Styrelsen för centralsjukkassa skall bestå av minst sju och högst nio ledamöter. För ledamot skall finnas suppleant. En ledamot och suppleanten för honom utses av tillsynsmyndigheten, en ledamot och suppleanten för honom av medicinalstyrelsen samt en ledamot och suppleanten för honom av landstinget eller, där fråga är om centralsjukkassa, vars verksamhetsområde utgöres enbart av stad, av stadsfullmäktige.

Styrelsen skall bestå av sju ledamöter eller, om sjukkassas verksamhetsområde omfattar två landstingskommuner inom skilda län, åtta ledamöter. En ledamot utses av Konungen, en ledamot av medicinalstyrelsen samt en ledamot av länsstyrelsen; om sjukkassas område tillhör två län, skall vardera länsstyrelsen utse en ledamot. Övriga ledamöter utses av landstinget eller, där fråga är om sjukkassa, vars verk-

(Gällande lydelse)

Hava två *landstingsområden* förenats till ett *centralsjukkasseområde*, skall vardera landstinget utse en *ledamot och suppleanten för honom*; utgöres *centralsjukkasseområde* av *landstingsområde* och stad, som ej *deltager i landsting*, utses en *ledamot och suppleanten för honom* av landstinget samt en *ledamot och suppleanten för honom* av stadsfullmäktige. *Övriga styrelseledamöter och suppleanter väljas å ombudsmöte.*

Styrelse för lokalsjukkassa skall bestå av minst fem och högst sju ledamöter. För ledamot skall finnas suppleant. En ledamot och suppleanten för honom utses av styrelsen för den centralsjukkassa, till vilken lokalsjukkassan är ansluten. Övriga styrelseledamöter och suppleanter väljas å ombudsmöte.

Är styrelseledamot — — — — — utsedde suppleanten.

Suppleant äger — — — — — för sammanträde.

70 §.

De styrelseledamöter, som skola väljas å ombudsmöte, utses för tiden från det möte, då valet äger rum, till det ordinarie ombudsmötet andra året därefter. Av de första gången valda skall dock hälften eller, om antalet valda ej är delbart med två, hälften av det med ett minskade antalet avgå vid det ordinarie ombudsmötet året efter valet.

Styrelseledamot må — — — — — utsett honom.

Avgår styrelseledamot, som valts av ombudsmöte, innan den tid, för vilken han blivit utsedd, gått till ända och är styrelsen ej beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter, åligger det dessa att

(Föreslagen lydelse)

området utgöres enbart av stad, av stadsfullmäktige. Hava två *landstingskommuner* förenats till ett *sjukkasseområde*, skall vardera landstinget utse *två ledamöter*; utgöres *sjukkasseområde* av *landstingskommun* och stad, som ej *tillhör sådan kommun*, utses *tre ledamöter* av landstinget samt en *ledamot* av stadsfullmäktige.

För varje ledamot utses i enahanda ordning en suppleant.

Styrelseledamot utses för en tid av fyra år, räknat från och med den 1 januari året näst efter det, då han blivit utsedd.

Avgår styrelseledamot innan den tid, för vilken han blivit utsedd, gått till ända, skall för den återstående tiden utses ny ledamot i den ordning, vari den avgångne ledamoten blivit utsedd.

(Gällande lydelse)

ofördröjligen föranstalta om fyllnadsval.

(Föreslagen lydelse)

Arvode och annan ersättning till styrelseledamot utgivas av kassan efter de grunder, som fastställas av tillsynsmyndigheten.

71 §.

Ledamot av styrelsen för allmän sjukkasse skall vara svensk medborgare samt medlem i kassan. Den som ej råder över sig och sitt gods må ej vara styrelseledamot.

Ledamot av styrelsen för sjukkas- sa skall vara svensk medborgare och råda över sig och sitt gods. Ledamot i eller befattningshavare vid försäkringsdomstolen eller den som är i tillsynsmyndighetens eller sjukkas- sas tjänst må ej vara styrelseleda- mot.

72 §.

Styrelsen väljer inom sig ordförande och vice ordförande. Äro både ordföranden och vice ordföranden hindrade att inställa sig till styrelsesammanträde, äger styrelsen utse en ledamot att för tillfället föra ordet. Vid styrelsens sammanträden skola under ordförandens överinseende föras protokoll, vilka skola till riktigheten bestyrkas av ordföranden och ytterligare en vid sammanträdet närvarande.

Ordförande i styrelsen är den av Konungen utsedde ledamoten. Vid förfall för ordföranden föres ordet av den för honom utsedde suppleanten. Äro både ordföranden och hans suppleant hindrade att inställa sig till styrelsesammanträde, äger styrelsen utse en ledamot att för tillfället föra ordet. Vid styrelsens sammanträden skola under ordförandens överinseende föras protokoll, vilka skola till riktigheten bestyrkas av ordföranden och ytterligare en vid sammanträdet närvarande.

Styrelsen är — — — — — av ordföranden.

Ledamot av styrelsen äger ej deltaga i behandling av fråga rörande avtal mellan honom och den allmänna sjukkassan eller rörande hans försäkring i kassan. Ej heller må han deltaga i behandling av fråga om avtal mellan kassan och tredje man, där han i frågan äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot kassans. Vad sålunda är stadgat äger motsvarande tillämpning beträffande

Ledamot av styrelsen äger ej deltaga i behandling av fråga rörande avtal mellan honom och sjukkassan eller rörande hans försäkring i kassan. Ej heller må han deltaga i behandling av fråga om avtal mellan kassan och tredje man, där han i frågan äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot kassans. Vad sålunda är stadgat äger motsvarande tillämpning beträffande rättegång

(Gällande lydelse)

rättegång eller annan talan mot styrelseledamoten eller tredje man.

Minst sex veckor före det ordinarie ombudsmötet skall styrelsen till revisorerna avlämna en av styrelsens ledamöter underskriven förvaltningsberättelse för det senast förflutna året.

Styrelsen skall *varje kalenderår upprätta förslag till förvaltningsstat för nästföljande år. Förslaget skall hållas tillgängligt för medlemmarna minst två veckor före det ombudsmöte, å vilket förslaget skall behandlas.*

Angående behörighet att för *allmän sjukkassas räkning* mottaga delgivning i rättegång är stadgat i rättegångsbalken; och skall vad i sådant avseende gäller äga motsvarande tillämpning, då annat meddelande skall delgivas kassan.

Vill styrelsen väcka talan mot kassan, skall styrelsen utlysa ombudsmöte för val av ställföreträdare att föra kassans talan i tvisten. Stämning skall anses delgiven, då den blivit föredragen å mötet.

Styrelsen och firmatecknare i *allmän sjukkassa skola* i sin förvaltning av kassans angelägenheter ställa sig till efterrättelse denna lag och andra för kassans verksamhet gällande författningar samt kassans stadgar, så ock *de föreskrifter, som av ombudsmöte eller, såvitt rör firma-*

(Föreslagen lydelse)

eller annan talan mot styrelseledamoten eller tredje man.

Senast den 15 april varje år skall styrelsen till revisorerna avlämna en av styrelsens ledamöter underskriven förvaltningsberättelse för det senast förflutna året. *Styrkt avskrift av förvaltningsberättelsen skall samtidigt översändas till tillsynsmyndigheten samt vederbörande landsting eller stadsfullmäktige.*

Styrelsen skall *före utgången av oktober månad varje år tillstålla tillsynsmyndigheten en beräkning av kassans förvaltningskostnader för nästföljande år.*

75 §.

Angående behörighet att för *sjukkassas räkning* mottaga delgivning i rättegång är stadgat i rättegångsbalken; och skall vad i sådant avseende gäller äga motsvarande tillämpning, då annat meddelande skall delgivas kassan.

76 §.

Styrelsen och firmatecknare i *sjukkassa skola* i sin förvaltning av kassans angelägenheter ställa sig till efterrättelse denna lag och andra för kassans verksamhet gällande författningar samt kassans stadgar, så ock *såvitt rör firmatecknare, de föreskrifter, som av styrelsen meddelas,*

(Gällande lydelse)

tecknare, av styrelsen meddelas, där de ej finnas strida mot denna lag eller annan författning.

(Föreslagen lydelse)

där de ej finnas strida mot denna lag eller annan författning.

Försäkringsnämnd*77 a §.*

Försäkringsnämnd skall bestå av minst fem och högst sju av kommunen utsedda ledamöter. Består nämndens verksamhetsområde av flera kommuner, bestämmer dock tillsynsmyndigheten antalet ledamöter och huru många ledamöter som skolas utses av varje kommun. För varje ledamot utses i enahanda ordning en suppleant. Nämnden utser inom sig ordförande och vice ordförande.

Vad i 69 § fjärde och femte styckena, 70 och 71 §§ samt 72 § andra stycket stadgas beträffande styrelse och styrelseledamot skall äga motsvarande tillämpning beträffande försäkringsnämnd och ledamot av densamma.

Vad i denna lag finnes stadgat om ledamot i nämnden skall i tillämpliga delar gälla beträffande suppleant.

78 §.

I avseende å förandet av *allmän* sjukkassas räkenskaper må särskilda föreskrifter meddelas av tillsynsmyndigheten att gälla utöver dem, som kassan jämlikt bokföringslagen har att iakttaga. *Lokalsjukkassa har härjämte att i fråga om bokföring och kassarörelse följa de anvisningar, som lämnas av centralsjukkassan.*

Räkenskapsavslutning skall ske för kalenderår samt vara verkställd inom lokalsjukkassa före utgången av nästföljande februari månad och

I avseende å förandet av sjukkas-
sas räkenskaper må särskilda föreskrifter meddelas av tillsynsmyndigheten att gälla utöver dem, som kassan jämlikt bokföringslagen har att iakttaga.

Räkenskapsavslutning skall ske för kalenderår samt vara verkställd före utgången av nästföljande mars månad.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

inom centralsjukkassa före utgången av nästföljande april månad.

Särskilda räkenskaper — — — — — frivilliga försäkringen.

79 §.

Då bokslut är uppgjort för centralsjukkassa, skall till särskilda fonder avsättas

a) vad av — — — — — frivilliga försäkringen).

Vardera fondens — — — — — löpande utgifter.

Tillgångar motsvarande — — — — — 5) stadgas.

Utan hinder av vad ovan föreskrivits må centralsjukkassa med tillsynsmyndighetens medgivande såsom tillgång i fonderna redovisa lån till lokalsjukkassa, så ock värdet av inventarier, som anskaffats för centralsjukkassans verksamhet, under förutsättning dock att nedskrivning av sagda värde sker med minst en tiondel varje år.

Då bokslut är uppgjort för sjukralsjukkassa, skall till särskilda fonder avsättas

Utan hinder av vad ovan föreskrivits må sjukralsjukkassa med tillsynsmyndighetens medgivande såsom tillgång i fonderna redovisa värdet av inventarier, som anskaffats för kassans verksamhet, under förutsättning att nedskrivning av sagda värde sker med minst en tiondel varje år.

81 §.

Styrelsens förvaltning och den allmänna sjukkassans räkenskaper skola granskas av revisorer.

Årligen skola utses inom centralsjukkassa tre och inom lokalsjukkassa två revisorer samt lika många suppleanter för dem. Inom centralsjukkassa utses en revisor och en suppleant av tillsynsmyndigheten samt övriga revisorer och suppleanter av ombudsmöte. Inom lokalsjukkassa utses en revisor och en suppleant av styrelsen för centralsjukkassan samt den andre revisorn och suppleanten av ombudsmöte i lokalsjukkassan.

Revisors uppdrag utgår ej före det ordinarie ombudsmöte, vid vilket revisorernas berättelse framlägges.

För granskning av styrelsens förvaltning och sjukkassans räkenskaper skola för varje räkenskapsår utses en revisor av tillsynsmyndigheten och två revisorer av landstinget eller, där fråga är om sjukralsjukkassa, vars verksamhetsområde utgöres enbart av stad, av stadsfullmäktige. Hava två landstingskommuner för enats till ett sjukralskasseområde, skall vardera landstinget utse en revisor; utgöres sjukralskasseområde av landstingskommun och stad, som ej tillhör sådan kommun, skall en revisor utses av landstinget och en revisor av stadsfullmäktige.

För varje revisor utses i enahanda ordning en suppleant.

Revisor må skiljas från uppdraget

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

Revisor må skiljas från uppdraget genom beslut av den som utsett honom.

genom beslut av den som utsett honom.

Revisor skall — — — — — till styrelseledamot.

Arvode och annan ersättning till revisor och suppleant utgivas av kassan efter de grunder, som fastställas av tillsynsmyndigheten.

82 §.

Revisor äger — — — — — angående förvaltningen.

Revisorerna hava att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som tillsynsmyndigheten meddelar, så ock de särskilda föreskrifter, som meddelas av ombudsmöte och ej innefatta inskränkning i revisorernas i lag stadgade befogenhet eller eljest strida mot lag eller författning eller mot kassans stadgar.

Revisorerna hava att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som tillsynsmyndigheten meddelar.

Revisorerna skola för varje räkenskapsår över granskningen avgiva en av dem underskriven berättelse, som skall överlämnas till styrelsen minst två veckor före det ordinarie ombudsmötet.

De för visst räkenskapsår utsedda revisorerna skola över granskningen avgiva en av dem underskriven berättelse, som skall överlämnas till styrelsen inom fyra veckor från den dag revisorerna mottagit styrelsens förvaltningsberättelse. Styrkt avskrift av revisionsberättelsen skall samtidigt tillställas tillsynsmyndigheten och vederbörande landsting eller stadsfullmäktige.

83 §.

Varder talan å styrelsens förvaltning under den tid revisorernas berättelse omfattar ej anställd inom ett år från det berättelsen framlades å ombudsmöte, skall anses, som om ansvarsfrihet blivit styrelsen beviljad.

Talan mot styrelseledamot på grund av hans uppdrag må ej anställas, därest icke tillsynsmyndigheten skriftligen till honom framställt anmärkning mot det förfarande, å vilket talan grundas, inom tre år efter utgången av det räkenskapsår, då förfarandet ägt rum. Vad nu sagts gäller ej talan, som grundas på

(Gällande lydelse)

Utan hinder av att ansvarsfrihet beviljats, må sådan talan å förvaltningen, som grundas på att styrelseledamot begått brottslig handling, kunna mot honom anställas, där ej ansvarsfriheten uppenbarligen avsett även nämnda handling.

Talan för allmän sjukkassa om skadestånd mot revisor på grund av hans uppdrag må ej anställas, sedan två år förflutit från det revisorernas berättelse framlades å ombudsmöte, såvida icke talan grundas på att revisor begått brottslig handling.

84 §.

Hos allmän sjukkassa skall, därest tillsynsmyndigheten ej annat medgiver, vara anställd en verkställande tjänsteman, vilken i enlighet med de anvisningar, som lämnas av kassans styrelse, har att leda arbetet inom kassan. Verkställande tjänsteman, som ej är styrelseledamot, äger närvara vid styrelsens sammanträden och deltaga i överläggningarna men ej i besluten.

Verkställande tjänsteman tillsättes och entledigas i centralsjukkassa av tillsynsmyndigheten och i lokalsjuk-kassa av centralsjuk-kassans styrelse. Innan verkställande tjänsteman hos allmän sjukkassa tillsättes eller

(Föreslagen lydelse)

att styrelseledamot begått brottslig handling. Tillsynsmyndigheten äger förordna ställföreträdare för styrelsen att föra kassans talan.

Talan mot revisor på grund av hans uppdrag må ej anställas, sedan två år förflutit från det revisorernas berättelse överlämnades till styrelsen, såvida icke talan grundas på att revisor begått brottslig handling.

Arvode och annan ersättning till sådan ställföreträdare för styrelsen som omförmäles i första stycket fastställas av tillsynsmyndigheten och utgivas av kassan.

84 §.

Hos sjukkassa skall vara anställd en verkställande tjänsteman, vilken i enlighet med de anvisningar, som lämnas av kassans styrelse, har att leda arbetet inom kassan. Verkställande tjänsteman äger närvara vid styrelsens sammanträden och deltaga i överläggningarna men ej i besluten.

85 §.

Verkställande tjänsteman tillsättes och entledigas av tillsynsmyndigheten efter hörande av sjuk-kassans styrelse. Konungen må föreskriva, att även annan befattningshavare hos kassan skall tillsättas och entledigas

(Gällande lydelse)

entledigas, skall yttrande inhämtas från kassans styrelse.

Verkställande tjänstemans avlönings- och pensionsförmåner skola på förslag av kassans styrelse bestämmas av tillsynsmyndigheten.

85 §.

Annan befattningshavare hos allmän sjukkassa än verkställande tjänsteman tillsättes och entledigas av kassans styrelse. Förtroendeläkare, som i 90 § sägs, skall dock efter centralsjukkassas hörande tillsättas och entledigas av medicinalstyrelsen. Kassan är beträffande avlönings- och andra anställningsvillkor för sådan läkare pliktig ställa sig till efterrättelse de anvisningar, som på förslag av medicinalstyrelsen meddelas av tillsynsmyndigheten.

89 §.

Allmän sjukkassa skall genom anordnande av sjukkontroll tillse att missbruk av försäkringen hindras. Lokalsjukkassa har därvid att iakttaga de föreskrifter, som lämnas av centralsjukkassan.

Tillsynsmyndigheten äger — — — — sjukkontrollens anordnande.

92 §.

Anmälan till sjukkasseregistret skall göras skriftligen. Vid anmälan om beslut angående antagande av stadgar eller ändring av stadgarna skola fogas, där anmälningen avser antagande av stadgar, två exemplar av stadgarna jämte avskrift av protokoll vid ombudsmöte, utvisande att stadgarna blivit antagna, samt, där anmälningen avser ändring av

(Föreslagen lydelse)

i samma ordning. Förtroendeläkare, som i 90 § sägs, skall efter hörande av kassans styrelse tillsättas och entledigas av medicinalstyrelsen. Övriga befattningshavare tillsättas och entledigas av kassans styrelse.

Avlönings-, pensions- och andra anställningsvillkor för befattningshavare, som tillsätts av tillsynsmyndigheten, skola bestämmas av denna myndighet efter kassans hörande. Beträffande avlönings- och andra anställningsvillkor för förtroendeläkare är kassan pliktig ställa sig till efterrättelse de anvisningar, som på förslag av medicinalstyrelsen meddelas av tillsynsmyndigheten.

Sjukkassa skall genom anordnande av sjukkontroll tillse att missbruk av försäkringen hindras.

Anmälan till sjukkasseregistret skall göras skriftligen.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

stadgarna, i två exemplar avskrift av protokoll, som förts i ärendet. Nu nämnda handlingar skola vara till riktigheten styrkta av notarius publicus eller med styrelseledamöternas egenhändiga bevittnade namnteckningar.

Har ej, då registrering av allmän sjukkasse sökes, varje styrelseledamot och styrelsesuppleant så ock i övrigt envar, som ensam eller i förening med annan är bemyndigad att teckna kassans firma, å ansökningen egenhändigt skrivit sin av vittnen styrkta namnteckning, skall vid ansökningen fogas en särskild bilaga, därå namnteckningen finnes och blivit styrkt av vittnen. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning, då anmälan sker att styrelseledamot eller suppleant blivit utsedd eller att eljest någon, ensam eller i förening med annan, blivit berättigad att teckna firman.

Har ej, då registrering av sjukkasse sökes, varje styrelseledamot och styrelsesuppleant så ock i övrigt envar, som ensam eller i förening med annan är bemyndigad att teckna kassans firma, å ansökningen egenhändigt skrivit sin av vittnen styrkta namnteckning, skall vid ansökningen fogas en särskild bilaga, därå namnteckningen finnes och blivit styrkt av vittnen. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning, då anmälan sker att styrelseledamot eller suppleant blivit utsedd eller att eljest någon, ensam eller i förening med annan, blivit berättigad att teckna firman.

93 §.

Vid registrering av allmän sjukkasse skall tillsynsmyndigheten låta i registret införa

1) dagen för stadgarnas antagande;

2) kassans firma;

3) den ort, där styrelsen har sitt säte;

4) varje styrelseledamots och suppleants samt, där eljest någon, ensam eller i förening med annan, är berättigad att teckna kassans firma, dennes fullständiga namn och hemvist;

5) av vilka och huru kassans fir-

Vid registrering av sjukkasse skall tillsynsmyndigheten låta i registret införa

1) kassans firma;

2) den ort, där styrelsen har sitt säte;

3) varje styrelseledamots och suppleants samt, där eljest någon, ensam eller i förening med annan, är berättigad att teckna kassans firma, dennes fullständiga namn och hemvist;

4) av vilka och huru kassans firma skall tecknas, där den ej tecknas allenast av styrelsen.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

ma skall tecknas, där den ej tecknas allenast av styrelsen.

Det ena av de till tillsynsmyndigheten ingivna exemplaren av stadgarna skall förse med bevis om antagandet till allmän sjukkassa och registreringen samt återställas till sökanden.

Bevis om registreringen jämte ett exemplar av de för sjukkassan fastställda stadgarna skall tillställas kassans styrelse.

94 §.

Anmäles ändring i förhållande, varom inskrivning skett i registret, skall, där registrering beviljas, vad sålunda anmäls anmärkas i registret. *Samma lag gäller, där åt administratorer på sätt i 99 § sägs uppdragits att handhava allmän sjukkassas angelägenheter eller sådant uppdrag upphört.*

Anmäles ändring i förhållande, varom inskrivning skett i registret, skall, där registrering beviljas, vad sålunda anmäls anmärkas i registret.

Registreras ändring i allmän sjukkassas stadgar, skall *ena exemplaret av det protokoll, som innehåller beslutet om ändringen, återställas till sökanden, försett med bevis om registreringen.*

Registreras ändring i sjukkassas stadgar, skall *bevis om registreringen jämte ett exemplar av stadgarna i deras nya lydelse tillställas kassans styrelse.*

97 §.

Det åligger allmän sjukkassas styrelse att varje år före utgången av juli månad till tillsynsmyndigheten ingiva styrkt avskrift av styrelsens och revisorernas berättelser angående föregående räkenskapsår samt av protokoll, upptagande de beslut, som ombudsmötet fattat i anledning av nämnda berättelser.

Centralsjukkassas styrelse har att inom tid som i första stycket sägs till tillsynsmyndigheten ingiva i enlighet med fastställt formulär upprättad statistisk redogörelse rörande den verksamhet, som under året

Sjukkassas styrelse har att senast den 15 april varje år till tillsynsmyndigheten samt till vederbörande landsting eller stadsfullmäktige ingiva i enlighet med fastställt formulär upprättad statistisk redogörelse

(Gällande lydelse)

drivits av kassan och envar av de till denna anslutna lokalsjukkassorna. Redogörelsen skall vara underskriven av styrelsens ordförande och kassans verkställande tjänsteman.

Finner tillsynsmyndigheten nödigt att av *allmän* sjukkassa infordra ytterligare upplysningar, skola sådana ofördröjligen lämnas av kassans styrelse.

Allmän sjukkassas styrelse är pliktig att när som helst bereda tillsynsmyndigheten eller dess ombud tillfälle att inventera kassans medel samt att granska kassans böcker, räkenskaper och andra handlingar så ock att lämna dem tillträde till ombudsmöte.

(Föreslagen lydelse)

rörande den verksamhet, som under nästföregående år drivits av kassan. Redogörelsen skall vara underskriven av styrelsens ordförande och kassans verkställande tjänsteman.

Finner tillsynsmyndigheten nödigt att av sjukkassa infordra ytterligare upplysningar, skola sådana ofördröjligen lämnas av kassans styrelse.

Sjukkassas styrelse är pliktig att när som helst bereda tillsynsmyndigheten eller dess ombud tillfälle att inventera kassans medel samt att granska kassans böcker, räkenskaper och andra handlingar.

99 §.

Finner tillsynsmyndigheten, att anledning till anmärkning förekommer mot *allmän* sjukkassas verksamhet, äger tillsynsmyndigheten meddela kassan anvisning att vidtaga den åtgärd eller den förändring av verksamheten som prövas erforderlig, därvid tillsynsmyndigheten skall bestämma viss skälig tid, inom vilken anvisad åtgärd eller förändring skall hava vidtagits.

Underlåter kassan att ställa sig sålunda meddelad anvisning till efterrättelse, må tillsynsmyndigheten uppdraga åt två eller flera personer att i egenskap av administratorer handhava kassans angelägenheter under viss tid, dock längst intill dess, efter nyval av ombud som i 61 § avses, ombudsmöte utsett styrelseledamöter och dessa trätt i tjänst. Administratorer hava att i denna egen-

Finner tillsynsmyndigheten, att anledning till anmärkning förekommer mot sjukkassas verksamhet, äger tillsynsmyndigheten meddela kassan anvisning att vidtaga den åtgärd eller den förändring av verksamheten som prövas erforderlig, därvid tillsynsmyndigheten skall bestämma viss skälig tid, inom vilken anvisad åtgärd eller förändring skall hava vidtagits.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

skap fullgöra de på ombudsmöte och styrelse enligt denna lag ankommande åliggandena, dock ej sådana som i 64 § avses, och skall i tillämpliga delar beträffande dem gälla vad i denna lag stadgas angående ombudsmöte samt styrelse eller styrelseledamöter. Det åligger administratorer att ställa sig till efterrättelse de särskilda bestämmelser angående uppdragets fullgörande, som må utfärdas av tillsynsmyndigheten.

Uppdrag att vara administrator må när som helst återkallas av tillsynsmyndigheten. Arvode till administrator skall utgivas av kassan efter de grunder, som fastställas av tillsynsmyndigheten.

103 §.

Mot tillsynsmyndighetens beslut i fråga, varom i 101 och 102 §§ förmåles, må talan fullföljas allenast såframt tillsynsmyndigheten lämnat tillstånd därtill. Sådant tillstånd skall lämnas där någon av dem som inom tillsynsmyndigheten deltagit i behandlingen av ärendet uttalat avvikande mening, så ock där tillsynsmyndigheten finner utgången av ärendet vara av synnerlig betydelse för part. Klagan föres hos Konungen genom besvär, vilka skola inlämnas eller insändas med posten till socialdepartementet. Besvären skola hava inkommit till departementet senast inom en månad efter det klaganden erhållit del av tillsynsmyndighetens beslut.

Mot tillsynsmyndighetens beslut i fråga, varom i 101 och 102 §§ förmåles, må klagan föras hos försäkringsdomstolen genom besvär. Besvären skola ingivas eller insändas till tillsynsmyndigheten. Den omständigheten, att besvären ingivits eller insänts direkt till försäkringsdomstolen, utgör ej hinder för besvärens upptagande till prövning, därest de inkommit till domstolen före besvärstidens utgång.

Tillsynsmyndighetens beslut i fråga som i första stycket sägs må av tillsynsmyndigheten underställas

(Gällande lydelse)

Utan hinder av *anförda besvär* skall tillsynsmyndighetens beslut i fråga, som i 101 och 102 §§ avses, gå i verkställighet, där ej tillsynsmyndigheten annorlunda *förordnar*.

Fråga, som — — — — — ovan sagts.

104 §.

Minskas *allmän sjukkassas* verksamhetsområde, skall till den kassa, vartill medlemmar på grund härav överföras, av den förra kassans fondmedel utbetalas behörig andel, beräknad efter grunder som fastställas av tillsynsmyndigheten.

Allmän sjukkassa skall, därest Konungen så förordnar, helt eller delvis överlåta sin rörelse och sina tillgångar å annat försäkringsorgan. *Överlåtes rörelsen helt, skall kassan gå i likvidation*. I annan ordning må beslut om överlåtelse av kassas rörelse eller dess trädande i likvidation ej fattas.

I fråga om allmän sjukkassas likvidation och upplösning skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i sådant avseende finnes föreskrivet i lagen om understödsföreningar, därvid dock skall iakttagas att i nämnda lag beträffande likvidator förekommande hänvisning till stadgande angående styrelse eller styrelseledamot skall avse bestämmelse härom i denna lag.

(Föreslagen lydelse)

försäkringsdomstolens prövning, om det för enhetlig lagtolkning eller rättstillämpning är av synnerlig vikt att saken prövas av domstolen eller eljest särskilda skäl förefinnas för sådan prövning.

Utan hinder av att *besvär anförts eller förordnande om underställning meddelats* skall tillsynsmyndighetens beslut i fråga, som i 101 och 102 §§ avses, gå i verkställighet, där ej tillsynsmyndigheten annorlunda *bestämmer*.

Minskas sjukkassas verksamhetsområde, skall till den kassa, vartill medlemmar på grund härav överföras, av den förra kassans fondmedel utbetalas behörig andel, beräknad efter grunder som fastställas av tillsynsmyndigheten.

Sjukkassa skall, därest Konungen så förordnar, helt eller delvis överlåta sin rörelse samt sina tillgångar och skulder å annan sjukkassa eller annat försäkringsorgan. *Beträffande sådan överlåtelse skall gälla vad Konungen föreskriver*. I annan ordning må beslut om överlåtelse av kassas rörelse ej fattas.

Skall på grund av beslut om ändrad indelning i sjukkasseområden ny sjukkassa bildas, anses kassan inrättad när styrelse utsetts samt stadgar fastställts och registrerats.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

109 §.

Styrelseledamot, revisor och befattningshavare hos *allmän sjukkas-*sa må ej till obehörig yppa något om enskilds personliga förhållanden, varom han i sin nämnda egenskap erhållit kunskap, eller utlämna handling, till vilken han i sådan egenskap erhållit tillgång.

Styrelseledamot, *ledamot av försäkringsnämnd*, revisor och befattningshavare hos sjukkas- sa må ej till obehörig yppa något om enskilds personliga förhållanden, varom han i sin nämnda egenskap erhållit kunskap, eller utlämna handling, till vilken han i sådan egenskap erhållit tillgång.

Den som — — — — — tillfalla kronan.

111 §.

Denna lag — — — — — att gälla.

Förekommer i — — — — — stället tillämpas.

Har för understödsförening registrerats firma, som icke överensstämmer med vad i 55 § sista stycket stadgas, åligger det tillsynsmyndigheten att, därest ej före den 1 juli 1955 för registrering anmälts beslut om ändring av firman till överensstämmelse med nämnda stadgande, anmana föreningen att inom sex månader för registrering anmäla beslut om sådan ändring. Efterkommes ej anmaningen, skall tillsynsmyndigheten föreslå ändring av föreningens firma och, sedan föreningen erhållit tillfälle att yttra sig över förslaget, besluta i ärendet. Om beslutad ändring skall tillsynsmyndigheten ofördröjligen underrätta föreningen. Över beslutet må besvär anföras i den ordning, som i 79 § lagen om understödsföreningar sägs. Sedan beslutet vunnit laga kraft, skall i understödsföreningsregistret införas anteckning om ändringen samt bevis om firmans nya lydelse tillställas föreningen.

Denna lag träder i kraft den 1 ja-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

nuari 1962, dock skall vad som stadgas i 4, 15 och 31 §§ om riks försäkringsverket samt i 103 och 104 §§ gälla från och med den 1 juli 1961.

I samband med ikraftträdandet skall följande iakttagas.

1. *Beträffande klagan över tillsynsmyndighetens beslut, som meddelats senast den 30 juni 1961, skola äldre bestämmelser gälla, dock skola besvär över beslut som nu sagts efter nämnda dag prövas av försäkringsdomstolen.*

2. *Centralsjukkassa skall, om ej annat förordnas, från och med år 1962 vara sådan allmän sjukkassa, som avses med de nya bestämmelserna. Lokalsjukkassas tillgångar och ansvaret för dess förbindelser skola från samma tidpunkt övertagas av vederbörande allmänna sjukkassa.*

3. *Enligt äldre bestämmelser utsedda styrelseledamöter och revisorer jämte suppleanter skola avgå vid utgången av år 1961 med skyldighet likväl för styrelseledamöterna att avgiva förvaltningsberättelse för år 1961 och för revisorerna att slutföra sin granskning av styrelsens förvaltning och räkenskaperna för nämnda år samt att däröver avgiva berättelse, allt i den ordning, som stadgats i 72 § fjärde stycket och i 82 § tredje stycket i dessa lagrumms äldre lydelse.*

4. *Ordinarie ombudsmöte skall enligt äldre bestämmelser hållas under år 1962, varvid de under 3. angivna berättelserna skola framläggas. Å sådant ombudsmöte må ej till avgörande upptagas annat ärende än frågan om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelsen för år 1961. Beträffande talan*

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

å styrelsens förvaltning för tid före ikraftträdandet skola äldre bestämmelser tillämpas.

5. Styrelseledamöter och revisorer jämte suppleanter samt ledamöter och suppleanter i försäkringsnämnd skola med tillämpning av de nya bestämmelserna utses före den 1 november 1961.

6. De enligt 5. utsedda styrelseledamöterna skola före utgången av november 1961 till tillsynsmyndigheten avgiva förslag till stadgar för vederbörande sjukkassa att gälla från och med år 1962.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 21 maj 1954 (nr 266) om
moderskapshjälp

Härigenom förordnas, dels att 16 § lagen den 21 maj 1954 om moderskapshjälp¹ skall upphöra att gälla, dels att 13 § samma lag skall erhålla följande ändrade lydelse.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

13 §.

Statsbidrag utgår för varje kalenderår till *centralsjukkassa* med nedan angivna procentuella andel av de utgifter under året, som bestritts av *centralsjukkassan och till denna anslutna lokalsjukkassor*, nämligen för

- a) läkarvård och resor enligt 3 § 50 procent;
- b) grundpenning 50 procent;
- c) barntillägg 75 procent.

Konungen äger medgiva att till *centralsjukkassa*, för vilken med hänsyn till bebyggelse och kommunikationer särskilt stora utgifter uppkomma för ändamål, som i första stycket a) sägs, bidraget för utgifter till dylika ändamål skall utgå med mer än femtio procent av *de utgifter, som bestritts av kassan och till denna anslutna lokalsjukkassor*, dock med högst sjuttio procent av desamma.

Statsbidrag utgår för varje kalenderår till *allmän sjukkassa* med nedan angivna procentuella andel av de utgifter under året, som bestritts av *kassan*, nämligen för

- a) läkarvård och resor enligt 3 § 50 procent;
- b) grundpenning 50 procent;
- c) barntillägg 75 procent.

Konungen äger medgiva att till *sjukkassa*, för vilken med hänsyn till bebyggelse och kommunikationer särskilt stora utgifter uppkomma för ändamål, som i första stycket a) sägs, bidraget för utgifter till dylika ändamål skall utgå med mer än femtio procent av *kassans utgifter*, dock med högst sjuttio procent av desamma.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1962.

¹ Senaste lydelse av 16 § se SFS 1958: 458.

Förslag

till

Lag

om överflyttande på riksförsäkringsverket av de uppgifter och befogenheter, som tillkomma riksförsäkringsanstalten och pensionsstyrelsen

Härigenom förordnas, att de uppgifter och befogenheter, som enligt lag eller författning tillkomma riksförsäkringsanstalten och pensionsstyrelsen, i stället skola tillkomma riksförsäkringsverket, såvitt ej annat särskilt föreskrives.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1961.

Förslag

till

Lag**om försäkringsdomstol**

Härigenom förordnas som följer.

Allmänna bestämmelser**1 §.**

Försäkringsdomstolen upptager enligt vad därom är stadgat mål, vari besvär anförts över riksförsäkringsverkets eller försäkringsrådets beslut, ävensom mål, vilka av riksförsäkringsverket underställas domstolens prövning.

Över försäkringsdomstolens beslut må klagan ej föras.

Försäkringsdomstolen har sitt säte i Stockholm. Sammanträde må dock hållas å annan ort, när det av särskilda skäl finnes erforderligt.

2 §.

Försäkringsdomstolens ledamöter äro dels lagfarna, dels icke lagfarna.

De lagfarna ledamöterna äro en president, vilken har att leda domstolens arbete, samt minst fyra försäkringsdomare. Lagfaren ledamot utnämnes av Konungen.

De icke lagfarna ledamöterna skola vara minst fyra till antalet. De skola hava särskild erfarenhet av arbetsförhållanden eller eljest besitta insikter av särskilt värde för domstolens arbete. Sådan ledamot förordnas av Konungen för fyra år i sänder.

För envar icke lagfaren ledamot förordnar Konungen för samma tid en ersättare.

3 §.

Ledamot och ersättare för ledamot skall vara svensk medborgare och hava fyllt tjugufem år. Ej må befattningen utövas av den som är omyndig eller i konkurstillstånd.

Lagfaren ledamot skall hava avlagt för behörighet till domarämbete föreskrivna kunskapsprov.

4 §.

Försäkringsdomstolen är domför med tre lagfarna och två icke lagfarna ledamöter.

I mål, vari uppkommer fråga av betydelse för enhetlig lagtolkning eller rättstillämpning, må samtliga ledamöter deltaga i avgörandet.

Åtgärd, som avser allenast måls beredande, må vidtagas av en lagfaren ledamot eller av tjänsteman vid domstolen.

5 §.

Särskilda sakkunniga med uppgift att tillhandagå försäkringsdomstolen med utlåtanden i medicinska frågor förordnas, efter domstolens hörande, av Konungen för viss tid.

6 §.

Föredragande med uppgift att i försäkringsdomstolen bereda och föredraga målen förordnas, efter domstolens hörande, av Konungen för viss tid.

Om förfarandet i försäkringsdomstolen

7 §.

Den som vill anföra besvär hos försäkringsdomstolen skall i sin besvärslaga uppgiva:

1. det beslut, mot vilket talan föres;
2. den ändring i beslutet, som yrkas;
3. de skäl, som åberopas till stöd för ändringsyrkandet; samt
4. de bevis och den utredning i övrigt, som åberopas.

Uppfyller besvärslagan ej föreskrifterna i första stycket eller är den eljest ofullständig, skall försäkringsdomstolen förelägga klaganden att avhjälpa bristen.

Kan av inlagen ej utläsas vad klaganden yrkar och avhjälpes ej sådan brist, skall besvärstalan avvisas.

8 §.

Ändring i överklagat eller underställt beslut må ej göras till nackdel för enskild part, med mindre tillfälle lämnats denne att yttra sig.

Domstolen äger omedelbart förbjuda vidare åtgärd för verkställighet av beslutet, så ock eljest förordna för tiden intill dess domstolen avgjort målet.

9 §.

Förfarandet i mål som prövas av försäkringsdomstolen skall vara skriftligt i den mån ej annat följer av vad nedan stadgas.

Finnes erforderligt att part eller annan höres muntligen, äger domstolen förordna därom. Till sådan handläggning skall part kallas; och må parten föreläggas att inställa sig personligen vid äventyr att utevaro ej utgör hinder för målets vidare handläggning och avgörande.

Vad i 5 kap. rättegångsbalken stadgas om offentlighet och ordning skall äga motsvarande tillämpning vid handläggning som avses i andra stycket. Domstolen må dock, om enskild part begär det, även i annat fall än som avses i 1 § nyssnämnda kapitel förordna, att handläggningen skall äga rum inom stängda dörrar.

10 §.

Försäkringsdomstolen har att verka för att utredningen blir så fullständig som med hänsyn till målets beskaffenhet erfordras och äger föranstalta om bevisning.

Beträffande bevisning skola, om ej annat är föreskrivet, bestämmelserna i 35 kap. 1 och 2 §§, 3 § andra stycket, 4 och 5 §§, 7 § och 10—12 §§, i 36 kap. 1—18 §§, 20—23 §§, 24 § första och tredje styckena och 25 § första och tredje styckena, i 38 kap. 1—5 §§ och 7 och 8 §§, i 39 kap. 1 och 5 §§ samt i 40 kap. 1—4 §§, 5 § andra och tredje styckena, 6 och 7 §§, 9—16 §§, 17 § första stycket och 18—20 §§ rättegångsbalken lända till efterrättelse i tillämpliga delar.

Ersättning till vittne eller sakkunnig skall, om han höres på begäran av part, utgivas av parten och eljest utgå av allmänna medel. Kostnaden för syn skall utgå av allmänna medel.

11 §.

Beträffande förfarandet i övrigt skola bestämmelserna i 9 kap. 5, 6, 8 och 9 §§, i 12 kap. 1 § första stycket, 2 §, 3 § första stycket, 4 och 5 §§, 6 § andra stycket och 8—24 §§, i 32 kap. 1 §, 3—6 §§ och 8 § samt i 33 kap. 3—12 §§, 14—22 §§, 23 § första stycket och 25—27 §§ rättegångsbalken lända till efterrättelse i tillämpliga delar.

För delgivning må domstolen påkalla biträde av polismyndighet.

12 §.

Yppas vid överläggning till beslut skilda meningar, skall omröstning företagas. Därvid skall i tillämpliga delar gälla vad i 16 kap. rättegångs-

balken är föreskrivet om omröstning i överrätt. Domstolen bestämmer dock själv, i vilken ordning omröstningen skall äga rum.

Skiljaktig mening skall antecknas i protokoll eller fogas vid domstolens beslut.

13 §.

Försäkringsdomstolens beslut skall grundas på vad handlingarna innehålla och eljest förekommit. Beslut, varigenom domstolen skiljer målet från sig, skall om det ej finnes obehövt innehålla de skäl på vilka avgörandet grundats.

Finner domstolen på grund av anmärkning eller eljest att dess beslut till följd av skrivfel, misräkning eller annat dylikt förbiseende innehåller uppenbar oriktighet, skall domstolen, sedan part erhållit tillfälle att yttra sig, meddela beslut om rättelse.

14 §.

I mål vid försäkringsdomstolen skall part själv bära sin rättegångskostnad.

Särskilda bestämmelser

15 §.

Vid förfall för lagfaren ledamot förordnar Konungen vikarie, om så erfordras för arbetets behöriga gång.

16 §.

Ledamot i försäkringsdomstolen, så ock ersättare och vikarie för ledamot, skall hava avlagt domared eller försäkran enligt vad i 4 kap. 11 § rättegångsbalken sägs. I fråga om jäv mot den som tjänstgör såsom ledamot skall gälla vad i 4 kap. rättegångsbalken är föreskrivet om jäv mot domare.

17 §.

Åtal mot ledamot i försäkringsdomstolen så ock mot ersättare eller vikarie för ledamot för ämbetsbrott skall upptagas av högsta domstolen.

18 §.

Närmare bestämmelser om försäkringsdomstolens organisation och verksamhet meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1961.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 14 maj 1954 (nr 243) om yrkesskadeförsäkring

Härigenom förordnas, dels att i 1, 33, 39—41, 43 och 54—56 §§ lagen den 14 maj 1954 om yrkesskadeförsäkring orden »riksförsäkringsanstalten», »riksförsäkringsanstaltens» och »anstalten» skola ersättas med orden »riksförsäkringsverket», »riksförsäkringsverkets» och »verket», dels att 26 och 44 §§ samma lag skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

26 §.

Har skadad — — — — — till kassan.

Från ersättning, som belöper å tid för vilken ersättningstagaren åtnjuter folkpension eller bidrag enligt lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkers och invaliders m. fl. barn eller lagen samma dag om bidrag till änkor och änklingar med barn, skall på begäran av pensionsstyrelsen avdrag göras i den mån ersättningen skolat föranleda minskning av pensionen eller bidraget. Belopp, som avdragits enligt vad nu sagts, skall utbetalas till pensionsstyrelsen.

Från ersättning, som belöper å tid för vilken ersättningstagaren åtnjuter folkpension, barnpension enligt lagen den 5 maj 1960 om barnpensioner eller bidrag enligt lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag, skall avdrag göras i den mån ersättningen skolat föranleda minskning av pensionen eller bidraget; dock skall bolag, som avses i 1 §, göra sådant avdrag endast om begäran där- om framställes av riksförsäkringsverket. Belopp, som av sådant bolag avdragits enligt vad nu sagts, skall utbetalas till riksförsäkringsverket.

44 §.

Över försäkringsinrättnings — — — — — om beslutet.

Den som önskar ändring i allmän föreskrift, som meddelats av riksförsäkringsanstalten, äger göra ansökan härom hos försäkringsrådet.

Försäkringsrådet äger, — — — — — denna paragraf.

Över försäkringsrådets beslut må klagan icke föras.

Den som önskar ändring i allmän föreskrift, som meddelats av riksförsäkringsverket, äger göra ansökan härom hos försäkringsrådet.

Över försäkringsrådets beslut i annat ärende enligt denna lag än som

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

avses i andra stycket må klagan föras hos försäkringsdomstolen genom besvär. Besvären skola hava inkommit till försäkringsrådet inom tre veckor från det klaganden erhållit kännedom om beslutet; dock skall besvärstiden för menighet vara fem veckor. Den omständigheten, att besvären ingivits eller insänts direkt till försäkringsdomstolen, utgör ej hinder för besvärens upptagande till prövning, därest de inkommit till domstolen före besvärstidens utgång.

Försäkringsrådets beslut länder till efterrättelse utan hinder av förd klagan, såframt ej rådet annorlunda förordnar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1961.

Över försäkringsrådets beslut, som meddelats före ikraftträdandet, må klagan icke föras.

Förslag

till

L a g

om besvär över försäkringsrådets beslut

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Utan hinder av vad därom eljest finnes stadgat, må klagan över försäkringsrådets beslut i ärende angående försäkring eller skadeersättning föras hos försäkringsdomstolen genom besvär. Besvären skola hava inkommit till försäkringsrådet inom tre veckor från det klaganden erhållit kännedom om beslutet; dock skall besvärstiden för menighet vara fem veckor. Den omständigheten, att besvären ingivits eller insänts direkt till försäkringsdomstolen, utgör ej hinder för besvärens upptagande till prövning, därest de inkommit till domstolen före besvärstidens utgång.

2 §.

Försäkringsrådets beslut länder till efterrättelse utan hinder av förd klagan, såframt ej rådet annorlunda förordnar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1961.

Över försäkringsrådets beslut, som meddelats före ikraftträdandet, må klagan icke föras.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 28 maj 1959 (nr 291)
om försäkring för allmän tilläggs pension

Härigenom förordnas, att 8, 44, 53 och 60 §§ lagen den 28 maj 1959 om försäkring för allmän tilläggs pension skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

8 §.

Pensionsgrundande inkomst utgöres av summan av inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete i den mån summan överstiger det i 10 § omnämnda, vid årets ingång gällande basbeloppet. I den mån summan är högre än dubbla basbeloppet skall den dock såvitt den utgöres av inkomst av annat förvärvsarbete tagas i beräkning endast till två tredjedelar. Basbeloppet och i förekommande fall dubbla basbeloppet avräknas i första hand mot inkomsten av anställning.

Vid beräkning — — — — — annat förvärvsarbete.

Inkomst av — — — — — hundratal kronor.

44 §.

Äger pensionsberättigad uppbära livränta eller sjukpenning jämlikt lagen om yrkesskadeförsäkring eller äger han jämlikt annan lag eller enligt särskild författning eller enligt Konungens förordnande uppbära livränta eller sjukpenning, som bestäm-

Äger pensionsberättigad uppbära livränta eller sjukpenning jämlikt lagen om yrkesskadeförsäkring eller äger han jämlikt annan lag eller enligt särskild författning eller enligt Konungens förordnande uppbära livränta eller sjukpenning, som bestäm-

(Gällande lydelse)

mes av eller utbetalas från *riksförsäkringsanstalten* eller bolag som avses i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, minskas den honom eljest tillkommande pensionen med livrännans eller sjukpenningens belopp.

Vad nu — — — — — om yrkesskadeförsäkring.

(Föreslagen lydelse)

mes av eller utbetalas från *riksförsäkringsverket* eller bolag som avses i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, minskas den honom eljest tillkommande pensionen med livrännans eller sjukpenningens belopp.

53 §.

Klagan över — — — — — till pensionsmyndigheten.

Pensionsmyndigheten äger, ändå att klagan icke förts, till prövning upptaga ärende som avses i första stycket.

Klagan över pensionsmyndighetens beslut i ärende enligt denna lag föres hos *Konungen* genom besvär. Besvären skola insändas eller ingivas till pensionsmyndigheten, som har att insända handlingarna till socialdepartementet. Talan mot beslut i annat ärende än som avses i 40 § må fullföljas endast såvida pensionsmyndigheten lämnat tillstånd därtill. Sådant tillstånd skall lämnas där vid ärendets behandling inom myndigheten uttalats avvikande mening, så ock där myndigheten finner fråga i vilken grad den försäkrades arbetsförmåga nedsatts tveksam och tillika av stor betydelse ur ekonomisk synpunkt eller fråga är om tillämpning av påföljdsbestämmelse eller myndigheten eljest finner särskilda skäl föreligga att bevilja tillstånd.

Klagan över pensionsmyndighetens beslut i ärende enligt denna lag föres hos *försäkringsdomstolen* genom besvär. Besvären skola insändas eller ingivas till pensionsmyndigheten. Den omständigheten, att besvären insänts eller ingivits direkt till *försäkringsdomstolen*, utgör ej hinder för besvarens upptagande till prövning, därest de inkommit till domstolen före besvärstidens utgång.

Pensionsmyndighetens beslut må av myndigheten underställas försäkringsdomstolens prövning, om det för enhetlig lagtolkning eller rättstillämpning är av synnerlig vikt att saken prövas av domstolen eller el-

(Gällande lydelse)

Pensionsmyndighetens och lokalt organs beslut länder till efterrättelse utan hinder av förd klagan.

Utan hinder — — — — — eller 35 §.

60 §.

Anmälan som i 36 § första stycket sägs må med giltighet från och med år 1960 göras under nämnda år samt under första halvåret 1961.

(Föreslagen lydelse)

jest särskilda skäl förefinnas för sådan prövning.

Pensionsmyndighetens och lokalt organs beslut länder till efterrättelse utan hinder av förd klagan, såframt ej pensionsmyndigheten annorlunda bestämmer. Detsamma gäller, där pensionsmyndigheten, ändå att klagan icke förts, upptagit ärende till prövning eller underställt beslut försäkringsdomstolens prövning.

Anmälan som i 36 § första stycket sägs må med giltighet från och med år 1960 göras före utgången av augusti 1961.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1961, dock skall 8 § nya lydelsen äga tillämpning med avseende å beräkning av pensionsgrundande inkomst från och med år 1960.

Har anmälan som avses i 36 § första stycket gjorts före den 1 juli 1961, må sådan anmälan före utgången av augusti 1961 återkallas med verkan att så anses som om anmälan ej skett.

Vid tillämpning av 12 § andra stycket eller 16 § beträffande försäkrad, som gjort anmälan om undantagande före den 1 juli 1961, skall bedömande i vad mån undantagandet för något av åren 1960—1964 medfört förlust av mer än en pensionspoäng göras enligt de före ikraftträdandet gällande bestämmelserna.

Beträffande klagan över pensionsmyndighetens beslut, som meddelats

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

före ikraftträdandet, skola äldre bestämmelser gälla, dock skola besvär över beslut som nu sagts efter den 30 juni 1961 prövas av försäkringsdomstolen.

Förslag

till

Förordning

om ändring i förordningen den 18 december 1959 (nr 551) angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om försäkring för allmän tilläggpension

Härigenom förordnas, dels att i 4 och 12 §§ förordningen den 18 december 1959 angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om försäkring för allmän tilläggpension ordet »riksförsäkringsanstalten» skall ersättas med ordet »riksförsäkringsverket», dels att 5 och 11 §§ samma förordning skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

5 §.

Efter anmaning av *försäkringsrådet*, *riksförsäkringsanstalten*, överståthållarämbetet eller lokal skattemyndighet åligger det försäkrad och hans arbetsgivare att i den omfattning och inom den tid, som i anmaningen angivits, meddela de upplysningar, som finnas erforderliga för beräkning av pensionsgrundande inkomst för den försäkrade.

Efter anmaning av *riksförsäkringsverket*, överståthållarämbetet eller lokal skattemyndighet åligger det försäkrad och hans arbetsgivare att i den omfattning och inom den tid, som i anmaningen angivits, meddela de upplysningar, som finnas erforderliga för beräkning av pensionsgrundande inkomst för den försäkrade.

11 §.

Över sådant beslut beträffande beräkning av pensionsgrundande inkomst, varom den försäkrade erhållit i 8 § första eller andra stycket angiven underrättelse senast den 30 september under taxeringsåret, må besvär anföras hos *riksförsäkringsanstalten* senast den 31 oktober under nämnda år. Har den försäkrade icke erhållit underrättelse som nu sagts eller har han erhållit underrättelsen efter den 30 september un-

Över sådant beslut beträffande beräkning av pensionsgrundande inkomst, varom den försäkrade erhållit i 8 § första eller andra stycket angiven underrättelse senast den 30 september under taxeringsåret, må besvär anföras hos *riksförsäkringsverket* senast den 31 oktober under nämnda år. Har den försäkrade icke erhållit underrättelse som nu sagts eller har han erhållit underrättelsen efter den 30 september under taxe-

(Gällande lydelse)

der taxeringsåret, må besvär anföras intill utgången av året näst efter taxeringsåret eller, om han icke under taxeringsåret erhållit utfärdad debetsedel eller underrättelse som i 8 § tredje stycket sägs, inom ett år efter det han erhållit sådan debetsedel eller underrättelse.

Över beslut, varigenom överståthållarämbetet eller lokal skattemyndighet ändrat verkställd beräkning av pensionsgrundande inkomst, må besvär anföras hos *riksförsäkringsanstalten inom en månad efter det den försäkrade erhållit del av beslutet.*

Besvär skola ingivas eller insändas till den myndighet vars beslut överklagas. Nämnda myndighet har att med eget yttrande översända handlingarna i målet till *riksförsäkringsanstalten.* Den omständigheten att besvären ingivits eller insänts direkt till *riksförsäkringsanstalten må dock ej utgöra hinder för besvärens prövning.*

Klagan över *riksförsäkringsanstaltens* beslut enligt denna förordning föres hos *försäkringsrådet* genom besvär, som skola hava inkommit till *försäkringsrådet inom en månad efter det klaganden erhållit del av beslutet.*

Över *försäkringsrådets* beslut må klagan icke föras.

(Föreslagen lydelse)

ringsåret, må besvär anföras intill utgången av året näst efter taxeringsåret eller, om han icke under taxeringsåret erhållit utfärdad debetsedel eller underrättelse som i 8 § tredje stycket sägs, inom ett år efter det han erhållit sådan debetsedel eller underrättelse.

Över beslut, varigenom överståthållarämbetet eller lokal skattemyndighet ändrat verkställd beräkning av pensionsgrundande inkomst, må besvär anföras hos *riksförsäkringsverket.*

Besvär skola ingivas eller insändas till den myndighet vars beslut överklagas. Nämnda myndighet har att med eget yttrande översända handlingarna i ärendet till *riksförsäkringsverket.* Den omständigheten, att besvären ingivits eller insänts direkt till *riksförsäkringsverket, utgör ej hinder för besvärens upptagande till prövning, därest de inkommit till riksförsäkringsverket före besvärstidens utgång.*

Riksförsäkringsverket äger, ändå att klagan icke förts, till prövning upptaga ärende, vari meddelats beslut, som avses i första och andra styckena.

Klagan över *riksförsäkringsverkets* beslut enligt denna förordning föres hos *försäkringsdomstolen* genom besvär. *Besvären skola ingivas eller insändas till riksförsäkringsverket.* Den omständigheten, att besvären av klaganden ingivits eller insänts direkt till *försäkringsdomstolen, utgör ej hinder för besvärens upptagande till prövning, därest de inkommit till domstolen före besvärstidens utgång.*

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Riksförsäkringsverkets beslut må av verket underställas försäkringsdomstolens prövning, om det för enhellig lagtolkning eller rättstillämpning är av synnerlig vikt att saken prövas av domstolen eller eljest särskilda skäl förefinnas för sådan prövning.

Riksförsäkringsanstaltens, överståthållarämbetets och lokal skattemyndighets beslut lända till efterrättelse utan hinder av förd klagan.

Riksförsäkringsverkets, överståthållarämbetets och lokal skattemyndighets beslut lända till efterrättelse utan hinder av förd klagan. Lag samma vare, där riksförsäkringsverket, ändå att klagan icke förts, upptagit ärende till prövning eller underställt beslut försäkringsdomstolens prövning.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1961.

Beträffande klagan över beslut, som meddelats före ikraftträdandet, skola äldre bestämmelser gälla, dock skola besvär över riksförsäkringsanstaltens beslut som nu sagts efter den 30 juni 1961 prövas av försäkringsdomstolen.

Förslag

till

Förordning

om ändring i förordningen den 18 december 1959 (nr 552) angående uppbörd av avgifter enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension, m. m.

Härigenom förordnas, dels att i 1, 3—5, 7—9, 13—19, 22—31, 34—36, 41, 44 och 45 §§ förordningen den 18 december 1959 angående uppbörd av avgifter enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension, m. m.¹ orden »riksförsäkringsanstalten», »riksförsäkringsanstaltens» och »anstalten» skola ersättas med orden »riksförsäkringsverket», »riksförsäkringsverkets» och »verket», dels att 38 § samma förordning skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

38 §.

Över annat beslut av riks-försäkringsanstalten enligt denna förordning än i 37 § avses må klagan föras hos försäkringsrådet genom besvär, som skola hava inkommit till försäkringsrådet senast inom en månad efter det klaganden erhållit del av beslutet.

Över försäkringsrådets beslut må klagan icke föras.

Över annat beslut av riks-försäkringsverket enligt denna förordning än i 37 § avses må klagan föras hos försäkringsdomstolen genom besvär. Besvären skola ingivas eller insändas till riks-försäkringsverket. Den omständigheten, att besvären ingivits eller insänts direkt till försäkringsdomstolen, utgör ej hinder för besvärens upptagande till prövning, därest de inkommit till domstolen före besvärstidens utgång.

Riks-försäkringsverkets beslut må, såframt beslutet är av beskaffenhet att kunna överklagas, av verket underställas försäkringsdomstolens prövning, om det för enhetlig lag-tolkning eller rättstillämpning är av synnerlig vikt att saken prövas av domstolen eller eljest särskilda skäl förefinnes för sådan prövning.

¹ Senaste lydelse av 1 § se SFS 1960: 88.

(Gällande lydelse)

Riksförsäkringsanstaltens beslut länder till efterrättelse utan hinder av förd klagan.

(Föreslagen lydelse)

Riksförsäkringsverkets beslut länder till efterrättelse utan hinder av att besvär anförts eller förordnande om underställning meddelats.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1961.

Beträffande klagan över beslut, som meddelats före ikraftträdandet, skola äldre bestämmelser gälla, dock skola besvär över riksförsäkringsanstaltens beslut som nu sagts efter den 30 juni 1961 prövas av försäkringsdomstolen.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering

Härigenom förordnas beträffande lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering¹, dels att i 2, 7 och 15 §§, 18 § 1 mom., 28, 29 och 32—36 §§, 38 § 3 mom. samt 39 och 41 §§ orden »pensionsstyrelsen», »pensionsstyrelsens», »styrelsen» och »styrelsens» skola ersättas med orden »riksförsäkringsverket», »riksförsäkringsverkets», »verket» och »verkets», dels att 8 §, 14 § 2 mom., 17 §, 18 § 2 mom. samt 37 och 42 §§ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

8 §.

Tilläggs pension, hustrutillägg — — — annan pensionsberättigad.

Minskning skall, — — — — — övrigt bortfallit.

Äger änkepensionsberättigad upp- bära livränta enligt 20 § lagen om yrkesskadeförsäkring eller äger hon jämlikt annan lag eller särskild författning eller enligt Konungens förordnande uppbara motsvarande livränta, vilken bestämmes av eller utbetalas från *riksförsäkringsanstalten* eller bolag som avses i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, skall livräntan avdragas från änkepensionen i vad förmånerna belöpa på samma tid, dock att alltid minst hälften av pensionen skall utgivas. Livräntan skall i vad den sålunda avdragits icke räknas såsom inkomst vid tillämpning av första och andra styc- kena.

Äger änkepensionsberättigad upp- bära livränta enligt 20 § lagen om yrkesskadeförsäkring eller äger hon jämlikt annan lag eller särskild författning eller enligt Konungens förordnande uppbara motsvarande livränta, vilken bestämmes av eller utbetalas från *riksförsäkringsverket* eller bolag som avses i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, skall livräntan avdragas från änkepensionen i vad förmånerna belöpa på samma tid, dock att alltid minst hälften av pensionen skall utgivas. Livräntan skall i vad den sålunda avdragits icke räknas såsom inkomst vid tillämpning av första och andra styc- kena.

¹ Senaste lydelse av 7 § och 38 § 3 mom. se SFS 1955:394, av 8 §, 14 § 2 mom., 15, 33 och 36 §§ se SFS 1960:99, av 18 § 1 mom., 34 och 39 §§ se SFS 1952:396, av 18 § 2 mom. se SFS 1958:192 samt av 28, 35 och 37 §§, se SFS 1947:221.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

14 §.

2 mom. Har för — — — — — eller minskas.

Vad sålunda — — — — — därav påverkas.

Befinnes någon som åtnjuter folkpension icke längre vara svensk medborgare eller mantalsskriven i riket, skall pensionen indragas, såvida icke detta med hänsyn till omständigheterna prövas oskäligt. För den som ej längre är mantalsskriven i riket skall dock kommunalt bostadstillägg alltid indragas.

Befinnes någon som åtnjuter folkpension icke längre vara svensk medborgare eller mantalsskriven i riket, skall pensionen indragas, såvida icke *Konungen för vissa fall annorlunda förordnat eller det* med hänsyn till omständigheterna prövas oskäligt att indraga pensionen. För den som ej längre är mantalsskriven i riket skall dock kommunalt bostadstillägg alltid indragas.

17 §.

För tid, under vilken pensionsberättigad är intagen i fångvårds- eller tvångsarbetsanstalt eller hålles häktad eller eljest är på statens bekostnad intagen å anstalt eller ock tillfälligt vistas utom anstalten, må folkpension ej utgå med högre belopp än som motsvarar 200 kronor om året.

För tid, under vilken pensionsberättigad är intagen i fångvårds- eller tvångsarbetsanstalt eller hålles häktad eller eljest är på statens bekostnad intagen å anstalt eller ock tillfälligt vistas utom anstalten, må folkpension ej utgå med högre belopp än som motsvarar 600 kronor om året. *Kan den pensionsberättigade på grund av sitt tillstånd uppenbarligen icke tillgodogöra sig nämnda belopp till sin personliga nytta, må riksförsäkringsverket besluta om nedsättning av beloppet, dock till lägst 200 kronor för år.*

Föreligger omständighet, — — — — — den månaden.

I fall som i denna paragraf avses må *pensionsstyrelsen* medgiva nära anhörig, vilken för sitt uppehälle är beroende av den pensionsberättigades folkpension, rätt att uppbära denna eller del därav.

I fall som i denna paragraf avses må *riksförsäkringsverket* medgiva nära anhörig, vilken för sitt uppehälle är beroende av den pensionsberättigades folkpension, rätt att uppbära denna eller del därav.

18 §.

2 mom. För tid, under vilken pensionsberättigad är intagen i hem,

2 mom. För tid, under vilken pensionsberättigad är intagen i hem,

(Gällande lydelse)

bestämmelse eller styrelsen eljest finner särskilda skäl föreligga att bevilja tillstånd.

Klagan föres hos Konungen genom besvär, vilka vid talans förlust skola å trettionde dagen från den dag beslutet gavs vara inkomna till socialdepartementet.

(Föreslagen lydelse)

skilda skäl förefinnas för sådan prövning.

Riksförsäkringsverkets beslut länder till efterrättelse utan hinder av att besvär anförts eller förordnande om underställning meddelats, såframt ej riksförsäkringsverket anorlunda bestämmer.

42 §.

Konungen äger träffa överenskommelse med främmande makt i fråga om tillämpning av denna lag å dess här i riket bosatta medborgare.

Konungen äger träffa överenskommelse med främmande makt i fråga om tillämpning av denna lag helt eller delvis å personer, som icke äro svenska medborgare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1961.

Beträffande klagan över pensionsstyrelsens beslut, som meddelats före ikraftträdandet, skola äldre bestämmelser gälla, dock skola besvär över beslut som nu sagts efter den 30 juni 1961 prövas av försäkringsdomstolen.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 18 maj 1956 (nr 293) om ersättning
åt smittbärare

Härigenom förordnas, att 5, 7 och 9 §§ lagen den 18 maj 1956 om ersättning åt smittbärare¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

5 §.

Från ersättningen — — — — — om moderskapshjälp.

Från ersättningen skola jämväl avräknas sjukpenning som för tid för ingripandet utgår enligt annan lag eller enligt särskild författning eller enligt Konungens förordnande och som bestämmas av eller utbetalas från *riksförsäkringsanstalten* eller bolag som omförmäles i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring ävensom livränta, som någon åtnjuter på grund av att han är smittbärare, till den del den belöper å tid för ingripandet.

Från ersättningen skola jämväl avräknas sjukpenning som för tid för ingripandet utgår enligt annan lag eller enligt särskild författning eller enligt Konungens förordnande och som bestämmas av eller utbetalas från *riksförsäkringsverket* eller bolag som omförmäles i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring ävensom livränta, som någon åtnjuter på grund av att han är smittbärare, till den del den belöper å tid för ingripandet.

Vad i — — — — — om yrkesskadeförsäkring.

7 §.

Det ankommer — — — — — tillfällig smittbärare.

Ärende angående ersättning upptages av den *lokalsjukkassa* eller, där sådan ej finnes inrättad, den *centralsjukkassa* som smittbäraren tillhör. Tillhör han icke någon sjuk-kassa, upptages ärendet av *sjukkas-san i den kommun, där han är bosatt*. Är smittbäraren icke bosatt i

Ärende angående ersättning upptages av den *allmänna sjukkassa* som smittbäraren tillhör. Tillhör han icke någon sjuk-kassa, upptages ärendet av *den sjukkassa, inom vars verksamhetsområde han är bosatt*. Är smittbäraren icke bosatt i riket, upptages ärendet av *den sjukkassa,*

¹ Senaste lydelse av 5 § se SFS 1959: 588.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

riket, upptages ärendet av sjukkas-
san i den kommun, där ingripandet
skett.

inom vars verksamhetsområde ingri-
pandet skett.

9 §.

Beträffande ersättning åt tillfällig
smittbärare skola i övrigt bestäm-
melserna i 11 § tredje stycket, 23 §
första stycket, 27 § första stycket,
28 § andra och fjärde styckena, 30 §
andra stycket, 32 §, 45 § andra styc-
ket samt 46, 59, 89, 101—103 och
105—107 §§ lagen om allmän sjuk-
försäkring äga motsvarande tillämp-
ning, dock att vad i 103 § stadgas om
socialdepartementet i stället skall
gälla inrikesdepartementet.

Beträffande ersättning åt tillfällig
smittbärare skola i övrigt bestäm-
melserna i 11 § tredje stycket, 23 §
första stycket, 27 § första stycket,
28 § andra och fjärde styckena, 30 §
andra stycket, 32 §, 45 § andra styc-
ket samt 46, 59, 89, 101—103 och
105—107 §§ lagen om allmän sjuk-
försäkring äga motsvarande tillämp-
ning.

Utöver vad — — — — — ingripandet avser.

*Denna lag träder i kraft beträf-
fande 5 och 9 §§ den 1 juli 1961 och
beträffande 7 § den 1 januari 1962.*

Förslag

till

Förordning

angående ändring i förordningen den 21 maj 1954 (nr 269) om skyldighet för arbetsgivare att lämna uppgift rörande arbetsanställning

Häri genom förordnas, dels att 6 § förordningen den 21 maj 1954 om skyldighet för arbetsgivare att lämna uppgift rörande arbetsanställning skall upphöra att gälla, dels att 1 och 4 §§ samma förordning skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

1 §.

Arbetsgivare, som — — — — — nyss sagts.

Upphör arbetstagares — — — — — arbetstagarens anställande.

Uppgift, som — — — — — allmän sjukkassa.

Är arbetstagaren försäkrad jämlikt lagen om allmän sjukförsäkring, bör uppgiften lämnas till den *lokalsjukkassa*, i vilken arbetstagaren är försäkrad, eller, om arbetstagaren tillhör centralsjukkassa för stad, som utgör eget centralsjukkasseområde, till sådan centralsjukkassa.

Är arbetstagaren försäkrad jämlikt lagen om allmän sjukförsäkring, bör uppgiften lämnas till den *sjukkassa*, i vilken arbetstagaren är försäkrad.

4 §.

Har uppgift, som i 1 § avses, lämnats till annan allmän sjukkassa än den *lokalsjukkassa* eller den för stad inrättade *centralsjukkassa*, i vilken arbetstagaren är försäkrad, åligger det den sjukkassa, som mottagit uppgiften, att ofördröjligen vidarebefordra densamma till sådan *lokal- eller centralsjukkassa*. Är arbetstagaren ej försäkrad jämlikt lagen om allmän sjukförsäkring, skall uppgiften i stället vidarebefordras till

Har uppgift, som i 1 § avses, lämnats till annan allmän sjukkassa än den, i vilken arbetstagaren är försäkrad, åligger det den sjukkassa, som mottagit uppgiften, att ofördröjligen vidarebefordra densamma till *den sjukkassa, som arbetstagaren tillhör*. Är arbetstagaren ej försäkrad jämlikt lagen om allmän sjukförsäkring, skall uppgiften i stället vidarebefordras till utmätningsmannen i anställningsorten.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

utmätningssmannen i anställningsorten.

Lokalsjukkassa eller för stad inrättad centralsjukkassa, som mottagit uppgift avseende i kassan försäkrad arbetstagare, skall, sedan den tagit del av innehållet i uppgiften, ofördröjligen vidarebefordra uppgiften till vederbörande utmätningssman inom kassans område.

Sjukkassa, som mottagit uppgift avseende i kassan försäkrad arbetstagare, skall, sedan den tagit del av innehållet i uppgiften, ofördröjligen vidarebefordra uppgiften till vederbörande utmätningssman inom kassans område.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1962.

Förslag

till

Förordning

angående ändring i förordningen den 29 augusti 1958 (nr 460) om sjukhjälp i vissa fall åt svenska medborgare, som icke äro bosatta i riket

Härigenom förordnas, att 2—5 §§ förordningen den 29 augusti 1958 om sjukhjälp i vissa fall åt svenska medborgare, som icke äro bosatta i riket, skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 §.

Sjukhjälp enligt denna förordning utgår i form av ersättning för utgifter, som avses i 14—17 §§ lagen om allmän sjukförsäkring, *ävensom för kostnad, som avses i 18 § nämnda lag, i den mån ersättning för sådan kostnad är tillförsäkrad samtliga försäkrade i den centralsjukkassa, som enligt vad i 3 § sägs skall bekosta hjälpen.*

Sjukhjälp enligt denna förordning utgår i form av ersättning för utgifter, som avses i 14—18 §§ lagen om allmän sjukförsäkring.

Sjukhjälp utgår — — — — — sådan ersättning.

3 §.

Sjukhjälp, som avses i denna förordning, utgives av sjukkasse för den ort, där vården erhålles. *Lokalsjuk-kassa äger återfå sålunda utgiven sjukhjälp av den centralsjukkassa, till vilken den är ansluten.*

Sjukhjälp, som avses i denna förordning, utgives av sjukkasse för den ort, där vården erhålles.

Kostnaden för utgiven sjukhjälp skall belasta sjukvårdsförsäkringen i vederbörande *centralsjukkassa.*

Kostnaden för utgiven sjukhjälp skall belasta sjukvårdsförsäkringen i vederbörande *sjukkasse.*

4 §.

Beträffande sjukhjälp enligt denna förordning skall i tillämpliga de-

Beträffande sjukhjälp enligt denna förordning skall i tillämpliga de-

(Gällande lydelse)

lar gälla vad som stadgas i 14—18, 29, 30, 32, 59, 87, 101—103 och 105—107 §§ lagen om allmän sjukförsäkring.

(Föreslagen lydelse)

lar gälla vad som stadgas i 14—18, 29, 30, 32, 59, 101—103 och 105—107 §§ lagen om allmän sjukförsäkring.

5 §.

De närmare föreskrifter, som finnas erforderliga för tillämpningen av denna förordning, meddelas av Konungen eller efter Konungens be- myndigande av *riksförsäkringsanstalten*.

De närmare föreskrifter, som finnas erforderliga för tillämpningen av denna förordning, meddelas av Konungen eller efter Konungens be- myndigande av *riksförsäkringsverket*.

Denna förordning träder i kraft beträffande 5 § den 1 juli 1961 och i övrigt den 1 januari 1962.

Förslag
till
Reglemente
angående förvaltningen av riks försäkringsverkets fonder

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser

1 §.

Folkpensioneringsfonden, riks försäkringsverkets yrkesskadeförsäkringsfond samt den fond, som avses i lagen om frivillig statlig pensionsförsäkring, skola på sätt nedan stadgas förvaltas av fondfullmäktige.

2 §.

Yrkesskadeförsäkringsfondens inkomster utgöras av avgifter för försäkringar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, lagen om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer, lagen om yrkesskadeförsäkring samt lagen om krigsförsäkring för sjömän m. fl.; återbetalda belopp enligt 12 § andra stycket lagen om försäkring för olycksfall i arbete och 51 § andra stycket lagen om yrkesskadeförsäkring; bötesmedel enligt 34 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete; kapitalbelopp, som inflyta vid inköp i riks försäkringsverket av livräntor enligt 10 § lagen angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete eller på grund av verkets övertagande jämlikt 35 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete samt 54 och 55 §§ lagen om yrkesskadeförsäkring av annan åvilande skyldighet att utgiva ersättning i anledning av olycksfall eller sjukdom; samt räntor och annan avkastning.

Yrkesskadeförsäkringsfondens utgifter utgöras av ersättningar och andra kostnader, som i anledning av inträffade skadefall skola utbetalas av riks försäkringsverket enligt förenämnda lagar och enligt lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar;

ersättningar, som skola utbetalas av riks försäkringsverket på grund av övertagande jämlikt 10 § lagen angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete, 35 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete samt 54 och 55 §§ lagen om yrkesskadeförsäkring av annan åvilande ersättningskyldighet;

belopp, som av riksförsäkringsverket eller eljest återbetalas på grund av att för mycket influtit till verket i avgifter för försäkringar enligt de i första stycket omförmälda lagarna; samt

belopp, som utbetalas till följd av vad nedan i 3 eller 11 § stadgas.

3 §.

Konungen äger bestämma att kostnaderna för förvaltningen av viss i 1 § avsedd fond skola ersättas av fondens medel samt därvid fastställa de grunder, enligt vilka ersättningen skall utgå.

Om fondfullmäktige

4 §.

Fondfullmäktige utgöras av generaldirektören och chefen för riksförsäkringsverket såsom ordförande;

överdirektören och souschefen hos riksförsäkringsverket såsom vice ordförande; samt

fem av Konungen för tre år i sänder förordnade personer, av vilka tre skola äga erfarenhet på det finansiella området.

Konungen utser en suppleant för var och en av de sistnämnda fem fondfullmäktige. Vid förfall för någon av de ovan angivna befattningshavarna i riksförsäkringsverket förordnar verket ersättare.

5 §.

Fondfullmäktige sammanträda på kallelse av ordföranden.

Fondfullmäktige äro beslutföra, när minst fem äro närvarande. Såsom fullmäktiges beslut gäller den mening, om vilken de flesta förena sig, och vid lika röstetal den mening, som biträdades av ordföranden.

Vid fondfullmäktiges sammanträden skall föras protokoll.

6 §.

Om arvode och annan ersättning till fondfullmäktig och suppleant förordnar Konungen.

7 §.

Det åligger riksförsäkringsverket att i enlighet med verkets instruktion och i detta reglemente meddelade bestämmelser verkställa fondfullmäktiges beslut, ombesörja övriga för fondförvaltningen erforderliga åtgärder samt tillhandagå fullmäktige med de redogörelser och upplysningar, som av fullmäktige begäras.

Om förvaltningen

8 §.

Under fondfullmäktiges förvaltning stående fond skall förvaltas på sådant sätt att den blir till största möjliga gagn för den försäkring, för vars räkning fonden tillkommit.

9 §.

Fondfullmäktige må placera fondmedel

1. i obligationer utfärdade av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, Sveriges allmänna hypoteksbank, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, Svenska bostadskreditkassan, Svenska skeppshypotekskassan eller av hypoteksaktiebolag, som enligt vad därom finnes stadgat står under tillsyn av bank- och fondinspektionen;

2. i obligationer garanterade av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet;

3. i obligationer och andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar som offentligen utbjudits av svenskt bankaktiebolag;

4. i andra skuldförbindelser utfärdade av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, riksbanken, bankaktiebolag, postbanken, sparbank, centralkassa för jordbrukskredit eller annan kreditinrättning, som Konungen godkänner, eller av bolag, förening eller stiftelse, i vilka staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet äger ett bestämmande inflytande, såvida staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet iklätt sig borgen för förbindelserna;

5. i skuldförbindelser, för vilka fond äger säkerhet genom inteckning i fast egendom eller tomtträtt inom två tredjedelar av senast fastställda taxeringsvärde; dock skall åbyggnad, för att inteckning i fastigheten eller tomt-rätten må godkännas, vara brandförsäkrad i försäkringsbolag, som avses i lagen om försäkringsrörelse, eller i utländsk försäkringsanstalt med rätt att driva försäkringsrörelse här i riket; samt

6. i sådana andra värdehandlingar, vilka Konungen i särskilt fall efter framställning av fondfullmäktige prövar erbjuda fullgod säkerhet.

Fondmedel tillhörande folkpensioneringsfonden eller yrkesskadeförsäkringsfonden må därjämte placeras

7. i skuldförbindelser utfärdade av företag, som har till syfte att befordra folkhälsan eller att medverka till att förhindra nedsättning av arbetsförmågan eller till att förbättra sådan förmåga och som enligt fondfullmäktiges prövning anses erbjuda godtagbar säkerhet; samt

8. med Konungens medgivande i fastigheter, som förvärfvas för sådant ändamål, som under 7. omförmäles.

Placeras medel ur folkpensioneringsfonden eller yrkesskadeförsäkrings-

fonden i skuldförbindelse utfärdad av företaget som avses i andra stycket 7., må utlåningen ske mot lägre ränta än som eljest skulle ha kunnat betingas.

10 §.

Till skyddande av fordran må fondfullmäktige å offentlig auktion eller fondbörs inköpa egendom, som är för fordringen utmätt eller pantsatt, så ock såsom betalning för fordran övertaga för fordringen pantsatt eller annan egendom, såvida det är uppenbart att fond eljest skulle lida avsevärd förlust. Egendom som sålunda förvärvats skall åter avyttras, så snart lämpligen kan ske och senast då avyttring kan äga rum utan förlust.

11 §.

Konungen äger bestämma att, såframt yrkesskadeförsäkringsfondens tillgångar vid försäkringsteknisk utredning så finnas medgiva med hänsyn till de förpliktelser som åligga fonden, viss mindre del av densamma användes för att bekosta åtgärder, ägnade att i yrkesskadeförsäkringens intresse förebygga förlust eller nedsättning av arbetsförmågan eller höja arbetsförmågan hos de försäkrade. Dessa medel skola ställas till riksförsäkringsverkets förfogande att disponeras i enlighet med de närmare bestämmelser, som Konungen meddelar.

12 §.

Har utlåning skett med stöd av bestämmelserna i 9 § andra stycket 7. eller tredje stycket, skall anteckning härom göras i protokoll som i 5 § tredje stycket sägs.

Detta reglemente träder i kraft den 1 juli 1961, då reglementet den 18 december 1936 (nr 638) angående förvaltningen av folkpensioneringsfonden m. m. och reglementet den 26 november 1954 (nr 662) angående förvaltningen av riksförsäkringsanstaltens yrkesskadeförsäkringsfond upphöra att gälla.

Vad i lag eller särskild författning eller eljest är stadgat om riksförsäkringsanstaltens yrkesskadeförsäkringsfond eller riksförsäkringsanstaltens olycksfallsförsäkringsfond skall i stället avse riksförsäkringsverkets yrkesskadeförsäkringsfond.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framlägges förslag om att socialförsäkringens organisation skall bli mera enhetlig.

Enligt förslaget skall lokalsjukkassorna fr. o. m. den 1 januari 1962 avskaffas och sjukförsäkringen handhavas av kassor, motsvarande de nuvarande centralsjukkassorna. Varje sjukkasseområde kommer i regel att omfatta en landstingskommun eller en stad som ej tillhör sådan kommun. Lokalsjukkassornas expeditioner omvandlas till lokalkontor för de nya sjukkassorna. Lokalsjukkassornas styrelser kommer att ersättas av lokala försäkringsnämnder, i allmänhet en för varje primärkommun, vilka skall tillhandagå de nya sjukkassorna med råd och upplysningar. En försäkringsnämnd skall bestå av 5—7 ledamöter, vilka samtliga utses av kommunen.

Inom de nya sjukkassorna skall enligt förslaget inte finnas något ombudsmöte. Sjukkassestyrelsen skall bestå av 7 ledamöter, av vilka en, ordföranden, utses av Kungl. Maj:t, en av medicinalstyrelsen, en av länsstyrelsen och fyra av landstinget eller staden.

Den i propositionen förordade organisationen innebär, att sjukkassorna, när nya invalidpensionsregler beslutats och utgivande av ATP-pensioner blir aktuellt, skall utvecklas till lokalorgan även för folkpensionering och ATP. Några lagförslag av denna innebörd framlägges inte nu, men riksdagens godkännande begäres av riktlinjerna för pensionsärendenas handläggning inom sjukkassorna i framtiden.

Enligt dessa riktlinjer skall invalidpensionsärenden prövas av särskilda organ inom sjukkassorna, kallade pensionsdelegationer. En sådan delegation skall bestå av en av Kungl. Maj:t utsedd ordförande, som skall vara densamme som sjukkassestyrelsens ordförande, två av medicinalstyrelsen utsedda läkare och två ledamöter, valda av landstinget eller staden. En representant för länsarbetsnämnden skall, utan att äga rösträtt, kunna delta i delegationens sammanträden. Ärendena skall föredragas i delegationen av en särskild tjänsteman hos sjukkassan, som skall förestå en pensionsavdelning inom kassan. Ärenden rörande ålderspension, barnpension och änkepension i nya fall skall avgöras av tjänstemän på dessa avdelningar. De inkomstprövade folkpensionsförmånerna — kommunala bostadstillägg, hustrutillägg och änkepensioner i äldre fall — skall prövas av de föreslagna försäkringsnämnderna.

Riksförsäkringsanstalten och pensionsstyrelsen skall enligt propositionsförslaget den 1 juli 1961 sammanslås till ett ämbetsverk, benämnt riksförsäkringsverket.

Besvär över riksförsäkringsverkets och försäkringsrådets beslut i socialförsäkringsfrågor skall enligt förslaget fr. o. m. den 1 juli 1961 prövas av en nyinrättad försäkringsdomstol, bestående av en president och minst 4 för-
5 — *Bihang till riksdagens protokoll 1961. 9 saml. 2 avd. Nr 45*

säkringsdomare, som skall vara lagfarna, samt minst 4 icke lagfarna ledamöter, som skall ha uppdraget som bisyssla. Domstolen blir domför med tre lagfarna och två icke lagfarna ledamöter. Prejudikatfrågor skall kunna avgöras i plenum.

För att yrkesskadeförsäkringen senare skall kunna inordnas i samma organisation som de övriga obligatoriska socialförsäkringarna föreslås, att riksdagen fattar principiellt beslut om att de s. k. socialförsäkringsbolagen inte skall få meddela yrkesskadeförsäkring efter utgången av år 1965.

Vidare föreslås i propositionen, att bestämmelserna om beräkning av pensionsgrundande inkomst i lagen om försäkring för allmän tilläggspension skall ändras, så att samma regler skall gälla för sådan beräkning, vare sig inkomsten härrör av anställning eller av annat förvärvsarbete. De nya reglerna skall tillämpas även på 1960 års inkomster. Tiden för anmälan om undantagande från försäkringen, såvitt angår inkomst av annat förvärvsarbete än anställning, utsträcker till den 31 augusti 1961. Inom samma tid skall också en redan gjord anmälan om undantagande kunna återkallas utan att undantagandet påverkar pensionsrätten.

Slutligen föreslås sådana ändringar i folkpensioneringslagen, att det s. k. fickpenningbeloppet till vissa anstaltsvårdade folkpensionärer höjes till 50 kr. i månaden.

Inledning

Sedan några år pågår en genomgripande reformering av socialförsäkringssystemet i vårt land. Enligt statsmakternas uttalanden i samband med de reformetapper, som hittills tillryggalagts, bör som ett slutligt mål uppställas en långtgående samordning i såväl materiellt som administrativt hänseende av de socialförsäkringsgrenar, som står varandra närmast. Frågor sammanhängande med den administrativa samordning, som sålunda åsyftats, har utretts av socialförsäkringens administrationsnämnd¹, som i oktober 1960 framlagt ett betänkande om socialförsäkringens organisation (SOU 1960: 35). Administrationsnämnden har vidare den 25 januari 1961 avgivit en promemoria (stencilerad) med förslag till bestämmelser rörande fondförvaltningen i det av nämnden i betänkandet föreslagna socialförsäkringsverket.

Över betänkandet har, efter remiss, yttranden avgivits av justitiekanslersämbetet, socialstyrelsen, försäkringsrådet, riksförsäkringsanstalten, pensionsstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, medicinalstyrelsen, generalpoststyrelsen, statskontoret, kammarrätten, riksräkenskapsverket, statens organisationsnämnd, riksskattenämnden, försäkringsinspektionen, statens lö-

¹ Överdirektören R. Broberg, ordförande, borgarrådet Hj. Mehr, riksdagsmannen G. Pettersson, generaldirektören Y. Samuelsson, förste vice talmannen A. Strand och f. d. landskamreraren A. Wigert.

nenämnd, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens samt Norrbottens län, be-
svärssakkunniga, uppboresutredningen, lokaliseringsutredningen rörande
statlig verksamhet, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas
förbund, Svenska landstingsförbundet, Svenska sjukkassee förbundet, Social-
försäkringsbolagens förening, Svenska socialvårdsförbundet, Svenska arbets-
givareföreningen, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens central-
organisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO),
Statstjänstemännens riksförbund, Försäkringsfunktionärernas förbund,
Kooperativa förbundet, Sveriges folkpensionärers riksförbund, Riks-
kommittén för partiellt arbetslösa och De blindas förening. Dessutom har
yttranden inkommit från riksarkivet, Sveriges läkarförbund och Svenska
sjöfolksförbundet. Atskilliga remissorgan har bifogat utlåtanden från under-
lydande inrättningar och organisationer m. fl. Över promemorian har remiss-
yttranden avgivits av riksförsäkringsanstalten, pensionsstyrelsen efter hö-
rande av fullmäktige för folkpensioneringsfonden, statskontoret, riksräken-
skapsverket, bank- och fondinspektionen samt försäkringsinspektionen.

I föreliggande proposition har administrationsnämndens förslag upptagits
till närmare behandling. Med hänsyn till att ett genomförande av näm-
ndens förslag bl. a. förutsatt ändring i lagen om folkpensionering har vidare
i propositionen behandlats ett par andra frågor om ändring i denna lag.
Vidare innehåller propositionen förslag om ändrade regler för beräkningen
av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om försäkring för allmän till-
läggspension, såvitt inkomsten härrör av annat förvärvsarbete än anställ-
ning.

I anledning av att i propositionen föreslås viss ändring i 48 § lagen om all-
män sjukförsäkring har utskottet i detta utlåtande behandlat en i motio-
ner väckt fråga om en annan ändring i nämnda stadgande.

I det följande kommer av framställningen i propositionen att i huvudsak
återges endast vad *föredragande departementschefen, statsrådet Nilsson*, så-
som sina egna synpunkter anfört i den allmänna motiveringen dels vid lag-
rådsremissen, dels vid propositionens avlåtande. Vidare kommer huvud-
delen av lagrådets yttrande att återges. Beträffande övriga delar av fram-
ställningen i propositionen, såsom redogörelserna för gällande bestämmel-
ser, administrationsnämndens belänkande och de däröver avgivna remiss-
yttrandena samt specialmotiveringen till författningsförslagen, hänvisas till
propositionen.

De i propositionen framlagda förslagen

A. Allmänt

Departementschefen:

»Under senare år har en snabb utbyggnad av socialförsäkringarna ägt rum. Den allmänna sjukförsäkringen och den därmed sammankopplade moderskapsförsäkringen trädde i tillämpning år 1955. Samma år avlöste en ny yrkesskadeförsäkringslag tidigare lagstiftning, och yrkesskadeförsäkringen samordnades med sjukförsäkringen i vad avser förmånerna under den första tiden av en sjukdom som härrör från yrkesskada. Inom folkpensioneringen har kraftiga höjningar av pensionernas nivå företagits, och familjepensioneringen har effektiviserats. Avvecklingen av inkomstprövningen inom folkpensioneringen har fortsatt genom att änkepensioner i alla nya fall samt barnpensionerna utgives utan avseende på den pensionsberättigades inkomst- och förmögenhetsförhållanden. Slutligen har det avgörande steget mot ett fullständiggande av det trygghetssystem, som socialförsäkringen avser att utgöra, tagits genom 1959 års beslut om införande av försäkringen för allmän tilläggspension. Utöver det sagda har arbetslöshetsförsäkringen på olika sätt förbättrats.

Ännu återstår kompletteringar i åtskilliga avseenden, innan det reformprogram för socialförsäkringen, som statsmakterna uttalat sig för i samband med de senaste årens beslut på detta område, kan anses fullföljt. Närmast i tur står en omdaning av invalid- eller förtidspensioneringen inom såväl folkpensionering som tilläggspensionering jämte en därtill ansluten utbyggnad av sjukförsäkringen. Hithörande frågor utredes inom 1958 års socialförsäkringskommitté, och jag räknar med att för nästa års riksdag kunna framlägga förslag på grundval av vad kommittén kommer att föreslå. I samband därmed torde förslag kunna framläggas om genomförande av ännu en etapp av den folkpensionshöjning, som enligt statsmakternas ställningstagande skall vara fullbordad år 1968.

Naturligt är att den intensiva reformverksamheten på socialförsäkringsområdet i första hand inriktats på de materiella reglerna inom varje särskild försäkringsgren och tagit sikte på att så snabbt som möjligt göra de förbättrade förmånerna tillgängliga för medborgarna. Detta har inneburit, att samordningsproblem i lagtekniskt och även i materiellt hänseende tills vidare fått skjutas åt sidan. Likaså har det administrativa handhavandet av socialförsäkringens olika delar fått ankomma på redan befintliga organ utan att dessa — bortsett från den omdaning av sjukkasseväsendet som blev en följd av den allmänna sjukförsäkringens införande — undergått någon mera genomgripande förändring i anledning av den ändrade lagstiftningen och tillkomsten av nya arbetsuppgifter.

Den avvaktande hållning, som statsmakterna intagit till samordningspro-

blemen och de administrativa frågorna inom socialförsäkringen, har bl. a. varit motiverad av önskemålet att hålla dörren öppen för de lösningar, som skulle visa sig lämpliga då en mera samlad överblick av problemen blev möjlig.

De förslag, som nu utarbetas inom 1958 års socialförsäkringskommitté, syftar till att i enlighet med statsmakternas ställningstaganden avskaffa den nuvarande inkomstprövningen av invalidpensionerna inom folkpensioneringen och i stället införa en gradering av pensionens storlek efter pensions sökandens eventuellt kvarstående arbetsförmåga. Förslagen torde vidare komma att innebära, att invalidpension skall utgå vid en lägre invaliditetsgrad än som för närvarande utgör förutsättning för rätt till sådan pension från folkpensioneringen. För tilläggpensioneringens del torde reglerna om invalidpension eller, som den benämnes i TPL, förtidspension komma att bli desamma som invalidpensionsbestämmelserna inom folkpensioneringen så långt förhållandena inom de båda pensionsgrenarna är överensstämmande. De särskilda villkor för rätt till förtidspension från tilläggpensioneringen, som sammanhänger med kraven på att vissa års pensionspoäng skall ha intjänats, kan också väntas bli berörda av kommitténs förslag.

Den nya uppbyggnaden av invalidpensioneringen förutsätter en intim samordning med sjukförsäkringen, och kommitténs förslag torde även komma att avse genomgripande förändringar och utbyggnader av sjukpenningssidan inom den allmänna sjukförsäkringen.

Invalidpensioneringens omdaning kommer alltså att aktualisera viktiga samordningsproblem mellan folkpensionering, tilläggpensionering och sjukförsäkring. Detta återspeglas i lagtekniskt hänseende i det arbete med utarbetande av en samlad lagstiftning, omslutande de tre nämnda socialförsäkringsgrenarna, som jämsides med socialförsäkringskommitténs arbete bedrivs inom socialdepartementet. Den nya utformningen av invalidpensioneringen och den omständigheten att inte blott folkpension utan även tilläggpension skall utgå i invaliditetsfall kommer att ställa stora krav på de organ, som skall pröva pensionsansökningarna. Samordningen mellan sjukförsäkring och invalidpensionering kommer vidare att förutsätta en långtgående samverkan mellan de organ, som handhar dessa socialförsäkringsgrenar.

Tiden synes vara inne att ta ställning till de administrativa frågorna inom sjukförsäkring och pensionering. De administrativa förutsättningarna för de nya arbetsuppgifternas handhavande bör vara i huvudsak kända redan då beslut fattas om en sådan omläggning av invalidpensioneringen och sjukpenningförsäkringen, varom förslag kan väntas från 1958 års socialförsäkringskommitté. Vidare bör den omorganisation som erfordras vara åtminstone i viktigare delar genomförd, innan de administrativa organen får ge sig i kast med att föra de nya materiella socialförsäkringsreglerna ut i tillämpningen.

Mot bakgrunden av nu angivna förhållanden har socialförsäkringens administrationsnämnd lagt fram ett förslag till enhetlig organisation av sjukförsäkringen och den allmänna pensioneringen. Förslaget innebär att lokal-sjukkassorna avskaffas som självständiga förvaltningsenheter, att central-sjukkassorna blir regionalt organiserade lokalorgan för såväl sjukförsäkring som pensionering, till vilka även avgörandet av invalidpensionsärenden förlägges, att riksförsäkringsanstalten och pensionsstyrelsen förenas till ett ämbetsverk och att prövningen i sista instans av besvär i sjukförsäkrings-, pensions- och yrkesskadeförsäkringsmål anförtros en nybildad högsta socialförsäkringsdomstol. Enligt nämndens förslag skall ämbetsverken sammanlösas och den nya domstolen inrättas den 1 juli 1961, medan omorganisationen av de allmänna sjukkassorna sker i två etapper den 1 januari 1962 och den 1 juli samma år.

Administrationsnämndens bedömning av behovet av en snabb reform av socialförsäkringens administration liksom huvuddragen i nämndens organisationsförslag har så gott som genomgående godtagits av remissorganen. För egen del finner jag också, att statsmakterna nu bör ta ställning till de administrativa spörsmålen inom socialförsäkringen och att administrationsnämndens förslag härvid kan tagas som utgångspunkt.»

B. Frågan om yrkesskadeförsäkringens framtida ställning inom socialförsäkringen

Administrationsnämnden

I fråga om yrkesskadeförsäkringens administration erinrar nämnden om att statsmakterna tidigare uttalat, att denna borde utredas sedan någon tids erfarenhet vunnits angående den inverkan på yrkesskadeförsäkringsinrättningarnas verksamhet, som samordningen mellan sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna medför. Nämnden konstaterar, att antalet skaderegleringar reducerats kraftigt till följd av den fr. o. m. år 1955 tillämpade samordningen eller från omkring 280 000 år 1954 till ungefär 16 000 år 1958. Av skaderegleringarna sistnämnda år hänförde sig omkring 9 000 till riksförsäkringsanstalten och cirka 7 000 till de ömsesidiga socialförsäkringsbolagen. Om administrationen av yrkesskadeförsäkringen koncentrerades till en enda försäkringsinrättning, skulle det enligt nämndens uppfattning bli möjligt att förenkla avgiftsberäkningen och avgiftsdebiteringen ävensom att inskränka statistikarbetet. Avgiftsberäkningens nuvarande differentiering med hänsyn till olika branscher och arbeten är nämligen, yttrar administrationsnämnden, i hög grad präglad av konkurrensen mellan yrkesskadeförsäkringsinrättningarna. Administrativa besparingar skulle alltså enligt nämndens uppfattning stå att vinna genom en centralisering av yrkesskadeförsäkringen till en enda inrättning; måhända skulle möjlighet yppas att av arbetsgivarna uttaga en enda avgift till samtliga socialförsäk-

ringar. Nämnden betonar härvid, att yrkesskadeförsäkringen finansiellt sett utgör en ringa del av socialförsäkringen men att dess nuvarande konstruktion starkt försvårar rationaliseringen av socialförsäkringen i olika avseenden.

Emellertid finner nämnden det inte lämpligt att i nuvarande läge vidtaga några mera genomgripande ändringar av yrkesskadeförsäkringens administration, eftersom frågan om försäkringens framtida ställning inom socialförsäkringssystemet är beroende av lösningarna av de frågor om samordning mellan olika socialförsäkringsgrenar, varom utredning pågår. Nämnden har därför inte närmare ingått på spørsmålet om yrkesskadeförsäkringens administrativa handhavande men framhåller angelägenheten av att frågan härom utan dröjsmål erhåller sin lösning så snart yrkesskadeförsäkringens framtida omfattning och beskaffenhet blivit avgjord.

Remissyttrandena

Några remissorgan finner det beklagligt, att administrationsnämnden inte ansett sig kunna upptaga frågan om en reform av yrkesskadeförsäkringens administration. Sålunda yttrar *länsstyrelserna i Södermanlands, Kalmar och Västmanlands län*, att det hade varit önskvärt att även denna fråga kunnat bringas till sin lösning i detta sammanhang.

Riksförsäkringsanstalten framhåller att frågan om en centralisering av yrkesskadeförsäkringen till ett enda, statligt försäkringsorgan varit aktuell strängt taget ända sedan tillkomsten av 1916 års lag om försäkring för olycksfall i arbete och att redan 1920 och 1924 års riksdagar funnit det obestridligt, att systemet med olycksfallsförsäkringens uppdelning på statlig och enskild verksamhet visat sig medföra ej oväsentliga olägenheter i åtskilliga avseenden. Anstalten erinrar vidare om centraliseringsfrågans behandling vid 1954 års riksdag och anser att ytterligare erfarenheter av vikt rörande verkningarna av samordningen mellan sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna inte står att vinna. De skäl, som redan för fyrtio år sedan anfördes för en centralisering, har under den gångna tiden endast vuxit i styrka. Främst genom tillkomsten under senare år av den allmänna sjukförsäkringen och av försäkringen för allmän tilläggspension har socialförsäkringssystemet erhållit en struktur, som på ett helt annat sätt än tidigare påkallar en gemensam central ledning av dess skilda delar. De ändringar, som överväges i fråga om yrkesskadeförsäkringens materiella innehåll, kan enligt anstaltens mening inte väntas minska men väl än mer öka angelägenheten av att en samordning även i organisatoriskt hänseende kommer till stånd. Anstalten kan för sin del icke finna annat, än att varje skäl saknas för ett fortsatt uppskov med statsmakternas beslut i saken. De i betänkandet berörda administrativa besparingarna vid en centralisering av yrkesskadeförsäkringen till en enda försäkringsinrättning finner anstalten konkret kunna

uttryckas så, att den statliga inrättningen skulle kunna övertaga bolagens nuvarande verksamhet med en personalförstärkning, som icke uppgår till hälften av bolagens sammanlagda personalstyrka. Bolagen bör givetvis, framhåller anstalten, beredas skälig tid för avveckling av sin verksamhet. Anstalten föreslår, att det beslut om yrkesskadeförsäkringens centralisering till ett statligt organ, som bör fattas av 1961 års riksdag, får innebörden av ett principbeslut och att avvecklingstiden fastställas till cirka fem år.

Försäkringsinspektionen understryker angelägenheten av att frågan om yrkesskadeförsäkringens administrativa handhavande utan dröjsmål erhåller sin lösning så snart yrkesskadeförsäkringens framtida omfattning och beskaffenhet blivit avgjord. *Svenska sjukasseförbundet* vill starkt framhålla önskvärdheten av att de allmänna försäkringarna ges sådant materiellt innehåll, att någon särskild yrkesskadeförsäkring inte blir erforderlig. Härigenom skulle, anför förbundet, möjlighet till en ytterligare förenklad administration erhållas. *Försäkringsfunktionärernas förbund* uttalar, att yrkesskadeförsäkringens inordnande i sjukasseverksamheten är en utveckling, som helt sammanfaller med den önskade rationaliseringen av verksamheten, men anser i likhet med administrationsnämnden att frågan om yrkesskadeförsäkringens organisation inte bör lösas nu.

En avvisande hållning till tanken på en centralisering av yrkesskadeförsäkringens administration intar *Socialförsäkringsbolagens förening*. De inom yrkesskadeförsäkringen förekommande betydande avgiftsvariationerna medför enligt föreningens mening den fördelen, att kostnaderna för yrkesskadorna kan på ett rättvist sätt fördelas mellan de verksamheter, där skadorna inträffar. Existensen av flera försäkringsinrättningar har inneburit en mycket sund konkurrens. En arbetsgivare, som inte är nöjd med det sätt på vilket arbetet hos en försäkringsinrättning skötes, har möjlighet att flytta sin försäkring till en annan försäkringsinrättning, vilket haft till följd att försäkringsinrättningarna fått bemöda sig om en god skötsel av sina försäkringsuppgifter. Föreningen finner starka skäl tala för att arbetsgivarna även i fortsättningen skall äga frihet att välja yrkesskadeförsäkringsorgan. Det ter sig dock inte främmande för föreningen, att en viss koncentration av bolagens verksamhet till färre enheter kommer till stånd. För bolagens ställningstagande till en dylik fråga finner föreningen önskvärt, att bolagen på något längre sikt kan bedöma förutsättningarna för sitt arbete. Även *Kooperativa förbundet* framhåller konkurrensens betydelse och påpekar, att ännu svävande samordnings- och inkomstprövningsfrågor även efter den 1955 genomförda samordningen mellan sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna medfört en betydande skaderegleringsvolym. Denna kan dock beräknas bli gradvis reducerad i den takt dessa frågor löses genom yrkesskadeförmånernas ersättande med lika eller bättre förmåner inom ramen för andra socialförsäkringsgrenar. Det är därför enligt förbundets mening motiverat att avvakta resultatet av pågående utredningsarbete inom 1958

års socialförsäkringskommitté innan frågan om yrkesskadeförsäkringens framtida organisation upptages till behandling.

Departementschefen:

»Den samordning, som vid tillkomsten av den allmänna sjukförsäkringen genomfördes mellan denna försäkring och yrkesskadeförsäkringen och som innebär att sjukförsäkringen även vid yrkesskada svarar för ersättningen under de första 90 dagarna av ett sjukdomsfall, medförde en nedgång av antalet skaderegleringsfall inom yrkesskadeförsäkringen med omkring 95 procent. Yrkesskadeförsäkringen är numera huvudsakligen en livränteförsäkring, som vid yrkesskada utger livräntor till de skadade eller deras efterlevande. Med den förbättring av förmånerna vid invaliditet och ålderdom och åt efterlevande, som följer av den allmänna tilläggs pensioneringens införande och redan beslutade eller förestående reformer av folkpensioneringen, kommer yrkesskadeförsäkringens omfattning att minska ytterligare. Försäkringens uppgift kan i framtiden väntas bli att i fall av yrkesskada svara för tilläggsförmåner till de övriga socialförsäkringarnas prestationer och för ersättning i sådana fall då förmåner från dessa försäkringar inte utgår av olika skäl, såsom exempelvis att invaliditetsgraden är lägre än som fordras för invalidpension inom folk- och tilläggs pensioneringen. Det sagda utesluter inte att förutsättningar kan visa sig föreligga för att låta den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen omfatta även andra persongrupper än arbetstagarna.

Den närmare utformningen av en yrkesskadeförsäkring med de nyssnämnda uppgifterna och frågan huruvida en sådan försäkring kan helt inordnas i den allmänna sjukförsäkringen och den allmänna pensioneringen måste närmare utredas. Enligt sina direktiv har 1958 års socialförsäkringskommitté bl. a. att upptaga frågan om en långt gående samordning i materiellt hänseende mellan sjukförsäkringen och pensioneringen å ena sidan samt yrkesskadeförsäkringen å andra sidan, medan dithörande administrativa problem ankommer på administrationsnämnden. Socialförsäkringskommittén har, enligt vad jag under hand erfarit, för avsikt att senare i år framlägga sina slutliga förslag rörande invalidpensioneringen och sjukförsäkringen men har inte funnit det vara möjligt att samtidigt komma med ett förslag om yrkesskadeförsäkringens framtida omfattning och gestaltning. En särskild utredning härom synes därför lämpligen böra komma till stånd sedan det utredningsarbete, som nu bedrivs inom socialförsäkringskommittén, avslutats. Yrkesskadeförsäkringsreglernas materiella innehåll får självfallet avgörande betydelse för försäkringens organisation, och vid den kommande utredningen bör därför även behandlas yrkesskadeförsäkringens administrativa sida.

Även om ovisshet således ännu råder rörande enskildheterna i yrkesskadeförsäkringens konstruktion och administrativa handhavande i framtiden,

torde det stå klart, att försäkringens utveckling till ett komplement till sjukförsäkring och allmän pensionering är en nödvändig följd av de sistnämnda socialförsäkringsgrenarnas utbyggnad. Om yrkesskadeförsäkring skulle upphöra att vara en självständig försäkring, faller det sig naturligt att den får handhas av samma organ som de övriga försäkringsgrenarna.

Förmånerna från yrkesskadeförsäkring kommer, vilken form som försäkring än erhåller, att utgöra en mycket ringa del av de totala ersättningsarna från socialförsäkringarna. Tämmligen snart torde yrkesskadeförsäkringsförmånernas totalbelopp komma att uppgå till endast någon procent av de samlade ersättningsarna från sjukförsäkring, folkpensionering, tilläggspensionering och yrkesskadeförsäkring. Under sådana omständigheter ter det sig föga rationellt att, även om yrkesskadeförsäkring behåller karaktären av självständig försäkring, låta den administreras på det sätt som för närvarande är fallet nämligen genom en statlig försäkringsanstalt och ett antal med denna konkurrerande enskilda försäkringsinrättningar. Frågan om de enskilda socialförsäkringsbolagens bestånd, som stått på dagordningen upprepade gånger ända sedan början av 1920-talet, bör i samband med yrkesskadeförsäkringens reformering få sin lösning. Denna torde inte kunna bli någon annan än att den obligatoriska yrkesskadeförsäkring administrativt förenklas genom att bolagens verksamhet som försäkringsgivare för denna försäkring upphör. Att administrativa besparingar härigenom skulle uppstå redan för yrkesskadeförsäkringens eget vidkommande synes uppenbart. Än viktigare är att möjligheter öppnas till en förenkling av hela socialförsäkringens, särskilt vad gäller avgiftsberäkning och avgiftsuppbörd. Om den på konkurrensförhållandet mellan olika yrkesskadeförsäkringsinrättningar vilande differentierade avgiftssättningen för olika företag och verksamheter avskaffas, skapas förutsättningar för att sammanföra arbetsgivarnas olika bidrag och avgifter till socialförsäkringarna till en enda avgift och att flytta beräkning och uppbörd av dessa från socialförsäkringens centralorgan till de lokala skattemyndigheterna. Vid sidan av de fördelar, som därmed står att vinna, framstår det som ett underordnat intresse att bibehålla en differentiering efter skaderiskerna av den ringa del av arbetsgivarnas utgifter för socialförsäkringens, som yrkesskadeförsäkringsavgifterna utgör.

Såsom närmare skall framgå i det följande kommer en omläggning av administrationen av yrkesskadeförsäkring att onödiggöra bibehållandet av en sådan särskild, från socialförsäkringens centralmyndighet fristående mellaninstans för prövning av besvär över yrkesskadeförsäkringsinrättningarnas beslut, som försäkringsrådet tills vidare kommer att vara enligt administrationsnämndens förslag och enligt vad jag själv i det följande förordar.

Av de skäl jag nu anfört anser jag, att statsmakterna redan nu bör fatta principiellt beslut om att socialförsäkringsbolagen skall upphöra att vara

försäkringsgivare inom den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen efter en viss övergångsperiod. Då en reform av yrkesskadeförsäkringens materiella sida efter erforderlig utredning bör kunna träda i kraft den 1 januari 1966, synes bolagen böra upphöra att meddela yrkesskadeförsäkring med utgången av år 1965. De olika problem, som sammanhänger med avvecklingen av socialförsäkringsbolagens verksamhet, torde få behandlas vid den kommande utredningen rörande yrkesskadeförsäkringen. Denna utredning bör även ta upp de problem, som föranledes av att försäkringsrådet, enligt vad jag senare kommer att utveckla, kan upphöra med sin verksamhet vid ungefär samma tid.»

Motioner

I *motionerna I: 623 och II: 741* har yrkats, att riksdagen måtte besluta »att icke biträda förslaget rörande principbeslut om att bolag, som avses i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, efter utgången av år 1965 ej skall äga meddela försäkring enligt nämnda lag».

I *motionerna I: 628 och II: 740* har yrkats, »att riksdagen måtte avslå i Kungl. Maj:ts proposition nr 45 gjord hemställan om principbeslut av innebörd att bolag, som avses i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, icke efter utgången av år 1965 skall äga meddela försäkring enligt nämnda lag».

I *motionen II: 745* [yrkandet vid A. a)] har yrkats, att riksdagen måtte besluta »att avslå propositionens förslag om att bolag, som avses i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, icke efter utgången av år 1965 skall äga meddela försäkring enligt nämnda lag».

C. Socialförsäkringens lokala organisation

Departementschefen:

»Med ikraftträdandet av SFL erhö~~ll~~ sjukförsäkringens lokala organisation sin nuvarande form. Den allmänna sjukförsäkringen bedrivs av de allmänna sjukförsäkringskassorna såsom försäkringsgivare. Medlemmar i sjukförsäkringskassorna är de personer, för vilka försäkringsplikt föreligger enligt SFL. Kassorna som uppstod genom en ombildning av den tidigare statsunderstödda frivilliga sjukförsäkringens huvudmän, de erkända sjukförsäkringskassorna, är alltså självständiga juridiska personer med ekonomiskt ansvar för den av dem bedrivna sjukförsäkringsrörelsen. I motsats till de erkända sjukförsäkringskassorna är de allmänna sjukförsäkringskassorna inte några privaträttsliga rättssubjekt, vilkas organisation och verksamhet regleras av privaträttens förordningsrättsliga bestämmelser. Motsvarande regler för de allmänna sjukförsäkringskassorna återfinnes i stället uteslutande i SFL och vissa med stöd av denna lag utfärdade författningar. De allmänna sjukförsäkringskassorna är alltså offentlig-

rättsliga juridiska personer, som följer särskilda, enbart för dem gällande bestämmelser.

Ehuru sjukkassorna således inte är statliga organ, får dock den av kassorna bedrivna sjukförsäkringsverksamheten anses vara en statlig uppgift. Enligt SFL är kassorna också skyldiga att, i den mån Konungen så förordnar, biträda vid handhavandet av annan statlig social försäkrings- och understödsverksamhet. Förordnande har med stöd härav meddelats dels om skyldighet för kassorna att biträda riksförsäkringsanstalten i dess verksamhet som yrkesskadeförsäkringsinrättning, dels om att kassorna skall biträda vid handhavandet av den allmänna tilläggspensioneringen. Beträffande yrkesskadeförsäkringen är kassorna närmast att anse som lokalombud för riksförsäkringsanstalten, och i fråga om tilläggspensioneringen handhar kassorna f. n. bestyren med registrering av pensionsgrundande inkomst och med individuellt undantagande från försäkringen.

Administrationsnämndens förslag utgår från att sjukkassorna skall utbyggas till lokalorgan för den obligatoriska socialförsäkringen, således inte blott sjukförsäkringen och tilläggspensioneringen utan även folkpensioneringen. Detta innebär ett fullföljande av en utveckling, som tidigare kunnat skönjas, och i likhet med flertalet remissorgan har jag den uppfattningen att man på så sätt når fram till en lämplig, enhetligt utformad lokalorganisation för de nämnda socialförsäkringsgrenarna.

Eftersom sjukkassorna är bärare av en statlig socialförsäkringsgren, sjukförsäkringen, och kommer att få betydande uppgifter inom två andra, folkpensioneringen och tilläggspensioneringen, är det naturligt, att administrationsnämnden väckt frågan om de allmänna sjukkassornas förstatligande. Nämnden har av flera anledningar funnit sig inte böra förorda ett sådant steg, men i flera remissyttranden spåras en kritisk inställning till nämndens uppfattning på denna punkt. Åtskilliga remissorgan vill, även om de godtar skälen för att inte nu göra någon ändring i kassornas ställning, förorda ett förstatligande längre fram.

Sjukkassornas egenskap av organ för statlig verksamhet kommer att ytterligare förstärkas vid deras ombildning till lokalorgan även för pensioneringen. Många omständigheter talar onekligen för att de då blir statliga inrättningar och inte kvarstår som självständiga offentlighetsrättsliga enheter. När jag i nuvarande läge ändå inte vill förändra kassornas rättsliga ställning utan ansluter mig till administrationsnämndens förslag om bibehållande av deras hittillsvarande status är det av flera skäl. Den betydande omorganisation av sjukkassorna och av socialförsäkringens centralmyndighet, som på kort tid skall genomföras och som är en förutsättning bl. a. för att dessa organ skall kunna fullgöra sina nya uppgifter inom folkpensionering och tilläggspensionering, bör inte äventyras genom att man samtidigt ställer sjukkassorna och centralmyndigheten inför de många svårlösta spørsmål, som står i samband med ett förstatligande av kassorna. Det för-

hållandevis stora mått av handlingsfrihet som tillkommer kassorna torde vara av stort värde, såväl då det gäller att snabbt och smidigt genomföra övergången till den nya organisationsformen som då de förestående reformerna av socialförsäkringens materiella innehåll skall föras ut i tillämpningen. Viktiga uppgifter i de nyssnämnda avseendena, som eljest finge ombesörjas på annat sätt, kan också med kassornas nuvarande ställning fullgöras av deras gemensamma intresseorganisation Svenska sjukkasseförbundet.

Olägenheterna av att sjukkassorna alltjämt kommer att utgöra i förhållande till den övriga statsförvaltningen fristående organ synes inte vara stora. Med den ordning, som nu tillämpas för handläggningen av sjukförsäkringsärenden i kassorna, och efter ett genomförande av de förslag rörande beslutsorganen i pensionsärenden, som jag i det följande framlägger, tror jag att man sörjt för en lika god standard på avgörandena i första instans i socialförsäkringsärenden som om sjukkassorna varit statliga myndigheter. Jag vill i detta sammanhang understryka vad i ett par remissyttranden anförts om angelägenheten av att tjänstemännen kan cirkulera mellan sjukkassorna och socialförsäkringens centralmyndighet. I syfte att underlätta en dylik cirkulation synes vid övergång mellan anställningar hos staten och hos allmän sjukkassa böra, i den utsträckning som följer av eljest tillämpade normer, medgivas en tillgodoräkning i avlönings- och pensionshänseende av tjänstetid hos den tidigare huvudmannen. Samordningen på detta område torde underlättas genom att överenskommelse nu träffats mellan sjukkassorna och vederbörande personalorganisation om pensionsbestämmelser för sjukkassepersonalen, vilka överensstämmer med dem som gäller för statens anställda.

En fråga, som vid remissbehandlingen betraktats ur olika synvinklar, gäller ämbetsansvaret för sjukkassetjänstemännen. Ett sådant ansvar torde föreligga även för andra sjukkassetjänstemän än de verkställande tjänstemännen, men något bestämt uttalande om hur långt ämbetsansvaret sträcker sig kan knappast göras. Härvidlag kommer den omorganisation av sjukkassorna, som nu föreslås, inte att medföra någon principiell ändring. Möjligheterna att ingripa mot olämpliga eller försumliga befattningshavare torde dock inte vara mindre i sjukkassorna än i statstjänsten. Frågan om ämbetsansvaret har i arbetsrättsligt hänseende betydelse bl. a. för möjligheten att ingå kollektivavtal. Hithörande spörsmål är emellertid föremål för övervägande i ett större sammanhang, och det kan inte anses lämpligt att behandla dem särskilt för sjukkassornas vidkommande.

Den nuvarande organisationen innebär bl. a. att i de landstingsfria städerna och några andra städer sjukförsäkringen bedrivs enbart av en centralsjukkasse medan i landet i övrigt de försäkrade är medlemmar i såväl en lokalsjukkasse som en centralsjukkasse. Vid sitt ställningstagande till frågan huruvida en k a s s e s y s t e m e t eller dubbelkassesyte-

met, som alltså båda tillämpas för närvarande, är den lämpligaste organisationsformen har administrationsnämnden uttalat sig till enkassesytemets förmån. På denna punkt har nämnden inte blivit motsagd under remissbehandlingen.

De fördelar, som är förenade med en övergång till enkassesytemet i hela riket, är enligt min mening synnerligen väl dokumenterade genom vad administrationsnämnden och remissorganen anfört, och jag tillstyrker nämndens förslag i denna del. Jag vill i detta sammanhang erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 4 november 1960 förordnat om ny indelning i centralsjukkasseområden från och med den 1 januari 1962. Från sistnämnda tidpunkt kommer till följd av detta beslut och vid bifall till förslaget om lokalsjukkassornas avskaffande antalet sjukkassor i riket att utgöra 30, nämligen en för varje landstingskommun och en för varje stad, som ej tillhör sådan kommun, dock att de båda landstingskommunerna i Kalmar län tillhör samma kassa.

Det är angeläget att avskaffandet av lokalsjukkassorna inte leder till någon försämrad service för allmänheten eller till att det folkliga inslaget i sjukkaserverksamhetens handhavande försvinner. Administrationsnämnden har beaktat dessa synpunkter genom att föreslå att de nuvarande lokalsjukkassorna ombildas till lokalkontor för centralsjukkassorna och att till varje lokalkontor knytes en rådgivande nämnd. Lokalsjukkassornas omvandling till lokalkontor synes mig på ett tillfredsställande sätt lösa frågan om fortsatt tillgång på närbelägna sjukförsäkringsorgan för de försäkrade. Centralsjukkassorna bör också ha möjlighet att utbygga sitt lokalkontorsnät utöver vad som följer av de nuvarande lokalsjukkassornas ombildande. Jag vill framhålla, att avskaffandet av lokalsjukkassorna inte innebär att avgörandena i sjukförsäkringsärenden flyttas från de lokala expeditionerna till centralsjukkassorna i vidare mån än ärendenas beskaffenhet fordrar. Jag anser också att medlemsregistreringen alltjämt bör ske lokalt.

Arbetsuppgifterna för en rådgivande nämnd skall enligt administrationsnämndens förslag vara att bistå centralsjukkassan och lokalkontoret med råd och upplysningar om lokala förhållanden samt att framlägga förslag för centralsjukkassans styrelse. Vid remissbehandlingen har uttalats en viss oro för att dessa uppgifter inte skall vara tillräckligt konkreta för att leda till något egentligt inflytande för nämnderna. I stället har framkastats tanken att de rådgivande funktionerna inom sjukkasen skulle anförtros åt de organ, som får till uppgift att handha prövningen av återstående inkomstprövade folkpensionsförmåner. Enligt administrationsnämndens mening bör denna prövning ankomma på något kommunalt organ.

Det synes både angeläget och möjligt att beakta dessa olika synpunkter och ändå knyta behandlingen av alla pensionsärenden till sjukkaserverksamheten. Detta kan ske genom att till de föreslagna nämndernas rådgiv-

vande uppgifter lägges funktionen som organ för prövning av ansökningar om inkomstprövade folkpensionsförmåner. Eftersom dessa förmåner även i fortsättningen torde få förutsättas till väsentlig del komma att bekostas av kommunerna, bör nämndernas verksamhetsområden närmare anknytas till den kommunala indelningen. En nämnds verksamhetsområde bör i regel omfatta en kommun. Med tillsynsmyndighetens medgivande bör det dock vara möjligt för två eller flera kommuner att förena sig om en nämnd och för en kommun att inrätta mer än en nämnd.

De föreslagna nämnderna, vilka lämpligen kan kallas försäkringsnämnder, bör finnas i såväl stadscentralsjukkassa som länscentralsjukkassa, och det bör vara vederbörande kommun eller kommuner som utser samtliga ledamöter i nämnderna. Antalet ledamöter bör vara minst 5 och högst 7. När sjukkassorna övertar uppgiften att vara lokalorgan för den allmänna pensioneringen bör de rådgivande funktionerna avse både sjukförsäkring och pensionering. Nämnden bör stå i förbindelse med centralsjukkassans styrelse och med det lokalkontor, som närmast är avsett att betjäna de försäkrade inom nämndens verksamhetsområde. Det synes böra ankomma på centralsjukkassorna att i lämpliga former anordna sammankomster med företrädare för nämnderna för att lämna dem information om aktuella socialförsäkringsproblem och bereda tillfälle till åsiktsutbyte i dylika frågor.

Jag föreslår i det följande, att omorganisationen av sjukkassorna skall träda i kraft den 1 januari 1962. Definitiv ställning till försäkringsnämndernas uppgifter inom pensioneringen kan inte tagas förrän de framtida materiella reglerna beträffande de inkomstprövade folkpensionsförmånerna är kända. Någon medverkan av försäkringsnämnderna inom pensioneringen torde inte komma i fråga före den 1 januari 1963. Ätminstone till dess kommer pensionsnämnderna att finnas kvar. På grund av att försäkringsnämnderna således till en början bara får rådgivande funktioner inom sjukförsäkringen torde sådana nämnder inte erfordras i stadscentralsjukkassorna före den sistnämnda tidpunkten. Kommunerna bör givetvis då de år 1961 utser ledamöter i försäkringsnämnd beakta nämndens kommande roll som pensionsprövningsorgan. Frågan om eventuell statlig representation i försäkringsnämnderna får upptagas i samband med att uppgifterna inom pensioneringen tillägges nämnderna.

Avvecklingen av lokalsjukkassorna får vissa konsekvenser för centralsjukkassornas organisation. Ombud till länscentralsjukkassas o m b u d s m ö t e utses nu av ombudsmötena i de anslutna lokalsjukkassorna. Denna ordning kan alltså inte vidare tillämpas. Den frågan uppkommer då huruvida ombudsmötena i centralsjukkassorna bör bibehållas.

Ombudsmötet utgör en motsvarighet till föreningsstämman i privaträtts ekonomiska föreningar. Huvuduppgifterna för ombudsmötet är att pröva frågan om ansvarsfrihet åt styrelsen samt att välja vissa styrelseledamöter och revisorer. Därjämte har ombudsmötet att fastställa förvaltnings-

stat för sjukkassan, att besluta om överlåtelse och inteckning av kassans fasta egendom samt att besluta om ändringar i kassans stadgar.

Reglerna om att ombudsmötet beviljar styrelsen ansvarsfrihet står otvivelaktigt i mindre god samklang med sjukkassornas egenskap av offentligrättsliga rättssubjekt under statlig kontroll och med att vissa styrelseledamöter utses av statliga myndigheter. Än mindre lämpad synes den nu stadgade formen för avgörande av frågan om ansvarsfrihet när sjukkassorna får betydande uppgifter vid handhavandet av försäkringsgrenar, inom vilka kassorna inte har ställning som försäkringsgivare. Jag förordar därför, att nu gällande bestämmelser om styrelsens ansvarsfrihet ersättes med en regel om att ansvarsfrihet inträder för styrelseledamöterna, om inte tillsynsmyndigheten skriftligen framställer anmärkning till honom inom tre år efter utgången av det räkenskapsår, varunder det förfarande ägt rum, för vilket ansvar ifrågasättes. För talan som grundar sig på brottslig gärning bör givetvis ingen annan tidsgräns uppställas än den straffrättsliga preskriptionstiden.

Ombudsmöte har nu att fastställa förvaltningsstat för det kommande året. Förvaltningskostnaderna är till stor del beroende av omständigheter utanför kassans kontroll. Den nuvarande ordningen kan lämpligen ersättas med att kassans styrelse årligen upprättar och till tillsynsmyndigheten insänder en beräkning av förvaltningskostnaderna för nästföljande år. Ombudsmötets uppgifter i fråga om överlåtelse eller inteckning av fast egendom och ändring av stadgarna synes kunna överföras på tillsynsmyndigheten.

Härefter kvarstår frågan huruvida en församling av ombudsmötets typ behövs för att utse de ledamöter och revisorer, som inte tillsättes av statlig myndighet. Några remissorgan har riktat invändningar mot administrationsnämndens förslag att de styrelseledamöter och revisorer, vilka ej utses i annan ordning, skall tillsättas av landstinget eller i förekommande fall av stadsfullmäktige. Det synes dock inte försvarbart att ha en särskild valkorporation för så begränsade uppgifter som det här skulle bli frågan om, när ändå det demokratiska inflytandet över verksamheten kan säkerställas genom att de ifrågavarande styrelseledamöterna och revisorerna tillsättes av representationen i den landstingskommun eller stad, som utgör kassans område. Från en del håll har uttalats att landstinget i egenskap av sjukvårdshuvudman skulle ha ett ekonomiskt intresse stridande mot sjukkassans. Härtill kan sägas, att den ersättning, som kan utgå till landstinget från sjukkassan, är författningsenligt reglerad. Det synes mig närmast vara en fördel att landstinget får bättre kännedom om sjukförsäkringsfrågorna och erhåller ett eget ansvar för den av sjukkassan bedrivna verksamheten. Det torde vara lämpligt att avskrift av styrelsens förvaltningsberättelse m. m. tillställas landstinget eller stadsfullmäktige. De informationer, som nu lämnas på ombudsmötet, bör i stället kunna meddelas vid de sammankomster

med företrädarna för försäkringsnämnderna, som jag i det föregående förordat att sjukkassan bör anordna.

I fråga om sjukkassestyrelsens sammansättning är jag ense med administrationsnämnden om att styrelsen bör bestå av sju ledamöter och att fyra av dessa utses av landstinget eller stadsfullmäktige. Av de återstående ledamöterna bör som nämnden föreslagit en tillsättas av medicinalstyrelsen och en av länsstyrelsen. Administrationsnämnden har utgått från att den sjunde ledamoten i likhet med vad som nu är fallet skall utses av tillsynsmyndigheten. I detta sammanhang bör beaktas, att sjukkassorna i fortsättningen kommer att vara lokalorgan även för den allmänna pensioneringen. Enligt administrationsnämndens förslag, vilket jag ansluter mig till, skall prövningen av invalidpensionsärenden ske i ett särskilt, från styrelsen fristående organ i kassorna, kallat pensionsdelegation, med en av Kungl. Maj:t tillsatt ordförande. Under remissbehandlingen har anmärkts, att någon anknytning mellan sjukkassestyrelsen och pensionsdelegationen inte finnes enligt förslaget. Jag finner önskvärt att sambandet mellan de båda nämnda sjukkasseorganen stärkes och ansluter mig till det av en remissmyndighet framförda förslaget, att styrelsen och delegationen skall ha samma ordförande och att denne skall utses av Kungl. Maj:t. Det blir då inte erforderligt att tillsynsmyndigheten utser någon ledamot i kassans styrelse. Tillsynsmyndighetens mening bör givetvis inhämtas vid tillsättande av styrelseordföranden. Som en följd av att Kungl. Maj:t utser styrelsens ordförande bör någon vice ordförande inte finnas, utan ordet får vid förfall för ordföranden föras av dennes suppleant.

Förmåner i form av ersättning för kostnader för sjukgymnastik, behandling med bad, massage, elektricitet eller hetluft eller annan därmed jämförlig behandling eller för konvalescentvård, de s. k. merprestationerna, tillhandahålles enligt gällande lag endast om vederbörande sjuk-kassa beslutat härom. Administrationsnämnden har föreslagit, att dessa förmåner skall bli obligatoriska på så sätt att Kungl. Maj:t skall äga föreskriva, att ersättning enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder skall utgå för försäkrads utgifter för annan vård i anledning av sjukdom än läkarvård och sjukhusvård. Detta förslag tillstyrker jag.

Övergången till enkassesystemet i hela riket medför en bättre riskutjämning mellan olika områden. Administrationsnämnden har därför föreslagit en förenkling av statsbidragen till sjukförsäkringen så att avgiftslindrings- och avgiftsersättningsbidragen skulle avvecklas mot att medlemsbidraget höjes. Jag är helt överens med nämnden om att en förenkling av statsbidragssystemet är önskvärd. Det torde dock vara lämpligast att alla frågor om statsbidragens utformning får avgöras i ett sammanhang, vilket jag räknar med skall kunna ske i den förenhetligade socialförsäkringslagstiftning, varom förslag kan väntas till 1962 års riksdag. Jag är alltså inte

beredd att nu taga ställning till administrationsnämndens förslag beträffande statsbidragen till sjukförsäkringen.

I några remissyttranden beröres den av administrationsnämnden icke särskilt behandlade frågan om lokalsjukkassornas fristående fonder sedan dessa kassor avvecklats. Dessa fonder, som bl. a. möjliggör beviljande av understöd i vissa fall då sjukhjälp enligt SFL inte kan erhållas eller inte anses tillräcklig, har i regel under den frivilliga sjukförsäkringens tid sammanbragts av försäkrade inom lokalt begränsade områden. Det bör givetvis tillses, att det lokala inflytandet över dispositionen av dessa fonders avkastning bibehålles. Såsom Svenska sjukkasseförbundet föreslagit kan lämpligen i centralsjukkassornas stadgar föreskrivas, att beslut om fondavkastningens användning skall fattas inom de föreslagna försäkringsnämnderna.

I fråga om pensioneringens lokala organisation är att märka, att för närvarande en egentlig lokalorganisation endast är uppbyggd för folkpensioneringen. Eftersom tilläggs pensioner inte kan utgå förrän 1963 har ännu inte erfordrats någon organisation för prövning av ansökningar om sådana pensioner. Beräkningen av pensionsgrundande inkomst inom tilläggs pensioneringen är anförtrodd de lokala skattemyndigheterna (i Stockholm överståthållarämbetet), och någon ändring härvidlag är inte ifrågasatt. Registreringen av de pensionsgrundande inkomsterna på de försäkrade, vilken är av grundläggande betydelse för rätten till och storleken av tilläggs pensionerna, är förlagd till de allmänna centralsjukkassorna.

Folkpensioneringens lokalorganisation utgöres av pensionsnämnderna, av vilka det finnes en för varje pensionsdistrikt. Ett pensionsdistrikt kan bestå av en eller flera kommuner eller av del av kommun. Antalet pensionsnämnder är stort, f. n. omkring 1 100. Ordföranden i pensionsnämnd utses av länsstyrelsen (överståthållarämbetet) medan övriga ledamöter väljes av kommunen eller kommunerna. Ansökning om pension skall ingivas till pensionsnämndens ordförande. Ansökning om allmän ålderspension och om barnpension föranleder i normala fall inte någon egentlig prövning utan vidarebefordras omedelbart till pensionsstyrelsen, som förordnar om utbetalning av pensionen. I övriga pensionsärenden har pensionsnämnden att fatta beslut. Beträffande samtliga ärenden gäller dock, att de med det yttrande av pensionsstyrelsens ordsombud, som denne finner anledning till, skall insändas till styrelsen. I fråga om ärenden rörande invalidpension (sjukbidrag) samt tilläggsförmåner därtill gör styrelsen en överprövning av pensionsnämndens beslut, vare sig besvär anförts över beslutet eller ej. Avgörandet i invalidpensionsärenden ligger därför i realiteten hos pensionsstyrelsen. I de återstående pensionsärendena, dvs. ärenden rörande änkepension, hustrutillägg till ålderspension och kommunalt bostadstillägg till ålders- och änkepension, underkastas visserligen pensionsnämndens beslut

en formell granskning i pensionsstyrelsen, men egentlig överprövning av besluten förekommer endast om besvär har anförts.

Av det anförda framgår, att i fråga om den grupp av ärenden, som ställer störst anspråk på det beslutande organet, nämligen invalidpensionsärenden, centralmyndigheten enligt den nuvarande ordningen tillmätts ett avgörande inflytande. Tyngdpunkten i pensionsnämndernas verksamhet ligger på den inkomstprövning, som förekommer i huvudparten av de av pensionsnämnd prövade ärendena. För detta arbete är pensionsnämnderna utan tvivel väl lämpade. I det framtida pensionssystemet kommer emellertid de inkomstprövade förmånerna att spela en mera underordnad roll. Tilläggs pensionerna beräknas på grundval av den försäkrades inkomster av förvärvsarbete under hans aktiva tid, och inom folkpensioneringen fortgår en utveckling bort från inkomstprövningen. Närmast förestår en reform av invalidpensioneringen, som torde komma att innebära att den nuvarande inkomstprövningen av hithörande pensionsförmåner övergives. Förändringen av pensionssystemets karaktär ställer helt andra krav än hittills på de organ, som skall pröva pensionsansökningarna.

I fråga om ålderspension och familjepension avser prövningen merendels vissa lätt konstaterbara fakta. De största anspråken på pensionsorganisationen kommer att ställas vid handläggningen av ärenden rörande invalidpension (förtidspension). Organisationen för prövning av dessa ärenden torde i själva verket bli avgörande för hela frågan om pensioneringens lokala organisation.

Pensionsnämnderna i sin nuvarande form är enligt min mening inte lämpade att besluta i frågor om invalidpension från folkpensioneringen och tilläggs pensioneringen, när rätten till och storleken av invalidpension inte skall bero direkt av pensionssökandens inkomst och förmögenhet utan prövas med utgångspunkt från en uppskattning av hans eventuella kvarstående arbetsförmåga. Den medicinska bedömningen och rehabiliteringsfrågorna kommer vid en sådan uppbyggnad av invalidpensioneringen att få en helt annan betydelse än för närvarande. Valet av prövningsorgan i första instans måste därför komma att stå mellan socialförsäkringens centralmyndighet och lokala organ av annan beskaffenhet än pensionsnämnderna.

Till förmån för en central behandling av invalidpensionsansökningar, som ju i praktiken kan sägas vara tillämpad för närvarande ehuru med pensionsnämnderna som utredande organ, talar att bedömningen blir i gör-ligaste mån enhetlig för hela riket och att erforderlig medicinsk expertis alltid kan beräknas vara att tillgå.

Alternativet med en central prövning är emellertid också förenat med allvarliga olägenheter, särskilt med hänsyn till att ett sådant prövningsförfarande inte torde kunna anordnas så att ärendena avgöres tillräckligt snabbt. Detta förhållande skulle sannolikt bli än mer accentuerat med den

ökning av antalet ansökningar, som torde bli en följd av de nya invalidpensionsreglerna och tilläggspensioneringens tillkomst.

Den framtida invalidpensioneringen kan väntas komma att stå i ett nära samband med sjukförsäkringen. Det måste anses som ett huvudvillkor för en effektivt verkande sjukförsäkring och invalidpensionering att åtgärder så snabbt som möjligt vidtages för att förhindra att nedsättningen i den sjukes arbetsförmåga blir varaktig eller för att begränsa nedsättningens omfattning. Sjukförsäkringen bör svara för den sjukes försörjning intill dess pension börjar utgå, och pensionen bör avlösa sjukförsäkringsförmåner, så snart förutsättningarna för pension föreligger. Allt detta kräver en långtgående samverkan dels mellan sjukförsäkring och pensionering, dels mellan socialförsäkringen och rehabiliteringsverksamheten. Vidare bör man sträva efter att så långt möjligt decentralisera förvaltningsuppgifter, som inte nödvändigtvis kräver en central handläggning. Mot denna bakgrund förordar jag en lokal eller snarare regional handläggning av ärenden rörande invalidpension. Handhavandet av dessa ärenden bör anförtros åt centralsjukkassorna.

De särskilda krav som enligt vad i det föregående antytts måste ställas på prövningen av invalidpensionsfrågor gör det klart att denna prövning inom sjukkassorna inte kan förläggas till sjukkassestyrelserna, som är sammansatta med tanke på andra uppgifter. Såsom administrationsnämnden föreslagit bör invalidpensionsprövningen handhas av särskilda inom kassorna inrättade organ, kallade *pensionsdelegationer*. Ordföranden i delegationen bör tillsättas av Kungl. Maj:t, och jag har i det föregående föreslagit, att ordförandeposten i sjukkassans styrelse och i delegationen skall beklädas av samma person. Om det i en sjukkassa erfordras mer än en pensionsdelegation, vilket torde bli fallet i bl. a. de största städerna, får en av delegationsordförandena tillika vara styrelsens ordförande.

Enligt administrationsnämndens förslag skall en pensionsdelegation utöver ordföranden som ledamöter ha två läkare — en förtroendeläkare hos kassan och ytterligare en av medicinalstyrelsen utsedd läkare — samt två medborgarrepresentanter, utsedda av landstinget eller staden. Jag tillstyrker förslaget. De båda läkarledamöterna synes bära representera olika medicinska områden. Lämpligen bör en av dem företräda den slutna sjukvården. Med hänsyn härtill bör det ankomma på medicinalstyrelsen att utse båda läkarledamöterna. För var och en av ledamöterna i pensionsdelegationen bör finnas en suppleant. Vid förfall för ordföranden bör den för honom utsedde suppleanten föra ordet.

De grunder, efter vilka sjukkassan har att utge ersättning till ledamot och suppleant, bör bestämmas av Kungl. Maj:t.

Med den nu angivna sammansättningen torde delegationen, utan att fördenskull bli för stor, ha fått den sakkunskap, som är nödvändig, samtidigt som lekmannainflytandet tillförsäkrats den vikt det bör ha. Särskild exper-

tis i fråga om arbetsmarknadsförhållanden och rehabiliteringsverksamhet torde som administrationsnämnden föreslagit kunna tillföras delegationen genom att en representant för länsarbetsnämnden deltar i överläggningarna men ej i besluten. Även sjukkassans verkställande tjänsteman (direktör) bör ha rätt att deltaga i överläggningarna.

Uppenbarligen måste stora anspråk ställas på den, som skall förbereda och föredraga de till pensionsdelegationens prövning hörande ärendena. Såsom administrationsnämnden föreslagit bör de nämnda uppgifterna handhas av en särskild tjänsteman, som jag i det följande kallar pensionsföredragande. Denne bör tillika vara chef för en pensionsavdelning inom sjukkassan. Till denna avdelning bör höra registret över pensionsgrundande inkomst enligt tilläggs pensioneringen och på avdelningen bör även handläggas de ärenden rörande icke inkomstprövade förmåner, som jag i det följande föreslår skall behandlas av sjukkassorna. Likaså blir upplysningsverksamheten gentemot allmänheten en viktig uppgift för avdelningen. Pensionsföredraganden bör utses av centralmyndigheten. Hans anställningsförmåner bör bestämmas av samma myndighet och sättas så att befattningarna lockar dugande krafter. Med den betydande sakkunskap, som pensionsföredraganden kommer att besitta i de på delegationens avgörande ankommande ärendena, synes han böra ha skyldighet att till protokollet anteckna sin mening, om denna avviker från delegationens beslut.

En pensionsdelegation synes böra vara beslutför med fyra ledamöter. Som delegationens beslut bör gälla den mening, om vilken de flesta närvarande förenar sig, och vid lika röstetal den av ordföranden biträdda meningen.

Med de föreslagna pensionsdelegationerna är det enligt min mening sörjt för en sakkunnig och effektiv prövning av invalidpensionsärendena på det lokala planet. Detta utesluter dock inte att pensionsdelegationen, särskilt i början av sin verksamhet, kan behöva stöd och vägledning från det centrala socialförsäkringsorganets sida. Även angelägenheten av en enhetlig praxis de olika delegationerna emellan talar härför. Pensionsdelegationerna bör som administrationsnämnden föreslagit ha rätt att underställa sina beslut centralmyndighetens prövning. För att centralmyndigheten skall få tillräcklig överblick över delegationernas praxis och kunna påverka denna i erforderlig omfattning torde det dock vara önskvärt att centralmyndigheten får pröva även andra ärenden än dem, som delegationerna själva underställer myndigheten eller som överklagas av enskild part. Det bör därför också finnas regler om obligatorisk underställning. Dessa regler kan lämpligen bl. a. innehålla, att ett beslut av pensionsdelegation alltid skall underställas centralmyndigheten, om delegationens ordförande eller pensionsföredraganden anmält avvikande mening. Centralmyndigheten bör också ha möjlighet att självant upptaga ett beslut av pensionsdelegation till prövning.

Administrationsnämndens förslag att även ärenden rörande ålderspension, barnpension och icke inkomstprövad änkepension skall handläggas av sjukförsäkringsorganen ansluter jag mig till. Handläggningen blir av huvudsakligen expeditionell karaktär, och beslut om pension torde böra fattas av tjänstemän på de förutnämnda pensionsavdelningarna och inte i pensionsdelegationerna.

I det föregående har jag förordat, att prövningen av ärenden rörande inkomstprövade folkpensionsförmåner, dvs. kommunala bostadstillägg, hustrutillägg och änkepension till kvinnor, som blivit änkor före den 1 juli 1960, skall förläggas till sjukförsäkringsorganen och handhavas av de lokalt organiserade försäkringsnämnderna. Detta innebär, att de nuvarande pensionsnämnderna avskaffas. Någon ändring i den ordning för fastställande av grunderna för kommunala bostadstillägg, som nu gäller och som innebär att denna uppgift ankommer på kommunal- eller stadsfullmäktige, är givetvis inte avsedd.

Beträffande gången av ett pensionsärendes behandling inom en sjukförsäkringskassa torde man få tänka sig följande. Sedan ansökan inkommit till kassan, får frågan om inkomstprövad förmån, om sådan sökts, av kassans pensionsavdelning överlämnas till vederbörande försäkringsnämnd för avgörande. Under tiden avgöres frågan om icke inkomstprövad förmån av pensionsavdelningen eller i pensionsdelegation. De olika sjukförsäkringsorganens avgörande i samtliga frågor, som aktualiseras genom en ansökan, torde i regel böra framstå som en enhet och i form av ett beslut utfärdas genom pensionsavdelningens försorg.

Den nu behandlade omorganisationen av pensioneringens lokaladministration leder till att den nuvarande anordningen med pensionsstyrelsens ordsombud samtidigt avvecklas.

Vad angår utbetalningen av pensionerna torde det inte finnas anledning att nu frångå den centrala utbetalningsmetoden, vilken f. n. torde vara den enda som erbjuder möjligheter att fullt ut tillvarata fördelarna av modern maskinteknik.

Beträffande den tidpunkt då bestämmelserna om den lokala organisationen skall träda i kraft har administrationsnämnden föreslagit, att omorganisationen av sjukförsäkringsorganen i deras egenskap av sjukförsäkringsorgan sker den 1 januari 1962 medan överförandet av pensionsärenden till sjukförsäkringsorganen får anstå till en senare tidpunkt. I överensstämmelse härmed kommer några bestämmelser om pensionsprövning inom sjukförsäkringsorganen inte att inflyta i de lagförslag, som nu framlägges. Avsikten är att lagförslag på grundval av vad som här anförts i denna del skall föreläggas 1962 års riksdag. I samband med att sjukförsäkringsorganen även blir pensionsorgan synes de böra få ändrad benämning och förslagsvis kallas allmänna försäkringskassor.»

Motioner

I motionerna I: 629 och II: 743 framlägges vissa förslag och göres vissa uttalanden rörande socialförsäkringens lokala organisation. Motionärerna önskar ett starkare lokalt och kommunalt inflytande i denna organisation. Detta kan enligt deras mening ske bl. a. genom att försäkringsnämnderna erhåller vissa uppgifter och får en närmare anknytning till sjukkassorna. I detta avseende anför motionärerna:

Försäkringsnämnd bör därför ha direkt uppgift att följa och övervaka sjukkassans verksamhet inom kommunen och i tillbörlig utsträckning till lokalkontor och sjukkassa vidarebefordra önskemål från allmänheten. Vidare bör förekomma överläggningar mellan kassan och nämnden om verksamheten inom kommunen. Ändringar i lokalkontorsorganisationen bör ej företagas utan att det kommunala organet beretts tillfälle ge sin mening till känna. Nämnden bör årligen till sjukkassan insända rapport över verksamheten inom kommunen och därvid särskilt ange de erinringar och iakttagelser som kan vara befogade.

Vidare anser motionärerna, att sjukkassans ombudsmöte bör behållas. Enligt deras uppfattning bör ombuden utses antingen av försäkringsnämnderna eller av andra organ för kommunerna inom sjukkassans verksamhetsområde. Ombudsmötet bör, framhålles det i motionerna, utse samtliga ledamöter i sjukkassans styrelse utom ordföranden, vilken bör utses av Kungl. Maj:t, samt i övrigt ta befattning med de allmänna riktlinjerna för socialförsäkringsadministrationen inom området och handlägga de uppgifter som nu åvilar ombudsmöte i centralsjukkassa.

I fråga om pensioneringen anser motionärerna att icke någon del av folkpensionerna bör bekostas av kommunerna. I så fall bör enligt deras mening det reella avgörandet av samtliga folkpensionsärenden förläggas till pensionsdelegationerna. Dessa är emellertid i behov av kontakt med lokala organ, och i motionerna föreslås därför, att de båda lekmannarepresentanterna i delegationerna skall utses av kassans ombudsmöte.

Enligt motionerna bör det i städer, som bildar egna sjukkasseområden och i vilka försäkringsnämnder inte nu föreslås inrättade, eftersträvas en liknande organisation som den motionärerna förordat för övriga sjukkasseområden.

Motionerna utmynnar i följande yrkanden, nämligen att riksdagen måtte besluta,

»att ombudsmöte och ombuds församling må ingå i allmän sjukkassa för handläggande av val av styrelseledamöter, uppdragande av allmänna riktlinjer för verksamhet inom kassans område m. m. samt att ombuds församlingen skall utgöras av företrädare för kommunerna i enlighet med vad i motionen anförts,

att ovannämnda ombudsmöte må tillsätta ledamöter i pensionsdelegation i enlighet med vad i motionen anförts,

att i skrivelse till Kungl. Maj:t dels anhålla att efter erforderlig prövning de författningsförslag, som föranledes av ovanstående principyrkanden, måtte föreläggas 1961 års höstriksdag, varvid särskilt bör beaktas vad i motionen anförts om lokala organ inom socialförsäkringsorganisationen, dels ge till känna vad i motionen anförts om socialförsäkringsorganisationen m. m. i städer som ej tillhör landsting».

I fråga om de s. k. merprestationerna har i *motionen II: 745* [yrkandet under A. e.)] yrkats, att riksdagen måtte besluta »att bemyndiga Kungl. Maj:t dels att föreskriva att ersättning inom sjukförsäkringen må utgå för försäkrads kostnader för sjukgymnastik eller eljest behandling med bad, massage, elektricitet eller hetluft eller annan därmed jämförlig behandling eller för konvalescentvård, dels att fastställa grunder för sådan ersättning».

Yrkanden i anledning av propositionens förslag rörande pensioneringens lokala organisation har framställts dels i *motionerna I: 623 och II: 741*, dels i *motionerna I: 625 och II: 739*.

I *motionerna I: 623 och II: 741* har yrkats, att riksdagen måtte besluta att inte »godtaga förslaget om fastställande redan nu av riktlinjer för den framtida ordningen för handläggning av ärenden rörande folkpension och allmän tilläggspension m. m.».

I *motionerna I: 625 och II: 739* har yrkats, att riksdagen måtte »besluta, att invalidpensionsärenden skall förberedas av pensionsdelegationen inom centralsjukvårdskassorna men företagas till slutligt avgörande inom riksförsäkringsverket».

D. Socialförsäkringens centrala administration

Departementschefen:

»Den centrala förvaltningen av socialförsäkringen är f. n. uppdelad på två ämbetsverk, riksförsäkringsanstalten för sjukförsäkringen och tilläggspensioneringen samt pensionsstyrelsen för folkpensioneringen. När sjuk- och moderskapsförsäkringarna tillsammans med folkpensioneringen och den allmänna tilläggspensioneringen som avsikten är skall bilda ett enhetligt socialförsäkringssystem blir det av praktiska skäl omöjligt att bibehålla den nuvarande ordningen med olika centralmyndigheter för olika grenar av socialförsäkringen. Ser man frågan utifrån de tidigare föreslagna lösningarna beträffande den lokala förvaltningen framträder likaledes med full tydlighet nödvändigheten av en samordning på det centrala planet. När alla de nu ifrågasvarande socialförsäkringsgrenarna lokalt skall administreras av samma kassor kan tillsynen över kassornas verksamhet inte bedrivas rationellt om den inte förlägges till ett enda organ. Administrationsnämndens förslag om att riksförsäkringsanstalten och pensionsstyrelsen skall sammanslås till ett ämbets-

verk har också tillstyrkts av alla remissorgan utom pensionsstyrelsen, och jag vill för egen del också ge min anslutning till förslaget. Sammanläggningen bör, såsom nämnden förorddat, äga rum redan den 1 juli 1961 för att den nya centralmyndigheten skall kunna medverka redan vid genomförandet av sjukkassereformen den 1 januari 1962.»

Departementschefen föreslår härefter, att det nya ämbetsverket skall få namnet *riksförsäkringsverket*.

E. Socialförsäkringens högsta prövningsinstans, m. m.

Departementschefen:

»Det nuvarande besvärssystemet inom socialförsäkringen uppvisar ett oenhetligt mönster med ett stort antal olika regler i fråga om talerätt, fullföljdsbegränsning och instansordning. Beträffande beslutanderätten i högsta instans inom de varandra närstående socialförsäkringsgrenarna sjuk- och moderskapsförsäkring, yrkesskadeförsäkring, folkpensionering och tilläggs-pensionering gäller, att Kungl. Maj:t i statsrådet är högsta instans inom folkpensioneringen och avgör flertalet frågor inom tilläggs-pensioneringen samt inom sjuk- och moderskapsförsäkringarna. Försäkringsrådet är slutinstans för yrkesskadeförsäkringen och därjämte i frågor, som rör pensionsgrundande inkomst inom försäkringen för allmän tilläggs-pension, denna försäkrings avgiftssida och arbetsgivarnas bidrag till sjuk- och moderskapsförsäkringarna. Enligt den nuvarande ordningen kommer alltså likartade spörsmål inom försäkringsgrenar, som har ett intimt samband med varandra, att avgöras än av Kungl. Maj:t i statsrådet, än av försäkringsrådet.

Förklaringen till bristen på enhetlighet i besvärsreglerna ligger till stor del däri, att de materiella bestämmelserna inom olika socialförsäkringsgrenar vuxit fram etappvis allteftersom de politiska och ekonomiska förutsättningarna för reformer infunnit sig. De lösningar beträffande besvärsreglerna som därvid valts har i stor utsträckning betraktats som provisoriska, och de har varit avsedda att gälla intill dess det blev möjligt att ge socialförsäkringen i dess helhet en enhetligare administration. Statsmakterna har vid flera tillfällen under senare år gjort uttalanden i denna riktning, och därvid har ibland framförts tanken på att inrätta en *g e m e n s a m h ö g s t a p r ö v n i n g s i n s t a n s* för socialförsäkringen. I överensstämmelse härmed förordar administrationsnämnden, att besvärsprövningen inom den allmänna pensioneringen, sjuk- och moderskapsförsäkringarna samt yrkesskadeförsäkringen i sista instans koncentreras till ett enda organ och att detta organ får karaktären av en domstol. Denna administrationsnämndens uppfattning har så gott som undantagslöst vunnit anslutning bland remissorganen.

Vid bedömningen av förslaget om en enhetligt organiserad besvärspröv-

ning inom de nyssnämnda socialförsäkringsgrenarna fäster jag för egen del stort avseende vid att gränsdragningsfrågorna — t. ex. vem som är att anse som arbetstagare och vad som menas med sjukdom eller med invaliditet — liksom även frågorna rörande samordning mellan de olika försäkringsförmånerna fått en starkt ökad betydelse särskilt efter tilläggs pensioneringens införande. Det är därför enligt min mening nödvändigt att skapa garantier för en enhetlig rättstillämpning. Detta torde inte lämpligen kunna ske på annat sätt än genom anordnande av en gemensam överinstans för socialförsäkringsmålen.

Även skälen för att låta besvärspövingen i slutinstansen ske vid domstol har vunnit avsevärt i styrka med socialförsäkringens fortsatta utbyggnad. I samma mån som utrymmet för en till viss grad subjektivt färgad behovspöving av förmånerna minskats, har ärendenas rättsliga karaktär framträtt tydligare. Vidare är det givet, att den enskildes anspråk på att ha tillgång till en sakkunnig pöving i domstolsform av tvistefrågor får större tyngd när både förmåner och avgifter spelar större roll för hans ekonomi. I en framtid kommer snart sagt varje medborgare att under någon del av sitt liv helt eller till icke oväsentlig del bli beroende av socialförsäkringen för sin försörjning. Frågan om domstolspöving i socialförsäkringsmål kan även ses från en annan synpunkt. Så omfattande som socialförsäkringslagstiftningen numera blivit är det klart att författningarna inte kan ge svar på alla uppkommande tvistefrågor. Det torde vara ofrånkomligt att lagstiftningen får kompletteras av en i viss mån rättsskapande praxis. Rättsskipningen kan härvid inte nöja sig med att söka finna de i de särskilda fallen mest tilltalande och rimliga lösningarna utan den måste även i erforderlig mån innefatta en utfyllnad av lagstiftningen med fasta och konsekventa regler, som är väl ägnade att bidra till ett förverkligande av lagstiftningens syften. För att ett dylikt värdefullt samspel mellan lagstiftning och rättsbildning genom prejudikat skall kunna åstadkommas beträffande socialförsäkringen bör enligt min mening rättstillämpningen på området omhänderhas av en domstol, som motsvarar högt ställda krav på sakkunskap.

Då det gällt att pöva organisationen av den högsta instansen på socialförsäkringsområdet har administrationsnämnden undersökt, huruvida uppgiften bör anförtros ett befintligt judiciellt organ eller ett nyskapat specialorgan, och härvid som alternativ till en helt nybildad domstol diskuterat regeringsrätten, kammarrätten och försäkringsrådet. Denna fråga har tilldragit sig stort intresse under remissbehandlingen.

I några yttranden uttalas, att den principiellt riktigaste lösningen vore att låta regeringsrätten bli högsta instans för socialförsäkringsmålen. Besvärssakkunniga har närmare utvecklat denna uppfattning med utgångspunkt från tanken att regeringsrätten, såsom avsikten var vid dess tillkomst,

borde utvecklas till en allmän högsta förvaltningsdomstol. Detta syfte skulle enligt de sakkunniga kunna förverkligas, därest man införde generella regler om fullföljdsbegränsning samtidigt som regeringsrättens kompetensområde utvidgades. Som besvärssakkunniga själva påpekar är emellertid en så genomgripande omgestaltning av regeringsrätten i dagens läge inte genomförbar. Inte heller kan det betraktas som ett realistiskt alternativ att som från ett par håll ifrågasatts lägga socialförsäkringsmålen till regeringsrätten i samband med att skattemålen överföres från denna till en nyinrättad högsta skattedomstol. Ser man till de praktiska synpunkterna finner man, att vägande skäl talar mot regeringsrättsalternativet. Om regeringsrätten tillfördes den stora gruppen socialförsäkringsmål skulle detta sannolikt framtvunga såväl en ökning av antalet regeringsråd som införande av särskilda förtursregler för de ofta brådskande socialförsäkringsmålen. Att utöka regeringsrätten anses allmänt mindre lämpligt, och förtursregler av nyss antytt slag skulle kunna få menliga verkningar för regeringsrättens arbete med andra målgrupper. Därtill kommer att svårigheter uppenbarligen skulle möta att på ett lämpligt sätt till regeringsrätten knyta den medicinska expertis, som inte kan undvaras vid prövning av många socialförsäkringsmål. Jag vill således inte förorda alternativet med regeringsrätten som slutinstans.

Beträffande kammarrätten är att märka, att denna domstol hittills helt saknar erfarenhet av socialförsäkringslagstiftningen och att det stora flertalet socialförsäkringsmål inte har någon närmare släktskap med mål som nu ligger under kammarrättens prövning. Ytterligare vill jag fästa uppmärksamheten på att kammarrätten till sin struktur är en mellaninstans. I dömandet deltar regelmässigt även unga jurister med tillfälliga förordnanden som adjungerade ledamöter. De krav som måste ställas på den högsta socialförsäkringsinstansen med dess centrala ställning på sitt område och dess viktiga prejudikatskapande uppgifter gör enligt min mening att man bör tänka sig en domstol som är annorlunda sammansatt än kammarrätten.

Försäkringsrådet, som är den enda befintliga domstolen med specialisering på socialförsäkringsområdet men vars verksamhet i huvudsak är begränsad till den numera jämförelsevis mindre betydelsefulla yrkesskadeförsäkringen, har i förevarande sammanhang vunnit flera förespråkare bland remissorganen. En tanke som därvid ofta återkommit är att man inte bör ha flera specialdomstolar med inriktning enbart på socialförsäkringen.

Jag har full förståelse för åsikten att det inte är önskvärt med två domstolsinstanser för socialförsäkringsmål. Härmed är dock inte sagt att ett bibehållande av försäkringsrådet skulle ha försteg framför alternativet med en nybildad domstol. En utvidgning av försäkringsrådets kompetens har tidigare varit ifrågasatt utan att förslag härom lett till lagstiftningsåtgär-

der, bortsett från att rådet som ett uttryckligt provisorium tillagts behörighet att upptaga besvär över riks försäkringsanstaltens beslut i frågor om beräkning av pensionsgrundande inkomst samt om uppbörd av arbetsgivares avgifter till tilläggs pensioneringen och bidrag till sjuk- och moderskaps försäkringarna. I stället har rådets organisation nedskurits i takt med den minskning av antalet yrkesskadeförsäkringsmål, som blivit en följd av den år 1955 införda samordningen mellan sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna. Denna minskning av rådets personal har fortgått så långt, att steget till en avveckling inte är stort. För att försäkringsrådet skall kunna överta rollen som slutinstans för pensioneringen samt sjuk- och moderskapsförsäkringarna skulle rådet därför behöva utbyggas. Frågan är då om en sådan reorganisation av försäkringsrådet har några fördelar framför inrättandet av ett helt nytt domstolsorgan.

På motsvarande sätt som ifråga om kammarrätten bör man även när det gäller försäkringsrådet ställa önskemålen rörande den högsta socialförsäkringsinstansens sammansättning i relation till försäkringsrådets struktur och rekryteringsförhållanden. Försäkringsrådet är visserligen på sitt område både första och sista besvärsinstans men den slutna rekrytering, som kännetecknar en mellaninstans, är karaktäristisk även för försäkringsrådet. Vill man komma ifrån den slutna rekryteringen och i stället få möjlighet att förvärva framstående krafter från olika arbetsfält, torde det erfordras en så genomgripande omorganisation av försäkringsrådet att skillnaden mot att inrätta en helt ny domstol närmast framstår som en formell fråga.

Försäkringsrådet handlägger nu omkring 2 500 yrkesskadeförsäkringsmål om året. Med administrationsnämndens beräkning av måltillströmningen till den högsta socialförsäkringsinstansen skulle försäkringsrådet i sådan egenskap få ett tillskott av 700—1 300 mål om året från den allmänna pensioneringen samt sjuk- och moderskapsförsäkringarna. Även om denna siffra skulle visa sig vara tilltagen i underkant, är det dock sannolikt att yrkesskadeförsäkringsmålen även i framtiden skulle komma att dominera försäkringsrådets arbete redan på grund av sitt antal och än mer på grund av sin karaktär. Eftersom försäkringsrådet är första besvärsinstans för yrkesskadeförsäkringen upptages rådets arbete med målen från denna försäkring i betydande utsträckning av utredningsfrågor och endast i mindre mån av prejudikatfrågor. Beträffande de nytillkomna målen från andra socialförsäkringsgrenar skulle försäkringsrådet emellertid få överpröva första besvärsinstansens beslut. Inom hithörande målgrupper skulle prejudikatfrågorna med all sannolikhet komma att ta större plats. Försäkringsrådet skulle alltså huvudsakligen komma att syssla med den numera minsta socialförsäkringsgrenen, medan de övriga socialförsäkringsmålen, i vilka rådet skulle få viktiga prejudikatbildande uppgifter, kvantitativt skulle komma i skymundan. Samtidigt är det klart, att det just är dessa

sistnämnda uppgifter som skulle motivera en omdaning av försäkringsrådet. Det synes angeläget att det i den högsta socialförsäkringsinstansens arbete råder balans mellan de olika försäkringsgrenarna, så att även för yrkesskadeförsäkringens del tyngdpunkten kommer att ligga på det prejudikatbildande området. Detta kräver att en särskild mellaninstans för yrkesskadeförsäkringen finnes så länge försäkringen har sin nuvarande utformning.

De omständigheter, som jag i det föregående redovisat, talar enligt min mening otvetydigt för att frågan om den högsta prövningsinstansen inom socialförsäkringen nu får sin lösning genom inrättande av en ny domstol, som fyller högt ställda krav på allsidig sakkunskap och ingående erfarenhet av både socialförsäkringslagstiftningen och annan lagstiftning. Den nya domstolen, som lämpligen kan erhålla namnet försäkringsdomstolen, bör träda i verksamhet snarast möjligt.

Såsom jag tidigare anfört är avsikten att yrkesskadeförsäkringen efter en övergångsperiod skall omorganiseras. Detta kan ske genom att den antingen avvecklas som självständig försäkring eller kommer att handhas av en enda statlig försäkringsinrättning. Vilket av dessa alternativ som slutligen genomföres kommer socialförsäkringens centralmyndighet att bli den naturliga mellaninstansen i yrkesskadeförsäkringsfrågor. Försäkringsrådet kommer därför, om den föreslagna försäkringsdomstolen inrättas, endast under en övergångstid att behöva bibehållas såsom mellaninstans för yrkesskadeförsäkringen. Då jag som framgår av vad jag förut sagt räknar med att omorganisationen av yrkesskadeförsäkringen skall kunna genomföras till den 1 januari 1966, bör försäkringsrådet kunna upphöra med sin verksamhet vid samma tidpunkt eller kort tid därefter. Därmed skulle man också ha kommit ifrån den av vissa remissorgan kritiserade ordningen med flera specialdomstolar enbart för socialförsäkringen. Givet är att vid avvecklingen av försäkringsrådet all rimlig hänsyn måste tagas till rådets personal och dess berättigade intressen.

Beträffande den nya domstolens kompetensområde följer av själva motiveringen för domstolens tillskapande att mål från de grenar av socialförsäkringen som är samordnade eller eljest har nära samband med varandra, dvs. folkpensioneringen, den allmänna tilläggspensioneringen samt sjuk-, moderskaps- och yrkesskadeförsäkringarna, i princip bör tillhöra domstolens prövning. Ett undantag härifrån har emellertid ifrågasatts. Administrationsnämnden har övervägt lämpligheten av att bryta ut de mål om arbetsgivares avgifter och bidrag till socialförsäkringen, vilka f. n. handlägges av försäkringsrådet, och på dessa i en eller annan form koppla in den för taxeringsmålen gällande besvärordningen. Ett motiv härför skulle kunna vara att utredningsmaterialet i avgiftsmål ofta är detsamma som i taxeringsmål. Nämnden har dock slutligen förkastat detta uppslag. Sambandet mellan socialförsäkringsavgifterna och beskattningen,

särskilt i fråga om kontrollen av de avgiftsskyldiga, utgör skäl för att anknyta besvärssystemet i avgiftsmålen till taxeringsprocessen. Jag anser mig emellertid i vart fall i nuvarande läge böra biträda nämndens ståndpunkt. Inom den moderna socialförsäkringen är avgifter och förmåner så nära avhängiga av varandra att man åtminstone i högsta instans bör söka sammanhålla besvärssystemet beträffande bådadera hos samma organ. Det synes angeläget att undvika en uppdelning, som skulle kunna få sådana konsekvenser, att taxeringsmyndigheterna i avgiftsfrågor och socialförsäkringsorganen i förmånsfrågor utbildade olika praxis t. ex. beträffande arbetstagarbegreppet. Det naturliga är att den nya domstolen åtminstone i ett inledningsskede får utstaka praxis i alla slags mål från de nu ifrågavarande grenarna av socialförsäkringen.

Jag finner följaktligen att mål om avgifter och bidrag till socialförsäkringen bör hänföras till försäkringsdomstolens prövning. Detta hindrar inte att förfarandet i fråga om bestämmande av arbetsgivaravgifter till socialförsäkringen måste ta hänsyn till taxeringsprocessen. Om t. ex. vid granskning av en företagens bokföring förhållanden uppdagas som är av betydelse för bedömning av storleken av såväl hans skatter som hans arbetsgivaravgifter, torde detta föranleda dels eftertaxering och dels efterdebitering av arbetsgivaravgift. Därest företagen är missnöjda med avgiftsdebiteringen, har han enligt gällande bestämmelser möjlighet att inom ett år efter det han erhöll räkning å avgiften göra framställning till riksförsäkringsverket om rättelse. Har han samtidigt överklagat sin taxering är det naturligt att riksförsäkringsverket inte fattar något definitivt beslut om rättelse, förrän skattemålet blivit slutligt avgjort. Skulle avgiftsmålet undantagsvis ha gått vidare till försäkringsdomstolen, bör det kunna förklaras vilande där i avbidan på utgången i skattemålet. Med mitt ställningstagande i fråga om avgiftsmålen avser jag inte att slutligt avvisa tanken att dessa skulle kunna överföras till den för taxeringsmålen gällande besvärssystemet. Av betydelse härvidlag kan bli socialförsäkringsavgifternas konstruktion i framtiden och formerna för beräkning och uppbörd av dessa avgifter. Pågående utredning rörande gestaltningen av besvärsförfarandet inom förvaltningen kan ge anvisning om nya vägar. Än vidare kan en omprövning befinnas motiverad, därest det skulle visa sig att det uppkommer administrativa olägenheter av en art som nu inte förutsetts.

Frågan huruvida även den mera fristående socialförsäkringsgrenen arbetslöshetsförsäkringen bör omfattas av domstolens behörighet har enligt min mening i dagens läge mindre betydelse. Inom arbetslöshetsförsäkringen finnes inte något fullt utbyggt besvärssystem. En arbetslöshetskassas beslut kan inte överklagas, men den enskilde har en viss möjlighet att få till stånd en prövning av dylikt beslut genom att vända sig till arbetsmarknadsstyrelsen som är tillsynsmyndighet för kassorna. Mot styrelsens beslut kan klagan föras hos regeringsrätten. Det är emellertid mycket få mål som på

denna väg nått regeringsrätten, och dessa mål har inte heller haft någon närmare beröring med andra typer av socialförsäkringsmål. Jag anser det därför f. n. inte motiverat att överföra arbetslöshetsförsäkringsmålen från regeringsrätten till den nya domstolen. Ingenting hindrar dock att så sker vid en senare tidpunkt, om det skulle befinnas lämpligt.

Såsom administrationsnämnden föreslagit bör vissa mål enligt lagen om ersättning åt smittbärare, vilka nära anknyter till sjukförsäkringen, hänföras till försäkringsdomstolens kompetensområde.

De kompetensfrågor jag hittills berört har gällt socialförsäkringen. Förslag har emellertid under remissbehandlingen framkommit om att den nya domstolen även skulle bli en domstol för socialvårdsmål. Socialvårdsmålen är, liksom f. n. socialförsäkringsmålen, uppdelade på flera olika högsta instanser — högsta domstolen, regeringsrätten, kammarrätten och socialstyrelsen — och en mer enhetlig instansordning för dessa mål kan i och för sig te sig önskvärd. Socialvårdsmålen utgör emellertid sakligt sett en mycket heterogen grupp, och åtskilliga av dessa mål saknar helt samhörighet med socialförsäkringen. Som exempel härpå kan nämnas, att huvudparten av de mål enligt socialhjälp-, barnvårds- och nykterhetsvårdslagarna, som regeringsrätten handlägger, rör administrativa frihetsberövanden. De socialvårdsmål, som är av ekonomisk natur, kan visserligen sägas stå närmare försäkringsdomstolen, men även dessa mål är sinsemellan mycket artschilda och leder ofta in på rättsfrågor, som de nuvarande besvärsorganen är särskilt förtrogna med. Jag tror, att det skulle kunna bli svårt att vid rekryteringen av den nya domstolen förena de starkt motiveerade kraven på särskilda insikter i socialförsäkringsfrågor med önskemål om sakkunskap även beträffande socialvårdsmålen. Övervägande skäl talar därför enligt min mening för att låta den nya domstolen bli enbart en försäkringsdomstol.

Genom den föreslagna avgränsningen av domstolens kompetensområde åstadkommes, att domstolens arbete helt koncentreras till områden, inom vilka dess särskilda sakkunskap kan fullt utnyttjas. Önskvärt vore i och för sig att domstolens arbete även kunde begränsas till enbart kvalificerade mål från dessa områden. Detta syfte skulle kunna tänkas främjas genom regler om inskränkningar i rätten att fullfölja mål till domstolen. Sådan fullföljdsbegränsning förekommer f. n. i socialförsäkringslagstiftningen beträffande klagan över pensionsstyrelsens och riksförsäkringsanstaltens beslut. Dessa begränsningar är så konstruerade, att det vanligen blir den myndighet — pensionsstyrelsen eller riksförsäkringsanstalten — vars beslut skall överklagas som får pröva om vederbörande skall få tillstånd att fullfölja talan hos Kungl. Maj:t. Det kan ifrågasättas, om regler av detta slag eller andra regler med samma syfte bör finnas i socialförsäkringslagstiftningen även sedan besvärprövningen i högsta instans överflyttats till den nya domstolen. Därvid är att beakta å ena sidan risken för

att ett borttagande av alla begränsningar i besvärsrätten kan inbjuda till obefogat klagande och å andra sidan angelägenheten av att envar har möjlighet att få sin sak prövad vid domstolen. Att göra några säkra förutsägelser om vilken inverkan ett slopande av reglerna om fullföljdsbegränsning kan få på besvärsfrekvensen är uppenbarligen inte möjligt. Däremot är det tydligt, att socialförsäkringens ökande betydelse för den enskilde gör det till ett alltmer behjärtansvärt önskemål att var och en som inte är nöjd med de lägre instansernas beslut skall få tillfälle att utnyttja den domstol, som nu tillskapas just för att tillgodose allmänhetens intresse av rätts-säkerhet. Med detta önskemål vore väl inte i och för sig oförenligt, att nuvarande regler om fullföljdsbegränsning ersattes med regler om en tillståndsprövning förlagd hos domstolen själv. Det är emellertid osäkert, om någon mera betydande arbetsbesparing för domstolen kan uppnås på den vägen. För min del anser jag det riktigast, att besvärsrätten till domstolen får vara helt obegränsad till dess närmare erfarenhet vunnits, hur ett sådant system fungerar.

Frågan om besvär s r ä t t för andra än enskilda parter berör väsentligen problemet om tillvaratagande av det allmännas intresse i socialförsäkringsmålen. Härtill skall jag återkomma i det följande.

Beträffande d o m s t o l e n s s a m m a n s ä t t n i n g vill jag till en början taga upp en fråga av delvis principiell natur, nämligen om i domstolen bör finnas, förutom heltidsanställda juristledamöter, även ett inslag av lekmän som har uppdraget i domstolen såsom bisyssla. Då administrationsnämnden förkastat denna tanke har nämnden haft för ögonen den lekmanrepresentation med företrädare för arbetsmarknadsparterna som finnes i försäkringsrådet och i arbetsdomstolen. Nämnden framhåller, att socialförsäkringen till övervägande del — särskilt gäller detta den allmänna pensioneringen och sjukförsäkringen — är en hela folkets angelägenhet och att man därför vid utseendet av lekmän i domstolen inte lämpligen kan falla tillbaka på organisationer som företräder vissa samhällsgrupper med sinsemellan motstridiga eller konkurrerande intressen. Jag är härutinnan av samma mening som nämnden. Som jag ser det gäller frågan emellertid inte om olika intressen bör bli företrädda i domstolen utan om domstolen kan tillföras erfarenhet och insikter av värde för rättsskipningen genom att lekmän får säte i domstolen. Jag anser i likhet med arbetsmarknadens organisationer och flera andra remissorgan, att så är fallet. Jag vill härvid erinra om att domstolen i sitt arbete ofta kommer att ställas inför sådana uppgifter som att draga gränsen mellan självständiga företagare och arbetstagare, att bedöma en persons arbetsförmåga och att uppskatta hans inkomster. Vid lösandet av dessa och andra liknande uppgifter bör det rimligen vara av värde att domstolen har fortlöpande och nära kontakt med arbetsmarknaden. Denna kontakt säkerställs bäst om i domstolen sitter lekmän med särskild erfarenhet av arbetsförhållanden. Även lekmän med

praktisk erfarenhet av annat slag kan behöva knytas till domstolen. Med min uppfattning om lekmännens ställning och uppgifter blir den naturliga och riktiga ordningen, att Kungl. Maj:t får förordna lekmannaledamöterna utan föregående förslag av intresseorganisationer eller andra. Några särskilda kompetenskrav utöver vad som följer av det hittills sagda bör inte uppställas i lagen. Lekmannaledamöterna, som bör förordnas för fyra år i sänder, bör få ersättning enligt grunder som fastställs av Kungl. Maj:t.

Beträffande de heltidsanställda fackmännen i domstolen har redan tidigare framgått, att dessa bör rekryteras bland jurister från olika arbetsfält och att man bör sträva efter att upprätthålla höga kompetenskrav. Domarämbetena måste göras konkurrenskraftiga i förhållande till befattningar inom socialförsäkringens administration och på den allmänna domarbanan. Samtidigt bör vid lönesättningen beaktas, att socialförsäkringslagstiftningen utgör ett förhållandevis begränsat rättsområde. Mot bakgrunden av dessa synpunkter förordar jag, att domstolens ordförande, som bör benämnas president, placeras i lönegrad B 7 och att de övriga juristledamöterna, kallade försäkringsdomare, erhåller lön efter lönegraden B 3. Befattningarna bör vara fullmaktstjänster och alltså ha beteckningen Bo. Jag vill tillägga, att en hovrättsjurist, som utnämnes till försäkringsdomare, bör vara oförhindrad att efter ett antal år söka sig åter till allmän domstol utan att därvid stå tillbaka för sina i hovrättstjänsten jämnåriga kolleger.

Antalet ledamöter i den nya domstolen blir uppenbarligen beroende dels av utformningen av domförhetsreglerna, dels av beräkningar rörande måltillströmningen och domstolens arbetsbörda i övrigt. Jag föreslår, att domstolen skall vara domför med fem ledamöter, varav tre jurister och två lekmän. Tillgängliga uppskattningar rörande besvärshäufigheten till domstolen ger anledning antaga att ett större antal ledamöter än det för domförhet bestämda måste tillsättas om det inte skall uppstå en tyngande arbetsbalans. Förslagsvis bör vid domstolens tillkomst tillsättas nio ledamöter, varav fem jurister och fyra lekmän. För lekmännen bör finnas personliga suppleanter.

Vad administrationsnämnden föreslagit om att till domstolen skall knytas medicinska experter finner jag välgrundat. Arvodesfrågan för dessa experter får upptagas i ett annat sammanhang.

Ifråga om domstolens verksamhetsformer instämmer jag med administrationsnämnden i att förfarandet vid domstolen åtminstone inte på nuvarande stadium bör regleras i detalj. Skälen härför är flera. Dels bör man undvika att föregripa de resultat vartill besvärssakkunniga kan komma i sin pågående utredning angående förvaltningsprocessen. Dels bör man ej alltför hårt binda en ny domstol, som skall inleda en rättskipande verksamhet på områden inom vilka domstolsprövning tidigare ej tillämpats i större utsträckning. Det finns också anledning att tro, att en domstol med sådana kvalifikationer som den här föreslagna i viss utsträck-

ning skall kunna utbilda en ändamålsenlig processordning på egen hand. Det sagda hindrar givetvis inte, att vissa grundläggande regler rörande processen bör lagfästas.

Jag kan i huvudsak godtaga vad administrationsnämnden föreslagit om att för processen i domstolen i tillämpliga delar skall gälla vissa bestämmelser i rättegångsbalken bl. a. om domare och om rättegångsombud, om straff och vite, om omröstning och om bevisning. Hänvisningar i domstolslagen till ifrågavarande bestämmelser i rättegångsbalken utesluter inte att tillbörlig hänsyn tages till speciella förvaltningsrättsliga förhållanden. Administrationsnämnden har även föreslagit, att förfarandets allmänna gång i försäkringsdomstolen skall regleras genom en hänvisning till rättegångsbalkens bestämmelser om handläggning av besvär i hovrätt. Med hänsyn till svårigheten att fastställa i vad mån vissa av dessa bestämmelser skulle vara tillämpliga på förfarandet i försäkringsdomstolen, synes det dock lämpligare att grunddragen av handläggningen direkt regleras i lagen om domstolen, varvid de nämnda bestämmelserna i rättegångsbalken där så är lämpligt bör tjäna som förebild.

Även om förfarandet vid domstolen i princip skall vara skriftligt, bör dock viss tillgång till muntlig handläggning finnas. Muntlig utredning angående vissa frågor kan vara ägnad att ställa målen i en klarare belysning, och denna möjlighet bör kunna tillvaratagas. Den muntliga handläggningen bör därvid begränsas till vad som erfordras för att fullständiga den skriftliga utredningen.

Såsom även administrationsnämnden uppmärksammat ger bestämmelser om muntlig handläggning vid domstolen anledning att undersöka om inte vissa avsteg bör göras från den i förvaltningsprocessen vanligen tillämpade principen att enskild part själv får svara för sina rättegångskostnader. Goda skäl talar tvivelsutan för att den enskilde bör ha möjligheter till ersättning för kostnader, som varit motiverade för att tillvarataga hans rätt. Emellertid måste detta spörsmål ses i ett vidare sammanhang. Frågan om fördelning av kostnaderna i mål och ärenden i förvaltningsprocessen är för närvarande föremål för utredning av besvärssakkunniga, som torde komma att framlägga förslag till bestämmelser i ämnet. Under sådana förhållanden synes det inte lämpligt att på förevarande speciella område nu införa bestämmelser, som skulle kunna verka hindrande på en samlande lösning. Jag nöjer mig därför med att föreslå, att ersättning av allmänna medel skall utgå till sakkunnig och vittne som försäkringsdomstolen självant kallat.

Bl. a. den omständigheten att den enskilde inte har möjlighet att få ersättning för rättegångskostnader gör att man inte kan ställa alltför stora krav på den enskildes processföring i försäkringsdomstolen. Av detta och andra skäl måste domstolen ha vidsträcktare möjligheter till aktiv processledning och större ansvar för att utredningen i målen blir fullständig och

rättvisande än en allmän domstol vanligen har i sina mål. Detta bör komma till uttryck i lagen.

I samband med förfarandet vid domstolen aktualiseras frågan om bevakande av det allmännas intresse i socialförsäkringsprocessen. Administrationsnämnden har velat lösa detta problem genom att tillägga det organ som beslutar i första instans besvärsrätt. Nämnden har dock inte ansett att man borde ge lokal skattemyndighet besvärsrätt beträffande centralmyndighetens beslut i frågor rörande beräkning av pensionsgrundande inkomst. Beträffande yrkesskadeförsäkringen föreslår nämnden, att riksförsäkringsverket och övriga försäkringsinrättningar skall ha besvärsrätt. Någon invändning kan visserligen inte göras mot att sjuk-kassorna har besvärsrätt i sjukförsäkringsärenden och försäkringsinrättningarna i yrkesskadefrågor. I dylika mål har ju sjuk-kassorna och försäkringsinrättningarna ett eget ekonomiskt intresse och de kan därför helt naturligt inta partsställning. Beträffande övriga ärenden som skall handläggas av sjuk-kassorna är emellertid den av nämnden föreslagna anordningen mindre tilltalande. Väljer man i stället den av besvärssakkunniga m. fl. förordade utvägen med en särskild partsrepresentation för det allmänna i socialförsäkringsmål, ett allmänt ombud, får man en naturlig lösning av problemet. Såsom besvärssakkunniga utvecklade vinner man åtskilliga fördelar, om på detta sätt processen vid domstolen anordnas som ett förfarande med två motstående parter. Erfarenheter från andra håll visar, att utredningen blir fullständigare och att domstolen får ett säkrare underlag att bygga sina avgöranden på. För det allmänna är det också av vikt, att i socialförsäkringens intresse prejudicerande frågor kan underställas domstolen även av andra än enskilda parter. En särskild partsrepresentant för det allmänna skulle kunna verksamt bidra till att skapa en tillförlitlig och vägledande praxis på socialförsäkringarnas område.

Vad jag nu anfört talar enligt min mening starkt för att processen i socialförsäkringsmål bör tillföras, åtminstone i högsta instans, en särskild representant för det allmänna. Emellertid kan betänkligheter resas mot att i dagens läge ta ett sådant steg utan en närmare undersökning rörande vilka konsekvenser i olika avseenden, som det skulle föra med sig. Det synes svårt att på nuvarande stadium med större grad av säkerhet överblicka hur ett sådant partsförfarande skulle gestalta sig i praktiken. Jag finner mig fördenskull inte beredd att nu föreslå införande av en särskild partsrepresentation för det allmänna. Denna fråga bör dock lämpligen tagas upp vid ett senare tillfälle, sedan större erfarenhet angående besvär-förfarandets funktion inom det nya socialförsäkringssystemet vunnits.

Om jag inte nu vill förordade en särskild representant för det allmänna finner jag mig dock böra föreslå andra, mindre ingripande åtgärder som är ägnade att till en del fylla samma syfte. Vad jag härvidlag tänker mig är

införande av möjligheter för riksförsäkringsverket att underställa sina avgöranden försäkringsdomstolens prövning. Genom en sådan anordning skulle yppas möjlighet att inhämta domstolens mening i exempelvis fall av prejudicerande betydelse eller där tveksamhet yppat sig — måhända dokumenterad genom skiljaktiga meningar — angående en frågas rätta bedömning. Jag föreslår således, att i lagstiftningen om allmän sjukförsäkring, folkpensionering och försäkring för allmän tilläggspension införes bestämmelser om att riksförsäkringsverket skall äga underställa sina avgöranden försäkringsdomstolens prövning, om det för enhellig lagtolkning eller rättstillämpning är av synnerlig vikt att saken prövas i högsta instans eller eljest särskilda skäl förefinnes för sådan prövning. Beslut om underställning skall fattas i samband med avgörandet i sakfrågan.

Det allmännas intressen synes jämväl i de lokala instanserna kunna bevakas genom ett underställningsförfarande, här i förening med befogenhet för centralmyndigheten att självmant ta upp ett lokalt organs beslut till prövning. Inom den allmänna pensioneringen bör som jag tidigare framhållit underställningsreglerna utformas så att ett beslut av en pensionsdelegation automatiskt skall underställas centralmyndigheten så snart ordföranden eller föredraganden i delegationen antecknat skiljaktig mening till protokollet. Centralmyndigheten bör vidare i sin tillsynsverksamhet ha möjlighet att självmant taga upp ett underordnat organs beslut till omprövning.»

Lagrådet

Lagrådet har yttrat:

Enligt 103 § förslaget till lag angående ändring i lagen om allmän sjukförsäkring och 53 § förslaget till lag angående ändring i lagen om försäkring för allmän tilläggspension äger tillsynsmyndigheten respektive pensionsmyndigheten (riksförsäkringsverket) underställa sitt beslut den föreslagna försäkringsdomstolens prövning, om det för enhetlig lagtolkning eller rättstillämpning är av synnerlig vikt att saken prövas av domstolen eller eljest särskilda skäl förefinnas för sådan prövning. Underställningsförfarandet avser att tillgodose det allmännas intresse i socialförsäkringsprocessen.

Den föreslagna lagen om försäkringsdomstol upptager i fråga om prövningen i underställningsmål icke annan bestämmelse än att i 9 § stadgas, att ändring i underställt beslut ej må göras till nackdel för enskild part, med mindre tillfälle lämnats denne att yttra sig. Motiveringen till förslaget innehåller i berörda hänseende ej något härutöver. Domstolen torde därför ha att pröva det underställda beslutet i samma utsträckning som riksförsäkringsverket. Då detta i egenskap av tillsynsmyndighet äger ex officio upptaga ärende till prövning och i följd härav icke är bunden av enskild parts yrkande i besvär, torde alltså även domstolen ha samma vidsträckta

befogenhet. En dylik officialprövning kan emellertid icke anses väl förenlig med de uppgifter som böra ankomma på en domstol.

Därest man med hänsyn härtill vill undvika att mål underställningsvägen föras upp till försäkringsdomstolen, måste man sörja för att det allmännas intresse bevakas i annan ordning. Departementschefen har i detta hänseende diskuterat den av besvärssakkunniga förordade utvägen att anordna en särskild partsrepresentation för det allmänna, ett allmänt ombud. Det framhålles av departementschefen, att åtskilliga fördelar skulle vara förknippade med ett dylikt system. Sålunda skulle härigenom utredningen bliva fullständigare och domstolen få ett säkrare underlag för sina avgöranden. För det allmänna vore det också av vikt, att i socialförsäkringens intresse prejudicerande frågor kunde underställas domstolen även av andra än enskilda parter. En särskild partsrepresentation för det allmänna skulle kunna verksamt bidra till att skapa en tillförlitlig och vägledande praxis på socialförsäkringens område. Enligt departementschefens mening talade det anförda starkt för att processen i socialförsäkringsmål borde tillföras, åtminstone i högsta instans, en särskild representant för det allmänna. Emellertid har departementschefen icke velat föreslå införande av en särskild partsrepresentation för det allmänna, innan närmare undersökning skett rörande vilka konsekvenser ett sådant partsförfarande kunde medföra; frågan härom borde tagas upp, sedan större erfarenhet vunnits angående besvär förfarandets funktion inom det nya socialförsäkringssystemet.

De fördelar, som skulle vara att vinna om en särskild partsrepresentation för det allmänna tillskapas, äro enligt lagrådets mening så betydande att man bör söka genomföra en dylik ordning redan nu. Endast om avsevärda svårigheter av organisatorisk art skulle lägga hinder i vägen, bör frågan uppskjutas. Därest reformen tills vidare begränsas till socialförsäkringsprocessen i högsta instans, synas emellertid inga nämnvärda organisatoriska svårigheter föreligga att nu införa en dylik partsrepresentation. Detta kan ske sålunda, att Kungl. Maj:t förordnar en befattningshavare hos riks-försäkringsverket att såsom allmänt ombud föra det allmännas talan hos försäkringsdomstolen i socialförsäkringsmål, som avgjorts av riks-försäkringsverket eller försäkringsrådet; talan bör från hans sida fullföljas i de fall där det från prejudikatsynpunkt eller eljest av särskilda skäl är av betydelse att domstolen prövar saken. Denne befattningshavare bör icke delta i avgörandet av socialförsäkringsärenden hos riks-försäkringsverket. Erforderligt biträde bör lämnas honom av de befattningshavare hos verket som utses därtill. Någon nämnvärd utökning av personalen hos verket torde icke behöva föranledas av lagrådets förslag.

Om ett allmänt ombud skall föra det allmännas talan hos försäkringsdomstolen, kan ifrågasättas huruvida det är nödvändigt att låta sjukkasorna och i fråga om yrkesskadeförsäkring riks-försäkringsverket äga rätt

att själva anföra besvär hos domstolen. Riksförsäkringsverket är en statlig myndighet, och det bör därför vara naturligt att dess besvärsrätt utövas av det allmänna ombudet. Sjukförsäkringarna torde, såsom i remissprotokollet angives, få anses såsom ett slag av offentlighetsrättsliga juridiska personer med statliga uppgifter. Med hänsyn härtill synes det icke böra möta betänkligheter, att även sjukförsäkringarnas besvärsrätt övergår till allmänna ombudet. I ett fall bör emellertid sjukförsäkringskassa själv ha rätt att anföra besvär hos försäkringsdomstolen, nämligen det i 102 § lagen om allmän sjukförsäkring omförmälda, där tvist föreligger mellan olika sjukförsäkringskassor.

I överensstämmelse med det anförda bör vad förslagen till lag angående ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, lag angående ändring i lagen om försäkring för allmän tilläggspension och lag om försäkringsdomstol innehålla rörande underställning av beslut utgå. Vidare bör i förstnämnda båda förslag jämte förslagen till lag angående ändring i lagen om yrkesskadeförsäkring och lag om besvär över försäkringsrådets beslut införas bestämmelse om att talan för det allmänna föres av allmänt ombud, som förordnas av Konungen; dock bör i förslaget till ändring i sjukförsäkringslagen upptagas stadgande om besvärsrätt för sjukförsäkringskassa i det ovan angivna fallet.

Härjämte synes det vara påkallat att — såsom skett i taxeringsförordningen och förordningen om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning — i samtliga ovannämnda lagförslag utom förslaget till lag om försäkringsdomstol upptagas bestämmelser om anslutningsbesvär. Bestämmelserna härom torde kunna avfattas i enlighet med stadgandena i 108 § taxeringsförordningen med den avvikelser att förlängningen av besvärstiden bör begränsas till tre veckor.

Förslagen till förordning om ändring i förordningen angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension, till förordning om ändring i förordningen angående uppbörd av avgifter enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension, m. m. och till lag angående ändring i lagen om folkpensionering torde jämväl böra ändras i överensstämmelse med vad lagrådet i det föregående förordat. Skäl kunna anföras för att, utom allmänt ombud, kommun skall äga rätt att klaga över riksförsäkringsverkets beslut rörande folkpension i vissa folkpensionsärenden.

Förslaget till lag angående ändring i lagen om allmän sjukförsäkring.

I enlighet med vad ovan anförts hemställer lagrådet, att 103 § i förevarande förslag ändras så, att såsom första stycke upptages förslagens första punkt, att i ett andra stycke stadgas att talan för det allmänna föres av allmänt ombud, som förordnas av Konungen, dock att sjukförsäkringskassa må föra talan mot beslut i fråga som i 102 § avses, samt att såsom tredje stycke

upptagas andra och tredje punkterna i förslaget första stycke samt såsom fjärde och femte stycken andra och tredje styckena i nu gällande lydelse.

Vidare böra i särskild paragraf, 103 a §, upptagas tidigare omförmälda stadganden om anslutningsbesvär, varav föranledes jämkning i första stycket av övergångsbestämmelserna.

Förslaget till lag om försäkringsdomstol.

Uteslutandet av underställning och processens anordnande såsom ett kontradiktoriskt förfarande, vari det allmänna utom i undantagsfall representeras av allmänt ombud, torde vidare medföra att i lagen bör upptagas motsvarighet till huvudregeln i RB 17: 3, att beslut ej må givas över annat eller mera än vad part i behörig ordning yrkat. Bestämmelse av detta innehåll synes kunna anknytas till det i 13 § första stycket i förslaget intagna stadgandet, att domstolens beslut skall grundas på vad handlingarna innehålla och eljest förekommit. Än vidare bör bestämmelsen i 9 § första stycket om kommunikation såsom villkor för ändring till nackdel för klagandens motpart utsträckas att i princip gälla till förmån för alla parter. Att göra regeln helt ovillkorlig även beträffande annan än enskild part synes dock icke vara lämpligt. Det torde kunna antagas att ändringsökande av enskild person, i vilket hänseende icke skall gälla någon fullföljdsbegränsning, ofta kan komma att avse eller medföra allenast mindre jämkningar eller rättelser, vilka antingen äro obestriddliga eller utan egentlig betydelse för motparten. För att icke förfarandet i onödan skall tyngas synes därför möjlighet böra finnas, att ändring undantagsvis må göras även utan motpartens hörande. Bestämmelsen i 9 § första stycket synes böra få innehålla, att ändring i överklagat beslut ej, utan att motparten lämnats tillfälle att yttra sig, må göras till hans nackdel, där ej såvitt angår annan än enskild part hans hörande finnes obehövt.

Med uttrycket enskild part i lagrådets ändringsförslag beträffande 9 § första stycket blir att förstå alla som kunna vara parter utom de, som företrädas av det allmänna ombudet, samt i visst fall sjukkassa och eventuellt kommun. I fråga om det remitterade förslaget synes vara något tveksamt vad uttrycket omfattar; enligt lagrådets mening bör därmed förstås annan part än staten, riksförsäkringsverket, sjukkassa samt i visst fall kommun. Beträffande samma uttryck i 10 § första stycket framgår av bestämmelsen att därmed allenast åsyftas fysisk person, medan uttrycket i 10 § andra stycket torde hava samma innebörd som i 9 §.

Enligt 5 § i det remitterade förslaget skall Kungl. Maj:t förordna särskilda sakkunniga med uppgift att tillhandagå försäkringsdomstolen med utlåtanden i medicinska frågor. Jämlikt 11 § skall ersättning till sakkunnig, om han höres på begäran av part, utgivas av parten. Part som utgivit sådan ersättning får enligt 14 § själv bära kostnaden.

Sakkunnigbevisning i medicinska frågor torde vid domstolen bliva av stor betydelse vid bedömandet av spörsmål rörande medicinska orsakssammanhang, invaliditetsgrader m. m. Domstolens prövning av dylikt spörsmål är regelmässigt av väsentlig betydelse för enskilds rätt, varför valet av sakkunnig är av särskild vikt. Anordningen med särskilt förordnade sakkunniga är emellertid uppenbarligen i viss mån ägnad medföra, att domstolen kan bliva mindre benägen att tillmötesgå parts begäran att rätten skall anlita annan sakkunnig. Härigenom kan anordningen leda till att parts möjlighet att förebringa enligt hans mening erforderlig utredning och bevisning försvåras, varvid även är att beakta att enskild person, som är part i hithörande mål, ofta befinner sig i dåliga ekonomiska omständigheter, att fri rättegång ej kan erhållas samt att medicinsk sakkunnigutredning ofta är kostsam. Rättvis- och billighetsskäl av synnerlig styrka tala således för att möjlighet införes att tillerkänna part ersättning av motparten för sakkunnigkostnad, och med hänsyn till de anförda speciella förhållandena synes införande av sådan möjlighet knappast kunna antagas inverka vid en framtida allmän reglering av kostnadsfrågorna i administrativ process. Lagrådet hemställer av angivna skäl, att i anslutning till bestämmelsen i 14 § upptages stadgande, att domstolen, om skäl därtill äro, äger förordna att parts kostnad för hörande av sakkunnig i medicinsk fråga skall ersättas av motpart.

Justitierådet Bomgren:

I den mån enligt förslaget muntlig handläggning äger rum för att genom förhör med part vinna utredning om faktiska omständigheter, framstår handläggningen som en av domstolen till fullgörande av dess skyldighet att sörja för att målet blir fullständigt utrett anordnad bevisupptagning, till sitt syfte likartad med ett på dess initiativ tillkommet avhörande av vittnen och sakkunniga. Efterkommer icke part föreläggande att inställa sig, skall rätten pröva vilken betydelse hans utevaro må tillmätas i bevisavseende. Det finnes anledning förmoda att i vissa fall, av ekonomiska skäl, svårigheter komma att uppstå för part att efterkomma ett föreläggande att personligen infinna sig inför domstolen. Det torde kunna antagas, att domstolens uppgifter med avseende å utredningen och bevisbedömningen skulle underlättas, därest part av allmänna medel kunde tillerkännas ersättning för kostnader till resa och uppehälle samt för tidsspillan ävensom beredas möjlighet att uppbära förskott för nämnda kostnader. Det förhållandet att det är ovisst, om och i vad mån en sådan regel kan komma att godtagas i fråga om förvaltningsprocessen i övrigt, synes icke böra utgöra hinder för att, såvitt avser rättegången i försäkringsdomstolen, i ovan angiven utsträckning giva part rätt till ersättning och förskott av allmänna medel. (Jfr 52 § lagen om yrkesskadeförsäkring.)

Av anförda skäl hemställer jag att, i anslutning till bestämmelserna om muntlig handläggning, upptagas stadganden av innehåll, att till part som förelagts att personligen inställa sig till muntlig handläggning skall, om så erfordras, ersättning av allmänna medel utgå för kostnader till resa och uppehälle samt för tidsspillan enligt vad som är stadgat om sådan ersättning till vittne m. fl. ävensom att part äger enligt de närmare bestämmelser som utfärdas av Konungen erhålla förskott för kostnader till resa och uppehälle.

Lagrådet har vidare yttrat:

Förslaget till lag angående ändring i lagen om yrkesskadeförsäkring.

Försäkringsrådets beslut rörande allmän föreskrift, som meddelats av riksförsäkringsverket, torde ej böra få överklagas hos försäkringsdomstolen.

Av förut anförda skäl och enligt vad nu sagts hemställer lagrådet, att 44 § i förevarande förslag ändras sålunda, att i ett fjärde stycke stadgas att över försäkringsrådets beslut i annat ärende enligt denna lag än som avses i andra stycket klagan må föras genom besvär hos försäkringsdomstolen, att ett femte stycke får den lydelsen att talan för det allmänna föres av allmänt ombud, som förordnas av Konungen, samt att såsom ett sjätte stycke upptagas andra och tredje punkterna i förslagets fjärde stycke och såsom sjunde stycke förslagets sista stycke.

Vidare hemställs, att i en ny 44 a § upptagas de tidigare omförmälda bestämmelserna om anslutningsbesvär.

Förslaget till lag om besvär över försäkringsrådets beslut.

I förevarande förslag bör 1 § ändras på motsvarande sätt som 44 § i förslaget till lag angående ändring i lagen om yrkesskadeförsäkring samt upptagas en ny paragraf, 2 §, med bestämmelser om anslutningsbesvär, varvid förslagets 2 § blir 3 §.

Förslaget till lag angående ändring i lagen om försäkring för allmän tilläggs pension.

I förevarande förslag bör, i överensstämmelse med vad lagrådet tidigare hemställt, 53 § ändras på det sätt att i ett fjärde stycke stadgas att talan för det allmänna föres av allmänt ombud, som förordnas av Konungen, att såsom ett femte stycke upptagas andra och tredje punkterna i förslagets tredje stycke, att såsom sjätte stycke upplages första punkten i förslagets femte stycke samt att såsom sjunde stycke upptages förslagets sista stycke. Andra punkten i förslagets femte stycke synes kunna uteslutas såsom onödig. Vidare bör i en ny 53 a § införas stadganden om anslutningsbesvär.

Departementschefen

Departementschefen har i anledning av lagrådets yttrande anfört:

»Frågan om partsrepresentation för det allmänna i socialförsäkringsprocessen bör prövas sedan någon tids erfarenhet rörande det nya besvärösförfarandet vunnits. Jag är inte övertygad om att anordningen med en tjänsteman hos riksförsäkringsverket som allmänt ombud innebär en lämplig lösning. Tills vidare bör underställningsförfarandet kunna godtagas som en ersättning för möjligheten för en särskild representant för det allmänna att föra upp mål till försäkringsdomstolen. Jag vill därför inte frånga mina förslag rörande förfarandet i försäkringsdomstolen.

Lagrådet har vidare beträffande rättegångskostnad i mål vid försäkringsdomstolen förordat, att domstolen skall kunna förplikta motpart att ersätta part kostnaden för hörande av sakkunnig i medicinsk fråga. En ledamot har velat öppna möjlighet för part att få ersättning för personlig inställelse vid domstolen. Lagrådets förslag skulle i praktiken innebära att ersättning skulle kunna tillerkännas enskild part av allmänna medel för sakkunnig, vars anlåtande påkallats av honom själv. De skäl som lagrådet andragit till stöd för sitt förslag har jag som framgår av vad jag yttrade vid lagrådsremissen förståelse för. En lösning av kostnadsfrågan enligt vad lagrådet förordat förutsätter att det allmänna regelmässigt står som den enskildes motpart. Enligt mitt förslag kommer detta att bli fallet blott i vissa mål. Att låta den enskilde få rätt till kostnadsersättning endast i sådana mål är uppenbarligen inte lämpligt. Jag vidhåller min tidigare uttalade uppfattning att ställning inte nu bör tagas till frågan om fördelning av kostnaden i socialförsäkringsmål. Om det skulle visa sig förenat med allvarliga olägenheter att möjlighet till kostnadsersättning för enskild part ej finnes, är jag beredd att upptaga denna fråga till särskild prövning.

I övrigt har lagrådet gjort vissa påpekanden rörande utformningen av den föreslagna lagen om försäkringsdomstol. Vad lagrådet sålunda förordat bör iakttagas. Dock synes det inte erforderligt att införa någon mera vidsträckt skyldighet för domstolen att inhämta parts yttrande än den som angivits i det remitterade förslaget. Sådan skyldighet skall alltså föreligga endast när domstolen överväger att i ett överklagat eller underställt beslut göra en ändring vilken är till nackdel för enskild part. Ställning av enskild part tillkommer inte den som i processen företräder ett allmänt intresse, således ej sjukkassa, kommun eller riksförsäkringsverket. Huruvida kommunikation bör ske med organ som nu sagts, när det har ställning som part, får domstolen mera fritt bedöma efter lämplighetssynpunkter.»

Motioner

Frågan om bevakande av det allmännas intresse i socialförsäkringsprocessen har behandlats i *motionerna I: 623 och II: 741 samt II: 745*.

I *motionerna I: 623 och II: 741* har yrkats, att riksdagen måtte besluta »att i överensstämmelse med lagrådets förslag införa sådana ändringar i det framlagda lagförslaget att det allmänna i socialförsäkringsdomstolen kommer att företrädas av en särskild representant».

I *motionen II: 745* [yrkandet vid A. b)] har yrkats, att riksdagen måtte besluta, »att riks-försäkringsverkets talan hos försäkringsdomstolen må föras av allmänt ombud».

Frågan om antalet ledamöter i försäkringsdomstolen behandlas i *motionen II: 745* [yrkandet vid A. c)], där det yrkats, att riksdagen måtte besluta, »att försäkringsdomstolen tills vidare må bestå av fyra lagfarna ledamöter och tre icke lagfarna ledamöter».

I *motionen II: 745* behandlas jämväl frågan om ersättning till enskild part för hans inställelse vid försäkringsdomstolen. I detta hänseende har i motionen [yrkandet vid A. d)] yrkats, att ersättning »må utgå såvitt inställelsen sker på kallelse av domstolen».

F. Pensionsgrundande inkomst

Departementschefen:

»Enligt vad som nu gäller inom tilläggspensioneringen blir inkomst av anställning pensionsgrundande fullt ut i vad den för år ligger mellan 4 000 kr. — det s. k. basbeloppet — och 30 000 kr. i 1957 års penningvärde. Inkomst av annat förvärvsarbete än anställning blir pensionsgrundande på samma sätt till den del den ligger mellan basbeloppet och dubbla basbeloppet, men ovanför denna gräns och upp till den övre gränsen blir sådan inkomst pensionsgrundande endast till två tredjedelar. En följd av dessa regler blir att företagarna — jordbrukarna, hantverkarna, köpmännen, etc. — och de fria yrkesutövarna inte kan komma upp i samma maximala pensionsförmåner som löntagarna. Vidare får en företagare med exempelvis 20 000 kr. i årsinkomst en lägre pension än en anställd i motsvarande inkomstläge. De olikheter som sålunda råder har efter lagens tillkomst framkallat livlig debatt och föranlett uttalanden från företagarkåll syftande till att samma beräkningssätt skall användas för anställningsinkomst och företagarinkomst. Vad som sålunda förevarit ger mig anledning att ta upp frågan om en omprövning av berörda regler. Då jag i det följande använder beteckningen företagare avser jag därmed alla, vilkas inkomst enligt TPL är att hänföra till inkomst av annat förvärvsarbete än anställning.

Frågan om företagarnas ställning inom systemet har vållat åtskilliga problem i samband med pensionslagstiftningens tillkomst. Pensionsutredningen föreslog i sitt år 1955 avlämnade betänkande att företagarinkomst skulle

vara pensionsgrundande liksom bl. a. även kapitalinkomst. Vid remissbehandlingen mötte tanken att kapitalinkomst skall kunna grunda pensionsrätt ett nära nog enhälligt motstånd. Förslaget om en obligatorisk anslutning av företagarna till systemet kritiserades starkt av företagarnas egna organisationer. Det i de flesta fall anförda skälet för invändningarna var att företagarna borde kunna göra största möjliga investeringar i det egna företaget och fördenskull icke borde belastas med obligatoriska avgifter till sin egen pensionering.

Under intryck av dessa opinionsyttringar föreslog den majoritet inom allmänna pensionsberedningen — dvs. ordföranden jämte företrädarna för socialdemokratiska partiet, LO och TCO — som förordade en lagfäst tilläggspension, i det år 1957 avlämnade betänkandet att företagarna skulle lämnas utanför obligatoriet. I stället skulle erbjudas dem ett frivilligt individuellt inträde i den lagfasta tilläggspensioneringen. Med hänsyn till att staten skulle garantera pensionernas värdebeständighet föreslogs en särskild begränsning av dessa tilläggspensioners storlek. Förslaget om lagfasta tilläggspensioner vann ingen anslutning från företagarkåren under remissbehandlingen.

I propositionen till 1958 års riksdag med principförslag rörande försäkring för allmän tilläggspension — vilket förslag fälldes av den borgerliga majoriteten i andra kammaren — förordade jag trots vad som förekommit, att företagarna skulle anslutas till försäkringen. Den offentliga debatten hade nämligen övertygat mig om att det fanns en utbredd önskan hos företagarna att få del av de fördelar, som försäkringen skulle bereda i form av värdebeständiga tilläggspensioner. I syfte att tillmötesgå dem som icke önskade vara med — t. ex. därför att de icke ansåg sig kunna betala avgiften — föreslog jag dock att företagarna skulle kunna individuellt utträda ur tilläggspensioneringen.

Efter riksdagsupplösning och nyval till andra kammaren förverkligades genom 1959 års lag om försäkring för allmän tilläggspension det nyssnämnda förslaget i fråga om formen för företagarnas anslutning till försäkringen.

En fråga som särskilt uppmärksammades vid utformningen av tilläggspensioneringen för företagarna gällde deras avgiftsbetalningsförmåga. I pensionsdebatten hade från företagarkåren genomgående hävdats att företagarna skulle få svårt att rå med avgifterna, både vad gällde arbetsgivaravgifter för de anställdas pensionering och egenavgifter för deras egen pensionering. Samtidigt var det av allt att döma en allmän mening att statsbidrag till tilläggspensioneringen icke skulle förekomma. När det gällde arbetsgivaravgifter för de anställdas pensionering kunde man enligt min mening utgå ifrån, att den belastning på produktionskostnaderna, som dessa avgifter skulle utgöra, finge beaktas vid förhandlingsuppställningarna om löne- och anställningsvillkor. Invändningarna från företagarkåren i fråga om pen-

sionskostnaderna blev i denna del beaktade vid lagstiftningens utformning i fråga om avgiftsuttagetets storlek under de första åren.

Vad gällde företagarnas avgifter till deras egen pensionering kunde emellertid saken te sig annorlunda. Mitt försök till lösning av denna fråga avsåg samtidigt att lösa det problem rörande kapitalinkomsters avskiljande från arbetsinkomst och pensionsrätt, som remissbehandlingen av pensionsutredningens betänkande aktualiserat.

En allmän mening är, att pension skall ersätta bortfall av inkomst då någon lämnar sitt förvärvsarbete. Inkomst av kapital, som kvarstår vid en pensionering, skall då inte medföra pensionsrätt. För löntagarnas del kunde frågan om avskiljande av kapitalinkomst lätt lösas genom att den pensionsgrundande inkomsten beräknades på grundval av sådan inkomst som skatterättsligt hänföres till inkomst av tjänst. Inkomst av kapital i skatterättslig mening blir då inte pensionsgrundande. Att kapitalinkomst i denna bemärkelse inte skulle grunda pensionsrätt för företagarnas del var också lätt att ernå. För deras del komplicerades dock problemet om pensionsrätt för vad som i själva verket är kapitalinkomst av andra orsaker. För en företagare som nedlagt kapital i sin rörelse ingår nämligen vad som i realiteten är avkastning av detta kapital i de skatterättsliga begreppen inkomst av rörelse och inkomst av jordbruksfastighet. För att kapitalinkomst av detta slag inte skall bli pensionsgrundande erfordras alltså en särskild metod för att avskilja kapitaldelen av inkomsten.

Att göra den ifrågavarande avgränsningen på ett individuellt rättvisande sätt är inte möjligt. Avkastningen av det kapital, som ligger nedlagt i en rörelse, torde knappast i något enskilt fall kunna tillfredsställande avgränsas från den del av verksamhetens ekonomiska resultat, som beror på själva arbetsinsatsen.

Utan att anse mig slutligt bunden förordade jag i 1958 års proposition, att man för företagarnas del skulle utgå från en enhetlig schablonregel av den innebörden, att den pensionsgrundande inkomsten skulle utgöra två tredjedelar av företagsinkomsten i vad den låg mellan basbeloppet och maximitbeloppet vid beräkning av den pensionsgrundande inkomsten. Med detta avsågs att tillmötesgå önskemålen om låga avgifter och om kapitalinkomstens avskiljande.

I 1959 års proposition föreslog jag efter ytterligare överväganden, att tredjedelsreduktionen för inkomst av annat förvärvsarbete skulle tillämpas först ovanför det dubbla basbeloppet. Trots att avgifterna härigenom blev högre ansåg jag den nya regeln lämpligare. I den socialdemokratiska utskottsreservation, som innefattade bifall till propositionen och som godkändes av riksdagen, yttrades att skäl kunde anföras för en höjning av den gräns vid vilken reduktionen skulle sätta in. Man måste emellertid beakta, framhölls det i reservationen, den avgiftshöjning som skulle bli en följd av att gränsen höjdes. Det kunde inte utan vidare tagas för givet att de, som

berördes av gränsdragningen, i allmänhet önskade en sådan ändring. Mot denna bakgrund godkändes propositionens förslag.

Vid förra årets riksdag väcktes motioner med yrkanden om ändring av reglerna om beräkning av pensionsgrundande inkomst för företagare i syfte att ernå samma beräkningsmetod för inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete. Yrkandena avslogs tillsammans med en del andra yrkanden om ändring i TPL under den gemensamma motiveringen att några åtgärder i berörda hänseenden icke borde vidtagas förrän erfarenhet vunnits av lagens tillämpning i praktiken. Frågan om företagarnas ställning inom tilläggspensioneringen berördes också i en interpellation vid riksdagens höstsession. Även vid innevarande riksdag har frågan tagits upp i motioner.

Som framgår av den lämnade redogörelsen har hela tiden tveksamhet rått rörande lagens utformning på ifrågavarande punkt. Mina egna ställningstaganden har dikterats av en önskan att såvitt möjligt tillmötesgå önskemålen från berörda grupper. Jag har därvid beaktat de reaktioner mot en obligatorisk lagstiftning och mot alltför betungande avgifter, som framförts av företagare och i övrigt av dem som bekämpat lagstiftningen. Genom att regler införts om rätt till utträde ur försäkringen för de här berörda har tillhörigheten till försäkringen för deras del i realiteten blivit frivillig. Genom tvåtredjedelsregeln vid beräkning av pensionsgrundande inkomst har jag velat se till att de, som vill tillhöra försäkringen och få ett värdebeständigt pensionsskydd, skall kunna uppnå detta med överkomliga ekonomiska insatser. Reduktionsregeln var dessutom ett försök att i princip skapa likställighet vid pensionsberäkningen mellan löntagare och företagare i så måtto att pensionsrätten grundas enbart på inkomst av förvärvsarbete.

Pensionsreformens genomförande föregicks av stora meningsskiljaktigheter och bittra politiska strider. Sedan reformen nu genomförts har bilden påtagligt förändrats. Min tidigare i olika sammanhang uttryckta förmodan, att reformen så småningom skulle komma att uppskattas av hela vårt folk, tycks bli besannad fortare än jag vågat hoppas. Löntagare och arbetsgivare har anpassat sina uppgörelser om löner, pensioner och övriga anställningsvillkor till det pensionssystem som skapats. De politiska partier som bekämpat reformen har antingen sagt sig acceptera den eller upphört med ansträngningarna att riva upp beslutet. Ett helt nytt läge har därmed skapats. Detta läge karakteriseras även därav att organisationer, som företräder företagare och fria yrkesutövare, på olika sätt givit tillkänna sitt intresse för en lika beräkning av den pensionsgrundande inkomsten för å ena sidan löntagarna och å andra sidan de företagare — dvs. nästan samtliga — som kvarstår inom tilläggspensioneringen.

Såsom jag framhöll i mitt svar på den nämnda interpellationen är jag beredd att diskutera varje positivt förslag till förbättringar av TPL, som kan förenas med reformens principiella huvuddrag och som kan tänkas vinna bred anslutning av dem som beröres och i de beslutande politiska instanserna.

I diskussionen om den tredjedelsreduktion, som tillämpas vid beräkning av inkomst av annat förvärvsarbete, har framhållits att regeln framstår som orättvis, då den medför att en företagare inte kan komma upp till samma pensionskydd som hans anställda med samma inkomst som han själv. Det har anförts att reduktionsregeln särskilt oberättigat träffar dem som icke satsat något eller i varje fall icke något mera betydande kapital i sin rörelse. Härigenom kommer speciellt hantverkare och andra fria yrkesutövare av olika kategorier i en särställning. Den under det senaste året framträdande tendensen till en stark ökning av antalet aktiebolagsbildningar har också tolkats som ett bevis för att reduktionsregeln inte motsvarar företagarnas önskemål. Genom att ombilda sina företag till aktiebolag kan de nämligen bli anställda i sina egna företag och därigenom få räkna pension som löntagare — och naturligtvis betala de högre avgifter som följer därmed.

Vad som förevarit har övertygat mig om att företagarna överlag är beredda att acceptera tilläggs pensioneringen och är villiga att betala vad det kostar att bli omfattade av den. Jag har därför utan dröjsmål velat ta upp den berörda lagregeln till omprövning.

Inom 1958 års socialförsäkringskommitté och på socialdepartementets rättsavdelning pågår ett utrednings- och lagstiftningsarbete, som syftar till att ernå en så enhetlig och så väl samordnad socialförsäkring som möjligt. Bland de frågor som socialförsäkringskommittén har att behandla befinner sig spørsmålet om företagarnas ställning inom sjukförsäkringen, varom utredning påkallats av riksdagen. Resultatet av det pågående utredningsarbetet kan i viktiga delar beräknas föreligga senare i år. Det kunde då synas naturligt att behandla frågan om företagarnas ställning inom tilläggs pensioneringen i samband med att de frågor, som sålunda är föremål för bedömande, tas upp till avgörande. Emellertid föreligger särskilda skäl att behandla frågan om reduktionsregeln utan uppskov. Genom en lagändring redan under innevarande år synes det nämligen möjligt att låta de ändrade reglerna gälla från lagens tillblivelse och alltså omfatta jämväl beräkningen av pensionsgrundande inkomst på grundval av 1960 års inkomst. Därigenom vinnes att de som beröres av ändringen kommer i åtnjutande inte bara av en förmånligare poängberäkning för år 1960 utan även fullt ut den fördel som ligger i det låga procentuella avgiftsuttaget för detta år. För dem som tillhör de äldre årgångarna blir det också med hänsyn till storleken av deras pension särskilt värdefullt att inte förlora något år med den gynnsammare beräkningsmetoden.

Under mina överväganden av frågan har tre lösningar diskuterats. Man kunde tänka sig att när det gäller inkomst av annat förvärvsarbete höja den övre gränsen med avseende på den årsinkomst som skall tagas med i beräkningen. Härigenom skulle man med ett bibehållande av tredjedelsreduktionen likväl kunna ernå att företagare kan komma upp till samma maximala pensionspoäng som löntagarna. En annan möjlighet är att reduktionsregeln

i stället för som nu vid dubbla basbeloppet sättes in vid exempelvis tre- eller fyrdubbla basbeloppet. Slutligen kunde man helt slopa skillnaden mellan inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete.

Den första av de tre nämnda lösningarna skulle bli av värde endast för de högre inkomsttagarna. Den andra skulle ge utrymme för ett visst schablonmässigt hänsynstagande till den kapitalinkomst, som i åtskilliga fall kan beräknas ingå i rörelseinkomsten, men den skulle inte avskaffa vad som uppfattas som en orättvisa gentemot dem som inte satsat något kapital i sin verksamhet. Skälet att över huvud taget bibehålla en reduktionsregel försvagas också i samma mån som man höjer den gräns där reduktionen sätter in.

Jag har därför kommit fram till att man helt bör slopa reduktionsregeln och alltså låta löneinkomst och företagarinkomst i lika mån ge underlag för pensionsrätt. Det argument som kvarstår mot en sådan lösning — att vad som egentligen är inkomst av kapital icke skall grunda pensionsrätt — har inte samma styrka nu som i förhållande till pensionsutredningens förslag av 1955, i det att begreppet inkomst av förvärvsarbete enligt tilläggspensioneringen inte omfattar bankränta, aktieutdelning och andra rena kapitalinkomster. Vidare har skälen för reduktionsregeln försvagats genom de möjligheter som förefinnes för stora grupper företagare att genom att ombilda sina företag till aktiebolag försätta sig i samma läge gentemot socialförsäkringarna som löntagare i allmänhet. Såsom jag nämnt tidigare har nybildningen av aktiebolag starkt ökat under den senaste tiden, vilket tillskrivits önskemål från de berörda företagarnas sida att komma i åtnjutande av tilläggspensioneringens förmåner för löntagarna. Härvid har en viss förändring i företagarnas möjligheter inträffat genom att försäkringsrådet hösten 1959 i prejudicerande avgöranden, som avviker från tidigare praxis, fastslagit att även huvuddelägaren i ett familjeföretag under vissa omständigheter kan vara att betrakta som anställd i förhållande till bolaget med verkan att han med avseende på socialförsäkringarna blir att betrakta som arbetstagare. Därigenom föreligger inte hinder för en företagare att såsom ensam delägare i ett aktiebolag med avseende på sitt förhållande till tilläggspensioneringen bli betraktad såsom anställd och få sin inkomst från bolaget bedömd såsom inkomst av anställning. Under sådana förhållanden skulle ett kvarblivande vid reduktionsbestämmelser i nuvarande form te sig orättvist gentemot sådana företagargrupper, som av någon anledning saknar möjlighet att övergå till aktiebolagsform för sin verksamhet.

Jag förordar att 8 § i TPL ändras så, att de däri intagna särreglerna för beräkning av pensionsgrundande inkomst med avseende på inkomst av annat förvärvsarbete utgår. Jag vill understryka att vad jag nu föreslår icke innebär någon ändrad bedömning, när det gäller inkomst av kapital i skatterättslig mening. Ren kapitalavkastning kommer alltså att även i fort-

sättningen vara i sin helhet undantagen vid bestämmande av pensionsgrundande inkomst, detta oavsett om det rör sig om en löntagare eller en företagare.

I det föregående har jag nämnt att skäl talar för att de nya reglerna får gälla även med avseende på 1960 års inkomst. Det synes praktiskt möjligt att så sker. Om riksdagen under våren godkänner lagförslaget, kan de nya bestämmelserna träda i kraft innan beräkning av pensionsgrundande inkomst för år 1960 avslutats och innan avgifter för detta år ännu debiterats. Några preliminära avgifter har inte uttagits för företagarnas egen pension. Dessa avgifter skall i sin helhet påföras debetsedeln å slutlig skatt enligt 1961 års taxering.

Måhända skulle principiella betänkligheter kunna resas mot att de nya reglerna på detta sätt ges en i viss mån retroaktiv tillämpning. Jag vill emellertid betona att det här i själva verket är fråga om att tillskapa en förbättring av förmånerna, låt vara att detta samtidigt för med sig en ökning av däremot svarande förpliktelser.

Därest någon icke skulle vilja vara med om en pensionering enligt de nya reglerna har han möjlighet att begära undantagande från försäkringen. Enligt 60 § i TPL kan anmälan om sådant undantagande med verkan från ingången av år 1960 ske under tiden fram till och med utgången av juni 1961. Då en lagändring inte torde kunna träda i kraft förrän vid denna tidpunkt men det synes rimligt att de som berörs av reformen får en viss betänketid, innan de bestämmer sig för den ena eller den andra linjen, föreslår jag, att tidpunkten för anmälan om undantagande med verkan från och med 1960 framflyttas till utgången av instundande augusti månad. Detta är den senaste tidpunkt som kan komma i fråga, om anmälan skall kunna beaktas vid debiteringen av pensionsavgifter under innevarande år.

Det kan också tänkas, att någon som tidigare begärt undantagande från försäkringen vill med hänsyn till de nya reglernas innehåll ändra sig och ansluta sig till försäkringen redan från starten. En sådan möjlighet bör föreligga. Jag föreslår därför i övergångsbestämmelserna, att den som gjort anmälan om undantagande före lagens ikraftträdande skall äga återkalla sin anmälan utan att undantagandet återverkar på hans rättigheter enligt lagen i framtiden. En förutsättning skall dock vara att sådant återkallande sker före utgången av augusti i år.

Då egenavgift till tilläggspensioneringen i uppördshänseende räknas som skatt, kan de ändrade reglerna för beräkning av pensionsgrundande inkomst leda till konsekvenser i fråga om ränta å kvarstående skatt. Jämlikt 85 § uppördsförordningen föreligger möjligheter att helt eller delvis befria från ränta och på så sätt undgå obilliga resultat.»

Motioner

I *motionerna I: 51 och II: 67* har yrkats, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till innevarande års riksdag i syfte att möjliggöra för småföretagare att uppnå pensionering enligt lagen om försäkring för allmän tilläggs pension på samma villkor som övriga försäkrade».

I *motionerna I: 367 och II: 426* (yrkandet vid 3.) har yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om »förslag från Kungl. Maj:t till riksdagen om undanröjande av den orättvisa, som för närvarande består däri att företagare, vilka ej driver sin rörelse i aktiebolagsform, icke kan förvärva samma pensionsrätt som löntagare».

I *motionerna I: 501 och II: 586* har framhållits, att »den s. k. tvåtredjedelsregeln måste anses som diskriminerande mot företagarna och de fria yrkesutövarna». Enligt motionärernas mening »bör företagare och självständiga yrkesutövare beredas möjlighet att i det individuella fallet själva avgöra om de skall anknyta sin pensionering till tvåtredjedelsregeln eller till de bestämmelser, som gäller för löntagarna». Motionerna — som innehåller kritik mot ATP även i andra hänseenden, vilka icke behandlas i detta sammanhang — utmynnar bl. a. i ett yrkande, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning och förslag angående reformering av ATP i syfte att tillgodose i motionerna angivna krav.

I *motionerna I: 502 och II: 593* har yrkats, »att riksdagen måtte antaga följande

Förslag

till

lag om ändring av 8 § lagen om försäkring för allmän tilläggs pension den 28 maj 1959 (nr 291).

Härmed förordnas, att 8 § lagen om försäkring för allmän tilläggs pension den 28 maj 1959 (nr 291) skall erhålla följande ändrade lydelse.

8 §.

Pensionsgrundande inkomst utgöres av summan av inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete i den mån summan överstiger det i 10 § omförmälda, vid årets ingång gällande basbeloppet. I den mån summan är högre än tre gånger basbeloppet skall den dock såvitt den utgöres av inkomst av annat förvärvsarbete tagas i beräkning endast till två tredjedelar. Basbeloppet och i förekommande fall tre gånger basbeloppet avräknas i första hand mot inkomsten av anställning.

G. Folkpension till vissa utomlands bosatta m. m.*Departementschefen:*

»Den mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge gällande konventionen den 15 september 1955 om social trygghet bygger på uppfattningen, att medborgare i ett av de nordiska länderna vid vistelse i ett annat av länderna i princip skall vara likställd med vistelselandets egna medborgare i förhållande till lagstiftningen om social trygghet. I enlighet härmed har i artikel 4 i konventionen intagits en bestämmelse rörande allmän ålderspension med tilläggsförmåner, vari stipuleras att medborgare i ett av de fördragsslutande länderna som vistas i ett annat av länderna efter en karenstid av fem år skall vara berättigad till pension på samma villkor och enligt samma regler som gäller för vistelselandets egna medborgare. Karenstiden har uppställts i syfte bl. a. att förhindra ett obehörigt utnyttjande av skiljaktigheterna mellan ländernas lagstiftning ifråga om pensionsålder, pensionernas storlek och beroende av vederbörandes inkomstförhållanden.

Emellertid är det tydligt, att regeln om fem års karenstid vid flyttning mellan nordiska länder innebär en viss lucka i pensionsskyddet. Nordiska rådet har i en rekommendation år 1959 (nr 10) rekommenderat de nordiska ländernas regeringar att vidtaga åtgärder för att utfylla denna lucka. Frågan har övervägts inom nordiska socialpolitiska kommittén, som i maj 1960 föreslagit regeringarna i de nordiska länderna att träffa överenskommelse om ett tillägg till artikel 4 i konventionen av innebörd i huvudsak, att den som redan uppbär ålderspension i ett nordiskt land enligt detta lands lagstiftning skall få behålla denna rätt vid flyttning till ett annat nordiskt land till dess han uppfyller de villkor som gäller beträffande pensionsålder och vistelsetid för rätt till pension från vistelselandet.

Kommitténs till svenska regeringen överlämnade förslag har remissbehandlats i vanlig ordning, varvid förslaget genomgående tillstyrkts.

Vad kommittén sålunda föreslagit synes ägnat att medföra en från alla synpunkter önskvärd förstärkning av pensionsskyddet för de grupper som beröres av förslaget. En överenskommelse om det ifrågasatta tillägget till konventionen förutsätter emellertid för Sveriges del vissa ändringar i FPL.

Enligt 14 § 2 mom. tredje stycket i dess nuvarande lydelse skall folkpensionen indragas om den pensionsberättigade förlorar sitt svenska medborgarskap eller upphör att vara mantalsskriven i riket, såvida icke detta med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet prövas oskäligt. Kommunalt bostadstillägg skall dock alltid indragas om vederbörande flyttar utomlands. Berörda lagrum torde böra kompletteras med ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att för vissa fall göra generella undantag från huvudregeln om indragning av pensionsförmånerna. Kommunalt bostadstillägg bör dock ej heller i fortsättningen i något fall kunna utgivas till personer som är bosatta utomlands.

Vidare erfordras en viss jämkning i bestämmelsen i 42 § FPL angående Kungl. Maj:ts rätt att träffa överenskommelse med främmande makt. Enligt den gällande lydelsen må sådan överenskommelse endast avse lagens tillämpning å den främmande statens här i riket bosatta medborgare. Denna begränsning bör borttagas och paragrafen erhålla en lydelse som ansluter sig till 54 § TPL.»

H. Fickpengar till folkpensionärer

Departementschefen:

»För tid under vilken en pensionsberättigad är intagen i kommunalt ålderdomshem eller mot avgift, som kommun erlägger, åtnjuter vård eller försörjning på annan anstalt äger kommunen enligt 18 § 2 mom. uppbära folkpensionen till täckande av sina kostnader. Motsvarande gäller i vissa andra fall, bl. a. då pensionsberättigad är intagen på epileptikeranstalt eller åtnjuter undervisning och vård enligt lagen den 4 juni 1954 (nr 483) om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna.

Den som enligt vad nu sagts äger uppbära folkpension är skyldig att tillhandahålla den pensionsberättigade visst belopp i kontanter, för närvarande i regel 40 kronor i månaden eller, om han inte kan begagna sig av kontanta medel, använda motsvarande belopp för ökande av hans trivsel eller eljest till hans personliga nytta. Detta belopp, de s. k. fickpengarna, synes nu böra höjas till 50 kr. i månaden, dvs. 600 kr. om året. Förutom i 18 § FPL erfordras härvidlag ändringar i 17 § kungörelsen den 10 december 1954 (nr 734) med tillämpningsföreskrifter till lagen den 4 juni 1954 om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna samt i 2 § kungörelsen den 13 december 1957 (nr 690) angående rätt i vissa fall för den som driver epileptikeranstalt att uppbära folkpension eller barnbidrag, som tillkommer å anstalten intagen epileptiker, m. m. Dessa ändringar torde böra vidtagas av Kungl. Maj:t i administrativ ordning.

Enligt 17 § FPL må folkpension ej uppgå till högre belopp än som motsvarar 200 kr. om året för tid, varunder den pensionsberättigade är intagen i fångvårds- eller tvångsarbetsanstalt eller hålles häktad eller eljest är på statens bekostnad intagen å anstalt eller ock tillfälligt vistas utom anstalten. Riksdagen har i skrivelse den 29 november 1960 (nr 370) under åberopande av andra lagutskottets utlåtande nr 57 hemställt om en omprövning av ifrågavarande regler.

Bland de pensionärer som är intagna på statliga anstalter återfinnes bland andra en del psykiskt efterblivna, epileptiker, blinda och dövstumma. I samband med höjningen av fickpenningbeloppet i 18 § 2 mom. synes det skäligt, att det pensionsbelopp som skall utgå enligt 17 § höjes till motsvarande belopp eller 600 kr. om året. Härvid torde någon begränsning av höjningen till vissa av de i 17 § omförmälda grupperna inte böra göras. För

psykiskt efterblivna, som vårdas på landstingens anstalter, finns enligt 17 § kungörelsen den 10 december 1954 (nr 734) möjligheter att, i fall då den intagne på grund av sitt tillstånd saknar möjligheter att tillgodogöra sig fickpenningbeloppet till egen nytta eller trivsel, nedsätta detta till 200 kr. Om folkpensionsförmånerna för dem som vårdas på statliga anstalter förbättras, bör i 17 § FPL inrymmas en motsvarande nedsättningsmöjlighet.

Höjningen av pensionsbeloppet i 17 § från 200 till 600 kr. torde komma omkring 500 pensionärer tillgodo. Kostnaden kan alltså uppskattas till ca 200 000 kr. årligen, vilket belopp inte torde påverka beräkningen av statens bidrag till finansiering av folkpensionerna.»

Motionsyrkande om höjning av maximibeloppet för frivillig sjukpenningförsäkring för studerande

Motionerna I: 281 och II: 235

I förevarande motioner har anförts:

Enligt 48 § sjukförsäkringslagen kan sjukkasemedlem, vilken till följd av studier eller annan utbildning som beräknas pågå minst ett halvt år, genom frivilliga avgifter försäkra sig för erhållande av sjukpenning eller tillägg till den sjukpenning, som han äger uppbära på grund av den obligatoriska försäkringen. Den frivilliga sjukpenningen kan efter vederbörandes val bestämmas till 3, 4, 5 eller 6 kronor. Sjukpenningtillägget kan, likaledes enligt vederbörandes val, bestämmas till 1, 2 och 3 kronor. Det sammanlagda sjukpenningbeloppet får dock inte överstiga 6 kronor.

Sedan riksdagen år 1953 fastställde ifrågavarande belopp, har en avsevärd försämring i penningvärdet ägt rum. En höjning av maximibeloppet framstår därför som önskvärd.

Föregående års riksdag beslöt att maximibeloppet för hemmafruars frivilliga försäkring skulle höjas från 6 till 8 kronor. De skäl som anfördes för denna höjning torde i stort sett kunna åberopas för en höjning av studerandes frivilliga försäkring till maximalt 8 kronor.

Under åberopande av det anförda har motionärerna yrkat, »att riksdagen måtte antaga följande

Lag

angående ändrad lydelse av 48 § lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring

Härigenom förordnas, att 48 § lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

48 §.

Sjukkasemedlem, vilken till följd av studier eller annan utbildning, som beräknas pågå minst ett halvt år, icke eller endast i ringa utsträckning ägnar sig åt förvärvsarbete, äger hos den centralsjukkas han tillhör ge-

nom frivilliga avgifter försäkra sig för erhållande av sjukpenning eller tilllägg till den sjukpenning, som han äger uppbära på grund av den obligatoriska försäkringen. Sjukpenning, som nu avses, må utgöra tre, fyra, fem, sex, sju eller åtta kronor för dag. Sjukpenningtilllägg, som nyss sagts, må utgöra en, två, tre eller fyra kronor för dag, dock högst det av dessa belopp, som motsvarar skillnaden mellan åtta kronor och sjukpenningen på grund av den obligatoriska försäkringen.

Sjukpenning eller — — — hel sjukpenning.

Å sjukpenning — — — 25 §§ sägs.

Den i 26 § — — — motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1961.»

Historik

Reglerna om frivillig försäkring enligt sjukförsäkringslagen infördes 1953.

I *proposition nr 137 år 1960* föreslogs en höjning av maximum för det frivilliga sjukpenningtillägget för hemmafruar till 5 kr. Härigenom höjdes maximum för dessa kvinnors försäkringsskydd till 8 kr. per dag.

I sitt av riksdagen godkända *utlåtande nr 36 år 1960* anförde *andra lagutskottet* i denna fråga:

Kvinna, som tillhör hemmafruförsäkringen eller som, därest hon icke haft inkomst av förvärvsarbete, skulle ha tillhört denna försäkring, har möjlighet att genom frivillig försäkring enligt sjukförsäkringslagen höja sin försäkring så, att sjukpenningen för dag uppgår till högst sex kr. I propositionen föreslås, att detta maximum skall höjas till åtta kr. I de vid riksdagens början väckta motionerna I: 470 och II: 584 framlägges förslag om att maximum skall sättas till nio kr.

De sjukpenningförmåner som den obligatoriska sjukförsäkringen ger de hemarbetande kvinnorna inskränker sig i allmänhet till grundsjukpenningen, tre kr. om dagen. Onekligen måste dessa förmåner betecknas som låga, särskilt om man beaktar att de ofta täcker endast en ringa del av de utgifter husmoderns sjukdom medför. Det är därför av stor betydelse att dessa kvinnor kan bygga på det obligatoriska skyddet genom en frivillig försäkring med icke alltför obetydliga förmåner. Nu gällande frivilliga försäkring med dess maximum för sjukpenningtillägget om tre kr. för dag kan härvidlag inte anses tillräcklig, och en höjning av maximum är därför angelägen. Vid införandet av möjligheten till frivillig försäkring för hemmafruar ansågs att sjukpenningtillägget inte borde sättas för högt med hänsyn till risken för missbruk av försäkringen. Det saknas emellertid anledning att antaga att en måttlig höjning av maximum skulle i nämnvärd grad öka denna risk. För övrigt har försäkringen trots intensiv upplysningsverksamhet fått en förhållandevis ringa omfattning; endast något mer än tio procent av de till försäkringen berättigade torde ha anslutit sig till densamma. Det är troligt, att ett högre maximum för sjukpenningtillägget kommer att göra försäkringen mera attraktiv och därmed bidra till ökad anslutning. Även från denna synpunkt är en höjning önskvärd.

Vad så angår frågan om storleken av höjningen av sjukpenningtilläggets maximum ligger propositionen och motionerna varandra mycket nära; skillnaden i tillägg uppgår endast till en kr. för dag. Utskottet har stannat för att förorda propositionens förslag. Härvid har utskottet tagit hänsyn till att redan detta — ehuru lägre än motionsförslaget — innebär en förhållandevis stor förhöjning av sjukpenningtillägget.

Den frivilliga försäkringen för studerande berördes icke av 1960 års ändringar i sjukförsäkringslagen.

Utskottet

Efter det senaste världskriget har en kraftig utbyggnad av socialförsäkringen ägt rum i vårt land. Genom beslut vid 1946 års riksdag effektiviserades folkpensioneringen avsevärt. År 1955 trädde den allmänna sjukförsäkringen i tillämpning, samtidigt som den nya lagen om yrkesskadeförsäkring trädde i kraft. Den från materiell synpunkt mest betydelsefulla reformen tillkom 1959 genom antagandet av lagen om allmän tilläggspension. Reformarbetet har skett i etapper. Varje etapp har i huvudsak avsett allenast någon eller några enskilda grenar av socialförsäkringen. Härigenom har i viss mån kravet på enhetlighet och samordning fått efterättas. Allteftersom socialförsäkringen utbyggs, har emellertid behovet av enhetlighet och samordning blivit starkare. Det pågår också ett omfattande arbete i riktning mot en såväl i materiellt som i administrativt hänseende förenhetligad socialförsäkring. Arbetet omhänderhas av 1958 års socialförsäkringskommitté, socialförsäkringens administrationsnämnd och socialdepartementets rättsavdelning. Socialförsäkringskommittén sysslar bland annat med att utarbeta nya regler för invalidpensioneringen och att närmare anpassa sjukförsäkringen till denna pensionering. Administrationsnämnden har hösten 1960 framlagt förslag om en ny och enhetlig organisation för sjukförsäkringen och den allmänna pensioneringen. Detta förslag ligger till grund för den föreliggande propositionen, vilken dessutom innehåller förslag till vissa lagändringar av materiell natur. Rättsavdelningen slutligen handhar i huvudsak de frågor av lagteknisk natur som sammanhänger med samordningsarbetet.

I propositionen tar departementschefen först upp till behandling frågan om yrkesskadeförsäkringens administration. Yrkesskadeförsäkringen är dels obligatorisk, dels frivillig. Den obligatoriska försäkringen bekostas av arbetsgivarna och omfattar i princip alla arbetstagare i allmän eller enskild tjänst. Yrkesskadeförsäkring meddelas för närvarande av riksförsäkringsanstalten samt av nio för ändamålet bildade ömsesidiga försäkringsbolag, de s. k. socialförsäkringsbolagen. I propositionen har föreslagits, att riksdagen nu skall fatta principbeslut om att bolagen efter utgången av år 1965 icke skall äga meddela yrkesskade-

försäkring. De i anledning av propositionen väckta *motionerna I:623 och II:741, I:628 och II:740 samt II:745* innehåller yrkanden om avslag å propositionen i denna del.

Administrationsnämnden har i sitt betänkande berört förevarande fråga och därvid anfört vissa skäl för att yrkesskadeförsäkringen koncentreras till en enda försäkringsinrättning. Emellertid har nämnden inte funnit sig böra uppta frågan om försäkringens administrativa handhavande till närmare utredning och har följaktligen inte framlagt några förslag till förändringar på detta område. Nämnden har härvid hänvisat till att frågan om yrkesskadeförsäkringens materiella innehåll är föremål för omprövning och att det i detta läge inte kan vara rationellt att vidtaga mera genomgripande förändringar av försäkringens administration.

Vid remissbehandlingen av nämndens betänkande har frågan om yrkesskadeförsäkringens framtida administration tilldragit sig förhållandevis ringa intresse, uppenbarligen på grund av att betänkandet i denna del icke innehållit vare sig något förslag eller någon närmare utredning. Några remissinstanser har ansett det beklagligt, att nämnden icke framlagt förslag i ämnet, medan andra gjort uttalanden till förmån för att den nuvarande ordningen i princip behålles.

Departementschefen har emellertid ansett, att statsmakterna redan nu bör fatta principbeslut om att yrkesskadeförsäkringen i framtiden skall handhavas enbart av ett statligt organ. Enligt hans uppfattning får utbyggnaden av den allmänna pensioneringen och den allmänna sjukförsäkringen som följd, att yrkesskadeförsäkringen endast blir ett komplement till de båda förstnämnda försäkringarna. I ett sådant läge skulle det ligga nära till hands att yrkesskadeförsäkringen upphörde såsom självständig försäkring. Även om denna lösning inte valdes, skulle det enligt hans mening vara föga rationellt att låta försäkringen administreras på sätt som nu sker, eftersom förmånerna därifrån i framtiden kan förutsättas utgöra en mycket ringa del av ersättningarna från socialförsäkringen i dess helhet. Därest socialförsäkringsbolagens verksamhet såsom försäkringsgivare upphör, skulle, framhåller departementschefen, möjligheter öppnas till en förenkling av hela socialförsäkringen, särskilt vad gäller avgiftsberäkning och avgiftsuppbörd. Man skulle sålunda kunna tänka sig att avskaffa den på konkurrensen mellan olika försäkringsgivare vilande differentierade premiesättningen och därigenom skapa förutsättningar för att sammanföra arbetsgivarnas olika bidrag och avgifter till de olika grenarna av socialförsäkringen till en enda avgift. Med hänsyn härtill finner departementschefen inte erforderligt att före principbeslutet ha tagit ställning till de materiella reglerna för den framtida yrkesskadeförsäkringen; i propositionen förutskickas att en sådan utredning skall komma till stånd inom kort.

Enligt utskottets mening kan det emellertid anföras vägande skäl för

att socialförsäkringsbolagen får fortsätta sin verksamhet, åtminstone om yrkesskadeförsäkringen kommer att kvarstå såsom en självständig försäkring. Mycket talar också för att så bör bli fallet. Visserligen kan det förutsättas, att försäkringen i framtiden kommer att svara endast för en förhållandevis ringa del av hela socialförsäkringens omslutning, men orsaken härtill är inte så mycket att utrymmet för yrkesskadeförsäkringen minskar som att socialförsäkringen i övrigt varit föremål för en synnerligen kraftig utbyggnad. Även om — såsom i olika sammanhang antytts — endast de invaliditetsfall där nedsättningen av arbetsförmågan icke uppgår till 50 procent skulle regleras genom yrkesskadeförsäkringen, kommer det inte att bli någon mera betydande minskning av arbetsuppgifterna inom försäkringen. Inte mindre än cirka 90 procent av samtliga på försäkringen fallande invaliditetsfall avser nämligen nedsättningar i arbetsförmågan med mindre än 50 procent. De ersättningar som i framtiden kommer att utgå från yrkesskadeförsäkringen representerar mycket betydande belopp, även om de i jämförelse med vad som i framtiden kommer att utbetalas från socialförsäkringen i övrigt kan framstå som ringa.

Yrkesskadeförsäkringen har hittills bedrivits under konkurrens mellan försäkringsgivarna, d. v. s. mellan riksförsäkringsanstalten och socialförsäkringsbolagen och mellan bolagen inbördes. Konkurrensen har företrädesvis kommit till uttryck i premiesättningen. Betydande variationer i premiesättningen förekommer beroende på de stora skillnader i risker som finns mellan olika arbetsområden. Det är ett beaktansvärt intresse för dem som skall erlägga premierna till försäkringen, att dessa blir riktigt och rättvist avvägda i förhållande till den inom varje arbetsområde förefintliga risken för yrkesskada. De bästa förutsättningarna för en sådan premiesättning finns, om yrkesskadeförsäkringen får kvarstå såsom en självständig gren inom socialförsäkringen och bedrivs under konkurrens mellan olika försäkringsgivare.

Mot det nu rådande systemet med flera försäkringsgivare synes inga anmärkningar av större tyngd kunna riktas. Det torde vara allmänt erkänt, att socialförsäkringsbolagen handhaft sina försäkringsuppgifter på ett förtjänstfullt sätt.

Det kan visserligen inte bestridas, att yrkesskadeförsäkringens koncentration till en enda statlig myndighet skulle medföra vissa fördelar ur administrativ synpunkt, särskilt om detta fick till följd att den nuvarande differentieringen i fråga om avgiftssättningen slopades och en enda arbetsgivaravgift till socialförsäkringen infördes. Det kan emellertid på goda grunder ifrågasättas, om de som skall erlägga avgifterna inklusive administrationskostnaderna, alltså arbetsgivarna, inte föredrar att ha kvar den differentierade avgiftssättningen. Enligt utskottets uppfattning bör avgiftsbetalarnas intressen i detta sammanhang tillmätas stor betydelse. För

dem som är berättigade till förmåner från försäkringen måste det däremot vara tämligen likgiltigt, vilken administration och vilket sätt för avgiftsberäkning och avgiftsuppbörd som väljes.

Förslaget att betaga socialförsäkringsbolagen rätten att meddela yrkes-skadeförsäkring har framkommit först vid ärendets behandling i departementet. Till grund för departementschefens ställningstagande har inte legat någon utredning, och frågan har följaktligen inte heller blivit belyst på det sätt som brukar ske genom remissbehandling av ett utredningsbetänkande. Enligt utskottets mening bör statsmakterna inte fatta beslut i en fråga av så ingripande natur och så omfattande betydelse utan att dessförinnan saken ingående utretts och utredningsresultatet blivit föremål för remissbehandling i sedvanlig ordning, detta i synnerhet som vägande skäl även utan utredning kan anföras mot departementschefens uppfattning.

På grund av vad sålunda anförts avstyrker utskottet propositionen i förevarande del.

I propositionen framlägges förslag till en genomgripande omläggning av sjukförsäkringens lokala organisation. Lokalsjuk-kassorna skall sålunda avskaffas fr. o. m. den 1 januari 1962, och sjukförsäkringen handhavas av kassor, som motsvarar de nuvarande central-sjuk-kassorna. Varje sjukkasseområde kommer i regel att omfatta en lands-tingskommun eller en stad, som inte tillhör sådan kommun. Lokalsjuk-kassornas expeditioner ombildas till lokalkontor för de nya sjuk-kassorna. Ombudsmötena avskaffas, och lokalsjuk-kassornas styrelser ersättes av lokala försäkringsnämnder — i allmänhet en i varje kommun — vilka skall tillhandagå sjuk-kassorna med råd och upplysningar. Styrelsen i de nya sjuk-kassorna skall i regel bestå av sju ledamöter, av vilka en, ord-föranden, utses av Kungl. Maj:t, en av medicinalstyrelsen, en av länsstyrelsen och fyra av landstinget eller staden.

Den nya organisationen bygger i allt väsentligt på förslag, som admi-nistrationsnämnden framlagt. Nämnden har i sitt betänkade ingående och övertygande påvisat de betydande olägenheter som är förenade med det nuvarande dubbelkasssystemet. Den avsevärda förenkling som det före-liggande förslaget innebär synes därför mycket välmotiverad och har inte heller under remissbehandlingen mött några invändningar av principiell natur. Utskottet vill för sin del uttala sin tillfredsställelse över förslaget.

I *motionerna I: 629 och II: 743* har framställts vissa erinringar mot de i propositionen framlagda förslagen. Motionärerna anser, att det lokala inflytande till försäkringstagarnas förmån, som hittills funnits i lokal-sjuk-kassorna, går förlorat genom den föreslagna organisationen. På grund härav föreslår de en del ändringar och kompletteringar i förhållande till

propositionen i syfte att bevara detta inflytande. De förordar sålunda, att försäkringsnämnd bör »ha direkt uppgift att följa och övervaka sjukkasans verksamhet inom kommunen och i tillbörlig utsträckning till lokal-kontor och sjuk-kassa vidarebefordra önskemål från allmänheten». Motionärerna framför vidare önskemål om överläggningar mellan sjukkassan och nämnden samt om att ändringar i lokalorganisationen inte bör »företagas utan att det kommunala organet beretts tillfälle ge sin mening till-känna». Dessutom bör, framhållas det i motionerna, nämnden »årligen till sjukkassan insända rapport över verksamheten inom kommunen och där-vid särskilt ange de erinringar och iakttagelser som kan vara befogade». Motionärerna förordar, att ombudsmötet bibehålles och att ombuden skall utgöra »företrädare för den kommunala instansen eller andra av kom-munerna utsedda». Enligt deras mening bör ombudsmötets kompetens vid-gas. Detta skall ske genom att ombudsmötet utser samtliga ledamöter i sjukkassans styrelse utom ordföranden, vilken föreslås tillsatt av Kungl. Maj:t. Eftersom motionsförslagen påkallar en överarbetning av de i pro-POSITIONEN framlagda författningsförslagen, förordar motionärerna, att riksdagen nu skall fatta principbeslut i enlighet med deras förslag samt hem-ställa hos Kungl. Maj:t om nya författningsförslag till höstsessionen.

De förslag som motionerna innehåller i fråga om försäkringsnämnder-nas verksamhet överensstämmer i huvudsak med vad administrations-nämnden och departementschefen uttalat i detta hänseende. Den närmare regleringen av verksamheten torde, såsom administrationsnämnden förut-satt, böra ske genom föreskrifter, som Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, tillsynsmyndigheten utfärdar med stöd av 125 § sjukför-säkringslagen. Utskottet vill understryka departementschefens uttalande om att det synes böra ankomma på sjukkassorna att i lämpliga former anordna sammankomster med företrädare för försäkringsnämnderna för att lämna dem information om aktuella socialförsäkringsproblem och be-reda tillfälle till åsiktsutbyte i dylika frågor. Enligt utskottets mening saknas det under sådana förhållanden skäl för riksdagen att vidtaga nå-gon åtgärd i anledning av vad motionerna innehåller rörande försäkrings-nämndernas verksamhet.

Inte heller finner utskottet skäl att biträda förslaget om att ombudsmö-tet skall bibehållas. Såsom departementschefen närmare utvecklat kan samtliga av ombudsmötets nuvarande funktioner utom den att utse vissa ledamöter i sjukkassestyrelsen med fördel överflyttas på tillsynsmyndig-heten. Att behålla mötet för denna enda funktion synes inte motiverat, särskilt som styrelseledamöter utan olägenhet bör kunna väljas av lands-ting och stadsfullmäktige på sätt föreslagits i propositionen.

Förslaget om inrättande av försäkringsnämnder avser endast de till läns-centralsjuk-kassorna hörande lokalkontoren. I fråga om stadscentralsjuk-kassorna har departementschefen uttalat, att där bör uppbyggas en lik-

nande organisation. Emellertid innehåller propositionen inte några konkreta förslag härom. Skälet härtill är att det inom stadscentralsjukkasorna inte finns några lokalsjukkasor och att det följaktligen där inte finns något organ som försäkringsnämnden kan ersätta. Departementschefen har därför ansett, att inrättandet av försäkringsnämnder i dessa sjukkasseområden inte bör ske, förrän uppgifter inom pensioneringen tillägges dem, något som inte kan komma i fråga före den 1 januari 1963. I förevarande motioner framhålles, att den organisation som motionärerna förordat i fråga om länscentralsjukkasorna bör genomföras även för stadscentralsjukkasorna, och de hemställer därför, att dessa synpunkter måtte beaktas i samband med det fortsatta utredningsarbetet på socialförsäkringens område. Med hänsyn till vad departementschefen förutskickat rörande inrättande av försäkringsnämnder inom stadscentralsjukkasornas verksamhetsområden och till vad utskottet anfört rörande ovan behandlade delar av motionerna finner utskottet emellertid inte skäl förorda någon riksdagens åtgärd i anledning av vad motionerna innehåller i denna del.

I propositionen har föreslagits sådan ändrad lydelse av 18 § sjukförsäkringslagen att de s. k. m e r p r e s t a t i o n e r n a skall bli obligatoriska förmåner. I förslaget har den nuvarande uppräkningsgrundande former av vård och behandling uteslutits och i stället intagits en föreskrift av innehåll, att ersättning enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder skall utgå för försäkrads utgifter för annan vård i anledning av sjukdom än läkarvård och sjukhusvård. I *motionen II: 745* har yrkats, att riksdagen måtte »bemyndiga Kungl. Maj:t dels att föreskriva att ersättning inom sjukförsäkringen må utgå för försäkrads kostnader för sjukgymnastik eller eljest behandling med bad, massage, elektricitet eller hetluft eller annan därmed jämförlig behandling eller för konvalescentvård» — d. v. s. de slag av vård och behandling som kan ersättas enligt gällande regler — »dels att fastställa grunder för sådan ersättning». Enligt vad utskottet kunnat utläsa ur motiveringen till detta yrkande torde därmed avses, att lagtexten bör liksom nu närmare ange vilka vård- och behandlingsformer som skall vara ersättningsgrundande.

Förslaget att slopa uppräkningsformen av de ersättningsgrundande vård- och behandlingsformerna och ersätta den med ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter i ämnet har ursprungligen framlagts av administrationsnämnden. Nämnden anförde härvid, att bestämmelserna rörande förmånerna måste bli förhållandevis detaljerade och i hög grad tyngande för lagstiftningen, om de skulle reglera förmånernas art och grunderna för ersättningsgarnas utgivande. Dessutom framhöll nämnden att ersättningsgarna avser behandlingsformer, som tid efter annan ändras på grund av utvecklingen inom medicinen, vilket kan medföra åter-

kommande behov av nya eller ändrade föreskrifter. Nämndens förslag har inte mött erinran vid remissbehandlingen. Även utskottet anser, att förslaget är lämpligt utformat, och kan därför inte biträda förevarande motionsyrkande.

I propositionen hemställes, att riksdagen måtte godkänna de av departementschefen angivna riktlinjerna för pensioneringens lokala organisation. Enligt dessa riktlinjer skall sjukförsäkringens lokala organisation även för folkpensionering och tilläggspensionering. Invalidpensionsärendena skall inom sjukförsäkringens lokala organisation prövas av särskilda organ, pensionsdelegationer, bestående av sjukförsäkringens ordförande, två av medicinalstyrelsen utsedda läkare och två av landstinget eller staden valda ledamöter. En representant för länsarbetsnämnden skall kunna delta i delegationens sammanträden, dock utan att äga rösträtt. Ärenden rörande ålderspension, barnpension och änkepension i nya fall skall avgöras av tjänstemän på sjukförsäkringens pensionsavdelning, medan frågor om inkomstprövade folkpensionsförmåner — kommunala bostadstillägg, hustrutillägg och änkepensioner i äldre fall — skall prövas av försäkringsnämnderna.

I motionerna I: 623 och II: 741 har hemställts, att riksdagen måtte avslå propositionen i denna del. Motionärerna erinrar om att reglerna för den framtida invalidpensioneringen ännu inte är slutgiltigt utformade utan föremål för utredning av 1958 års socialförsäkringskommitté. Det synes dem därför tveksamt, om riksdagen redan nu bör binda sig beträffande det administrativa handhavandet av invalidpensioneringen i framtiden. I motionerna påpekas, att man i propositionen synes ha utgått från att frågorna om invalidpension skall avgöras på grundval av den försäkrades återstående förvärvsförmåga och inte uteslutande efter en bedömning av hans medicinska invaliditet. En sådan individuell, direkt på den försäkrades person inriktad prövning som detta måste erfordra kan enligt motionärernas mening svårligen ske enbart av ett regionalt organ utan torde förutsätta medverkan även av ett kommunalt organ med god kännedom om lokala förhållanden. I vart fall, framhålls det i motionerna, bör inte frågan, huruvida lokala organ skall delta i prövningen, avgöras förrän pågående utredningsarbete slutförts. Såsom ytterligare skäl anföres att i socialförsäkringskommitténs arbete ingår jämväl att utreda kostnadsfördelningen inom folkpensioneringen mellan stat och kommun. Skulle resultatet härav bli att kommunerna även i fortsättningen skall betala någon del av kostnaderna för invalidpensioneringen, är det enligt motionärerna självklart, att ett kommunalt organ skall delta i prövningen. Slutligen påpekar motionärerna, att beslut om invalidpensioneringens utformning inte kommer att kunna fattas förrän vid 1962 års riksdag, och framhåller, att det enligt deras bedömning inte föreligger något tvingande skäl att redan nu fatta beslut om prövningsförfarandet.

I motionerna I: 625 och II: 739 har yrkats, att riksdagen måtte besluta, att invalidpensionsärenden skall förberedas av pensionsdelegation men slutligt avgöras av riksförsäkringsverket. Såsom skäl härför anföres, att sjukkassorna i sin egenskap av försäkringsgivare inom sjukförsäkringen har ett eget ekonomiskt intresse att bevaka, något som icke är fallet i fråga om pensioneringen. Denna omständighet kan enligt motionärernas mening komma att påverka ärendenas avgörande. I motionerna hävdas vidare, att önskvärd enhetlighet i avgörandena endast kan åstadkommas, om beslutanderätten lägges hos ett centralt organ. Härigenom skulle bl. a. uppnås, att ärendena i största möjliga utsträckning handläggas av samma krets av experter på medicinens område och att de befattningshavare som har att besluta i dessa frågor får möjlighet till fortlöpande erfarenhet av uppkommande spörsmål.

Pensioner från den allmänna tilläggs pensioneringen skall börja utges fr. o. m. år 1963. Dessförinnan bör den reform på invalidpensioneringens område, som nu är under utarbetande inom bl. a. 1958 års socialförsäkringskommitté, ha antagits av riksdagen. Proposition härom torde dock inte kunna föreläggas riksdagen förrän våren 1962. Otivelaktigt kommer invalidpensionerna i framtiden att bli av en helt annan storleksordning än nu. Det kan dessutom förutsättas, att de framtida invalidpensionerna blir beroende på den försäkrades återstående arbetsförmåga. Härigenom kommer avgörandena att bli betydligt vanskligare att träffa, samtidigt som deras ekonomiska betydelse för såväl den enskilde som pensionssystemet ökar. Med hänsyn härtill är det vid ställningstagandet till de nya materiella reglerna för invalidpensioneringen till fördel, om de administrativa förutsättningarna för reformen är kända. Enligt utskottets mening bör därför beslut om den framtida organisationen fattas redan nu, såvida icke detta är förenat med allvarliga olägenheter.

Såvitt utskottet kan finna, är i princip endast två alternativ tänkbara i fråga om invalidpensioneringens lokala administration, nämligen antingen den nuvarande ordningen med utredning och beslut av ett kommunalt organ samt överprövning av centralmyndigheten eller ett system i enlighet med vad som föreslagits i propositionen. Att såsom förordas i motionerna I: 625 och II: 739 göra en kombination av de båda alternativen förefaller icke motiverat. Enligt utskottets mening saknas det varje anledning att på det regionala planet bygga upp ett organ — pensionsdelegationen — med en sammansättning som gör det lämpat för definitiva avgöranden i invalidpensionsfrågor, därest organet endast skall ha utredande uppgifter och den definitiva prövningen skall vara förlagd till centralmyndigheten.

Enligt utskottets mening talar de skäl som departementschefen anfört i propositionen starkt för att prövningen av invalidpensionsärendena förläggas till regionala organ. Härigenom uppnås den från flera synpunkter eftersträfvansvärda anknytningen till sjukförsäkringen, och utskottet vill i

detta sammanhang erinra om att det icke i någon av de föreliggande motionerna framställts erinringar mot de tidigare behandlade förslagen om en regional uppbyggnad av sjukförsäkringens administration, en uppbyggnad som föreslagits bl. a. i syfte att åstadkomma en enhetlig organisation för sjukförsäkring och pensionering. Visserligen kan det förutsättas att också i framtiden utredning angående den försäkrades inkomstförhållanden kommer att vara av stor betydelse vid avgörandet av dessa ärenden. Enligt utskottets uppfattning bör emellertid sådan utredning kunna tillföras ärendena genom pensionsdelegationerna — om så erfordras i samverkan med de lokalt arbetande försäkringsnämnderna.

Vad åter angår alternativet med en central prövning av samtliga invalidpensionsärenden vill utskottet, utöver de skäl däremot som departementschefen anfört, framhålla, att man inte torde kunna förutsätta att enhetligheten i avgörandena blir i någon mera påfallande grad större vid detta alternativ än enligt den i propositionen förordade ordningen. Man måste nämligen räkna med att efter de nya invalidpensionsreglernas ikraftträdande antalet ärenden kommer att öka betydligt. Prövningen av ärendena skulle då inte kunna koncentreras till en expertgrupp inom centralmyndigheten utan måste uppdelas på flera sådana grupper med följd att enhetligheten i avgörandena kan minskas. Vidare vill utskottet betona, att man som regel inte förlägger avgörandena till en centralmyndighet, om ärendenas antal motiverar en regional prövning och möjligheter finns att skapa lämpliga regionala organ.

På grund av vad sålunda anförts anser utskottet att alla skäl talar för att pensioneringens lokala administration uppbygges i enlighet med de riktlinjer departementschefen uppdragit. Enligt utskottets mening kan det därför inte vara förenat med några olägenheter att redan nu fatta principbeslut i frågan. Till följd härav kan utskottet icke biträda de i motionerna I: 623 och II: 741 samt I: 625 och II: 739 framställda yrkandena på förevarande område utan tillstyrker propositionen i motsvarande delar.

I *motionerna I: 629 och II: 743* har hemställts, att de båda lekmanrepresentanterna i pensionsdelegationerna måtte tillsättas av sjukkassornas ombudsmöten; såsom tidigare redovisats har i dessa motioner yrkats, att ombudsmötena skall finnas kvar i sjukkassorna. Eftersom utskottet i det föregående uttalat sig för att ombudsmötena avskaffas, kan utskottet inte biträda förevarande motionsförslag.

Den föreslagna organisationen på socialförsäkringens område innebär, att sjukkassorna blir lokalorgan för såväl sjukförsäkring som pensionering. Såsom tidigare framhållits kommer visserligen olika slag av ärenden att inom kassorna handläggas av olika organ — av pensionsdelegationer, försäkringsnämnder eller tjänstemän — men beslutet kommer att utfärdas i sjukkassans namn och utåt framstå som kassans beslut. För allmänheten innebär detta avsevärda fördelar. Den enskilde har i ärenden rörande sjuk-

försäkring och pensionering blott att hänvända sig till närmaste sjukkassekontor i stället för såsom nu till flera myndigheter. Det torde för närvarande förekomma i betydande utsträckning att man inom kommunala myndigheter, såsom på socialvårdsbyråer och kommunalkontor, tillhandagår allmänheten med råd, anvisningar och hjälp i socialförsäkringsfrågor. Behovet härav kommer förvisso att minska, när den föreslagna förenhetligade socialförsäkringsorganisationen med dess bättre servicemöjligheter gentemot allmänheten genomförts, men utskottet vill likväl understryka, att det framstår som angeläget att övriga myndigheter jämväl i fortsättningen i görligaste mån tillhandagår allmänheten i socialförsäkringsfrågor.

Det i propositionen framlagda förslaget om inrättande av en försäkringsdomstol såsom högsta instans i socialförsäkringsmål hälsar utskottet med tillfredsställelse. Behovet av en för socialförsäkringen gemensam högsta instans av domstolsnatur har länge förelegat och ökar, i och med att det rent rättsliga inslaget, i synnerhet genom tilläggs pensioneringens införande, får allt större betydelse inom socialförsäkringen.

Enligt propositionen skall försäkringsdomstolen bestå av fem lagfarna och fyra icke lagfarna ledamöter samt vara domför med tre lagfarna och två icke lagfarna ledamöter. I *motionen II: 745* har hemställts, att domstolen tills vidare skall bestå av fyra lagfarna ledamöter och tre icke lagfarna ledamöter. Beträffande domförhetsreglerna innehåller motionen dock inte något yrkande. Motionärerna har som skäl för sitt förslag anfört, att den bedömning som gjorts av måltillströmningen till domstolen, åtminstone i inledningsskedet, inte motiverar fler ledamöter än det av dem föreslagna antalet. Emellertid anser utskottet propositionens förslag, bl. a. med hänsyn till domförhetsreglerna, utgöra en lämplig avvägning och kan följaktligen inte biträda förevarande motionsyrkande.

En fråga som tilldragit sig betydande intresse i samband med inrättandet av den nya domstolen är hur det allmännas intresse skall tillvaratas i socialförsäkringsprocessen. Vad som härvid diskuterats är huruvida detta intresse bör bevakas genom en särskild partsrepresentation — ett allmänt ombud — eller på något annat sätt. Administrationsnämnden har icke ansett det föreliggande behov av ett allmänt ombud. Denna ståndpunkt kritiserades emellertid bl. a. av besvärssakkunniga, som under hänvisning till de betydande fördelar tvåpartsprocessen innebär från bl. a. utrednings synpunkt uttalade sig för att det allmänna i socialförsäkringsprocessen företrädes av ett allmänt ombud. Departementschefen anslöt sig till de av besvärssakkunniga anförda synpunkterna och ansåg att dessa starkt talade för att processen i socialförsäkringsmål tillfördes, åtminstone i högsta instans, en särskild representant för det allmänna. Emellertid kunde enligt hans mening betänkligheter resas mot att i dagens läge taga ett sådant steg utan en närmare undersökning rörande vilka konsekvenser i olika avse-

9 — Bihang till riksdagens protokoll 1961. 9 saml. 2 avd. Nr 45

enden som det skulle föra med sig. Departementschefen fann sig därför inte beredd att nu föreslå införande av en särskild partsrepresentation för det allmänna. Frågan borde dock tagas upp vid ett senare tillfälle, sedan större erfarenhet angående besvärsvärfarandets funktion inom det nya socialförsäkringssystemet vunnits. För att till en del tillgodose samma syfte som skulle uppnås med ett allmänt ombud förordade departementschefen vissa andra åtgärder, bl. a. möjlighet för centralmyndigheten att underställa sina avgöranden försäkringsdomstolens prövning. Lagrådet fann emellertid i sitt yttrande, att de fördelar, som skulle vara att vinna om en särskild partsrepresentation för det allmänna tillskapades, var så betydande, att man borde söka genomföra en sådan ordning redan nu. Endast om avsevärda svårigheter av organisatorisk art skulle lägga hinder i vägen, borde frågan uppskjutas. Därest emellertid reformen tills vidare begränsades till socialförsäkringsprocessen i högsta instans, syntes emellertid enligt lagrådet inga nämnvärda organisatoriska svårigheter föreligga att nu införa en sådan partsrepresentation. Departementschefen har dock vidhållit sin uppfattning, att frågan om partsrepresentation för det allmänna i socialförsäkringsprocessen bör prövas först sedan någon tids erfarenhet av det nya besvärsvärfarandet vunnits, och i enlighet härmed innehåller propositionen icke något förslag om sådan representation.

I *motionerna I: 623 och II: 741 samt II: 745* har yrkats, att det allmänna talas i försäkringsdomstolen i enlighet med vad lagrådet förordat skall föras av en särskild representant.

Utskottet delar uppfattningen att det kan vara förenat med vissa fördelar, om det allmänna intressen i socialförsäkringsprocessen tillvaratas genom en särskild partsrepresentation. Processen kommer då att föras mellan två motstående parter, ett system som fått fast förankring i fråga om processordningen vid de allmänna domstolarna och som alltmera vinner insteg i förvaltningsprocessen. Detta system anses allmänt skapa de bästa förutsättningarna för en fullständig utredning och en allsidig belysning av saken. Det måste också vara av betydande värde att tillströmningen av besvärsmål till domstolen inte uteslutande blir beroende av överklagande av enskild part. Inte minst för att försäkringsdomstolen, såsom avsetts, skall kunna skapa vägledande praxis inom socialförsäkringen bör man tillse att förutsättningar finns för att målen i domstolen skall utgöra en provkarta på de mångskiftande intressekollisioner, avvägningsproblem och tolkningsfrågor som finns inom socialförsäkringen.

Emellertid anser utskottet i likhet med departementschefen att lösningen av frågan om en särskild partsrepresentation för det allmänna bör kunna anstå. Försäkringsdomstolen skall enligt vad som föreslås i propositionen träda i verksamhet redan den 1 juli innevarande år. Tiden intill dess medger icke utrymme för de ytterligare överväganden av frågan som erfordras innan ett definitivt beslut fattas. På grund av vad departementschefen

uttalat anser sig utskottet dock kunna förutsätta, att frågan blir föremål för förnyad prövning.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser sig utskottet inte kunna biträda förevarande motionsyrkanden utan tillstyrker propositionen i motsvarande delar.

I *motionen II: 745* har hemställts, att ersättning till enskild part för inställelse vid försäkringsdomstolen skall utgå av allmänna medel, såvitt inställelsen sker på kallelse av domstolen. Denna fråga har behandlats av departementschefen, som därvid uttalat att goda skäl tvivelsutan talar för att den enskilde bör ha möjligheter till ersättning för kostnader, som varit motiverade för att tillvarataga hans rätt. Emellertid har departementschefen inte velat framlägga något förslag till bestämmelser i ämnet och därvid hänvisat till att frågan om fördelning av kostnaderna i mål och ärenden i förvaltningsprocess för närvarande är föremål för utredning av besvärssakkunniga. Enligt hans mening synes det inte lämpligt att på förevarande speciella område införa bestämmelser, som skulle kunna verka hindrande för en samlande lösning. Departementschefen har emellertid dessutom förklarat, att han är beredd att uppta frågan till särskild prövning, därest det skulle visa sig förenat med allvarliga olägenheter att möjlighet till kostnadsersättning inte finns i förevarande fall.

Även enligt utskottets mening finns det skäl som talar för att part i de med motionsyrkandet avsedda fallen erhåller ersättning av det allmänna. Enligt de bestämmelser som föreslås skola gälla för processen vid försäkringsdomstolen skall domstolen pröva vilken betydelse parts uttalande skall tillmätas i bevisavseende. Det kan inte uteslutas, att part av ekonomiska skäl finner sig icke kunna efterkomma ett föreläggande att inställa sig vid domstolen, något som ur utredningssynpunkt kan lända honom till nackdel. En ledamot av lagrådet har också förordat, att i lagen om försäkringsdomstol intages bestämmelser, som ger möjlighet att under vissa närmare angivna förutsättningar tillerkänna part ersättning av allmänna medel för inställelse vid domstolen. Då emellertid departementschefen förklarat sig beredd att — därest det skulle visa sig förenat med allvarliga olägenheter att ersättning ej kan utgå — ompröva ersättningsfrågan, synes det lämpligt att frågan inte nu brytes ut ur sitt större sammanhang. Med hänsyn härtill anser utskottet sig inte böra biträda förevarande motionsyrkande.

Såsom inledningsvis antytts tas i propositionen även upp vissa frågor om lagändringar av materiell innebörd. Sålunda framlägges i propositionen förslag om ändrade regler för beräkning av pensionsgrundande inkomst inom tilläggs pensioneringen. Vid denna beräkning tas enligt gällande bestämmelser hänsyn till den försäkrades inkomst av förvärvsarbete, i den mån denna för år ligger mellan 4 000 (basbeloppet) och 30 000 kr. i 1957 års penningvärde. Emellertid gäller för beräkningen i

viss mån skilda regler i fråga om å ena sidan inkomst av anställning och å andra sidan inkomst av annat förvärvsarbete. Medan anställningsinkomst inom nämnda gränser är pensionsgrundande till hela sitt belopp, är inkomst av annat förvärvsarbete, i den mån den överstiger dubbla basbeloppet, pensionsgrundande endast till två tredjedelar. På grund härav kan företagare och fria yrkesutövare med förvärvsinkomster överstigande dubbla basbeloppet inte erhålla samma pensionsskydd som löntagare med lika stora inkomster.

Att inkomst av annat förvärvsarbete inte gjorts pensionsgrundande i samma utsträckning som anställningsinkomst beror, såsom närmare utvecklats av departementschefen, i huvudsak på två omständigheter. Man har sålunda beaktat, att i inkomst av annat förvärvsarbete, t. ex. av jordbruk eller annan rörelse, i regel ingår avkastning av eget kapital, och ansett att kapitalavkastning inte borde vara pensionsgrundande. Då det inte låter sig göra att i varje enskilt fall utröna hur mycket av inkomsten som härrör från eget arbete och hur mycket som utgör kapitalavkastning, har man tillgripit den schablonregeln att anse en tredjedel av förvärvsinkomsten, i den mån den överstiger dubbla basbeloppet, såsom inkomst av kapital. Vidare har man förutsatt att företagarna, som torde utgöra huvuddelen av dem som har inkomst av annat förvärvsarbete, föredrar att åtminstone delvis ordna sin pensionsfråga genom att investera besparingar i den egna rörelsen och därför inte har intresse av samma pensionsskydd som löntagarna. Dessutom torde man vid utformningen av gällande bestämmelser ha tagit hänsyn till att företagare med stora investeringsbehov och dryga skulder kan få svårigheter att erlagga avgifterna till pensioneringen, därest inkomsten blev pensionsgrundande till hela sitt belopp.

Såsom redovisats i departementschefens yttrande har det emellertid efter lagstiftningens tillkomst i skilda sammanhang uttryckts önskemål om likställighet mellan inkomst av annat förvärvsarbete och anställningsinkomst vid beräkning av pensionsgrundande inkomst. Den föreliggande skillnaden i detta hänseende har därvid framhållits såsom orättvis, i synnerhet mot fria yrkesutövare och sådana rörelseidkare, som driver sin verksamhet helt utan eller med ringa kapital.

För att tillmötesgå de ovan nämnda önskemålen har i propositionen föreslagits, att regeln om tredjedelsreduktion beträffande inkomst av annat förvärvsarbete skall borttagas. Den föreslagna ändringen skall äga verkan fr. o. m. den 1 januari 1960, d. v. s. fr. o. m. ikraftträdandet av lagen om försäkring för allmän tilläggspension. Förslaget innebär alltså, att verkningarna av den skillnad vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst som nu gäller i fråga om anställningsinkomst och inkomst av annat förvärvsarbete helt elimineras.

I förevarande fråga har det även väckts motionsyrkanden, dels vid riksdagens början, dels i anledning av propositionen. De vid riksdagens början väckta *motionerna I: 51 och II: 67, I: 367 och II: 426 samt I: 509 och II: 595*

innehåller yrkanden om att inkomst av annat förvärvsarbete måtte likställas med anställningsinkomst i avseende å beräkningen av pensionsgrundande inkomst. I de vid riksdagens början väckta motionerna I: 501 och II: 586 ävensom i de i anledning av propositionen väckta motionerna I: 626 och II: 738, I: 627 och II: 737 samt II: 744 har framställts yrkanden av innebörd att möjlighet skall öppnas att i förevarande hänseende uppnå likställdhet mellan inkomst av annat förvärvsarbete och anställningsinkomst men att den försäkrade skall äga valfrihet att bestämma om och i vad mån en sådan likställdhet skall tillämpas beträffande hans inkomst. Slutligen har i de vid riksdagens början väckta motionerna I: 502 och II: 593 hemställts, att den gräns vid vilken tredjedelsreduktionen börjar tillämpas måtte höjas från dubbla till tredubbla basbeloppet.

Utskottet tar först upp frågan huruvida den enskilde skall ha valfrihet att bestämma i vad mån hans inkomst av annat förvärvsarbete skall vara pensionsgrundande.

För en sådan valfrihet talar bl. a. den omständigheten, att behovet av pensionsskydd kan vara högst olika bland dem som har inkomst av annat förvärvsarbete, och vidare att möjligheterna att betala avgifterna till pensioneringen varierar betydligt bland de försäkrade.

Huru man i de olika motionerna tänker sig valfriheten utformad är inte fullt entydigt preciserat. En möjlighet är, att den försäkrade för varje år skall äga bestämma hur stor del av inkomsten som skall räknas såsom pensionsgrundande. En valfrihet av detta slag skulle emellertid uppenbarligen inbjuda till missbruk med hänsyn till de inom försäkringen gällande 15- och 30-årsreglerna. Så skulle t. ex. den, vars inkomst under 15 år uppgått till 30 000 kr. om året i 1957 års penningvärde och som under dessa år låtit inkomsten vara pensionsgrundande till hela sitt belopp, därefter utan minskning i sin pensionsrätt kunna bestämma att den pensionsgrundande inkomsten i fortsättningen skall beräknas till lägsta tillåtna andel av inkomsten. Med hänsyn härtill måste man tänka sig en sådan utformning av valfriheten, att valmöjligheten endast föreligger vid det tillfälle då pensionsgrundande inkomst första gången skall beräknas på inkomst av annat förvärvsarbete. Därvid måste den försäkrade ta ställning till hur stor del av hans inkomst av annat förvärvsarbete som skall vara pensionsgrundande, och detta ställningstagande måste bli bindande för honom även beträffande inkomster i framtiden. Givetvis bör dock rätten att begära undantagande från försäkringen kvarstå. Emellertid synes även detta alternativ förenat med nackdelar. Det framstår sålunda knappast såsom önskvärt, att den enskilde redan i början av sin verksamhet inom förvärvslivet måste fatta ett definitivt avgörande angående sitt framtida pensionsskydd. Vidare skulle införandet av en sådan valfrihet komplicera pensionsreglerna och tynga administrationen. Med hänsyn till vad sålunda anförts finner sig utskottet icke kunna förorda, att valfrihet av förevarande slag införes i pensionssystemet, och avstyrker därför motionerna I: 501 och II: 586, I: 626 och

II: 738, I: 627 och II: 737 samt II: 744, såvitt dessa innehåller yrkanden om valfrihet.

Det återstår härefter att ta ställning till frågan, huruvida propositionens förslag bör genomföras eller den nuvarande regeln om tredjedelsreduktion bör bibehållas. Även andra lösningar kan tänkas, t. ex. den motionsledes framförda, att reduktionen bör sätta in först vid tredubbla basbeloppet. Såsom utskottet ovan framhållit varierar behoven av pensionskydd hos dem som har inkomst av annat förvärvsarbete, liksom deras förmåga att betala de med pensioneringen förenade avgifterna. Uppenbarligen saknar en del företagare behov av ett bättre pensionskydd än det som enligt gällande regler kan tillförsäkras dem. Det kan inte heller uteslutas, att vissa av dem kan få svårigheter att rå med avgifterna. Man kan därför hysa tveksamhet om lämpligheten av att genom ändringar i reglerna om beräkning av pensionsgrundande inkomst förbättra pensionskyddet med åtföljande högre avgifter. Av departementschefens yttrande framgår, att även han ifrågasatt lämpligheten av en sådan åtgärd. Att han likväl framlagt sitt förslag måste ses mot bakgrunden av de starka opinionsyttringar som under senare tid framkommit för en sådan ändring. Vidare ger det ökade antalet aktiebolagsbildningar stöd för antagandet, att det är ett utbrett önskemål, att förevarande skillnad i beräkningssättet beträffande pensionsgrundande inkomst undanröjes.

Ett genomförande av det i propositionen framlagda förslaget får därför förutsättas vara i överensstämmelse med önskemålen hos det stora flertalet av dem som skulle beröras av ändringen. Den ökning av pensionsavgifterna som förslaget innebär ter sig inte heller avskräckande. På en inkomst av 20 000 kr. skulle ökningen i avgifter vid ett avgiftsuttag om tio procent stanna vid 400 kr. om året, allt beräknat i 1957 års penningvärde. Såsom framgår av vad departementschefen anfört kan man dessutom knappast tänka sig någon annan lösning, som skulle kunna tillfredsställa de framställda önskemålen. En höjning av den gräns, vid vilken tredjedelsreduktionen börjar tillämpas, skulle sålunda endast förminska men inte avlägsna de orättvisor som ansetts förenade med nu gällande regler. På grund härav finner sig utskottet böra tillstyrka propositionens förslag. Detta innebär, att utskottet avstyrker dels det i motionerna I: 627 och II: 737 framställda yrkandet om att nu gällande regel om tredjedelsreduktion tills vidare skall behållas i avbidan på att bestämmelser om valfrihet av förut behandlad innebörd införts, dels ock yrkandet i motionerna I: 502 och II: 593 om höjning av gränsen beträffande tredjedelsreduktionen. Genom utskottets ställningstagande måste förevarande, i motionerna I: 51 och II: 67, I: 367 och II: 426 samt I: 509 och II: 595 upptagna yrkanden liksom förevarande yrkande i motionerna I: 501 och II: 586, i den mån det avser likställande av inkomst av annat förvärvsarbete med anställningsinkomst, anses tillgodosedda.

I övrigt har de i propositionen framlagda förslagen och de av departementschefen i anslutning därtill gjorda uttalandena inte givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Eftersom de i propositionen framlagda förslagen bl. a. berör 48 § sjukförsäkringslagen, som upptar bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring för studerande, har utskottet funnit lämpligt att i förevarande sammanhang behandla *motionerna I: 281 och II: 235* om höjning av maximibeloppet för denna försäkring.

Enligt gällande regler kan den som till följd av studier eller annan utbildning, som beräknas pågå minst ett halvt år, inte eller endast i ringa utsträckning ägnar sig åt förvärvsarbete, genom frivilliga avgifter försäkra sig så att han erhåller sjukpenning på 3, 4, 5 eller 6 kronor för dag eller sjukpenningtillägg på 1, 2 eller 3 kronor för dag. Det sammanlagda sjukpenningbeloppet får inte överstiga 6 kronor för dag.

Motionärerna har yrkat, att sjukpenningbeloppets maximum måtte höjas till 8 kronor. Såsom motivering för yrkandet har motionärerna framhållit, att en avsevärd försämring i penningvärdet ägt rum sedan nuvarande maximibelopp fastställdes 1953.

I proposition till fjolårets riksdag föreslogs en höjning av maximibeloppet beträffande den frivilliga försäkringen för sjukpenningtillägg för hemmafruar m. fl. från 6 till 8 kronor per dag. Andra lagutskottet, som i sitt av riksdagen godkända utlåtande biträdde propositionen, anförde bland annat, att det var angeläget att en höjning av sjukpenningbeloppets maximum kom till stånd.

Enligt utskottets mening talar samma skäl för en höjning av förmånerna inom den frivilliga studerandeförsäkringen. Denna försäkringsform har fått en relativt ringa omfattning. Det är troligt, att ett högre maximum för sjukpenningtillägget kommer att göra försäkringen mera lockande och därigenom bidra till ökad anslutning. Även från denna synpunkt är en höjning önskvärd. Höjningen bör genomföras den 1 januari 1962.

På samma sätt som skedde vid höjningen av maximibeloppet för sjukpenningtillägg till hemmafruförsäkringen bör det införas ett övergångsstadgande om dispens från de för den frivilliga försäkringen i 49 § sjukförsäkringslagen stadgade ålders- och hälsovillkoren för dem som omedelbart före ikraftträdandet hade försäkring av ifrågavarande slag och som inom sex månader från ikraftträdandet anmäler att de önskar övergå till högre sjukpenning eller sjukpenningtillägg.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen med avslag å följande motionsyrkanden,
nämligen

1) det i motionerna I: 502 och II: 593 upptagna yrkandet;

2) det i motionerna I: 623 och II: 741 upptagna yrkandet om särskild representant för det allmänna i socialförsäkringsprocessen;

3) det i motionerna I: 626 och II: 738 upptagna yrkandet;

4) det i motionerna I: 627 och II: 737 under II. upptagna yrkandet;

5) de i motionerna I: 629 och II: 743 upptagna yrkandena, såvitt de innebär avslag å de i propositionen framlagda förslagen om sjukförsäkringens lokala organisation;

6) det i motionen II: 744 upptagna yrkandet att den s. k. tvåttredjedelsregeln skall bibehållas såsom en valmöjlighet vid sidan av det i propositionen framlagda förslaget; samt

7) de i motionen II: 745 under A. b)—e) upptagna yrkandena, såvitt de hänvisats till lagutskott,

I. måtte — med förklaring att riksdagen i anledning av motionerna I: 281 och II: 235 funnit att, utöver vad som föreslagits i propositionen, viss ändring bör ske i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring — för sin del antaga det genom propositionen framlagda förslaget till ändring i nämnda lag med de ytterligare ändringar att ingressen, 48 § och övergångsbestämmelserna erhåller nedan angivna, såsom *utskottets förslag* be-tecknade lydelse.

Ingress

(Kungl. Maj:ts förslag)

Härigenom förordnas beträffande lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring, *dels* att 61—68, 80, 86—88 och 112—120 §§ skola upphöra att gälla, *dels* att 3, 4, 9, 15, 16, 18, 31, 33, 39, 41, 42, 55—58, 60, 69—72, 75, 76, 78, 79, 81—85, 89, 92—94, 97, 99, 103, 104, 109 och 111 §§ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* att i 5, 6, 19, 27, 34, 37, 40, 46—49, 52, 53, 59, 73, 74, 77, 90, 91, 95, 98, 101, 102, 105, 107 och 108 §§ orden »allmän sjukassa» och »centralsjukkas-sa» eller former av dessa ord skola ersättas med ordet »sjukkassa» eller motsvarande former härav, *dels* att omedelbart efter 77 § skall in-

(Utskottets förslag)

Härigenom förordnas beträffande lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring, *dels* att 61—68, 80, 86—88 och 112—120 §§ skola upphöra att gälla, *dels* att 3, 4, 9, 15, 16, 18, 31, 33, 39, 41, 42, 48, 55—58, 60, 69—72, 75, 76, 78, 79, 81—85, 89, 92—94, 97, 99, 103, 104, 109 och 111 §§ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* att i 5, 6, 19, 27, 34, 37, 40, 46, 47, 49, 52, 53, 59, 73, 74, 77, 90, 91, 95, 98, 101, 102, 105, 107 och 108 §§ orden »allmän sjukassa» och »central-sjukassa» eller former av dessa ord skola ersättas med ordet »sjukkassa» eller motsvarande former härav, *dels* att omedelbart efter 77 §

(Kungl. Maj:ts förslag)

föras en ny paragraf, betecknad 77 a §, av den lydelse här nedan angives, *dels* att överskrifterna omedelbart före 61, 86, 112 och 118 §§ skola utgå ur lagen, *dels ock* att omedelbart framför 77 a § skall införas en ny överskrift av nedan angiven lydelse.

(Utskottets förslag)

skall införas en ny paragraf, betecknad 77 a §, av den lydelse här nedan angives, *dels* att överskrifterna omedelbart före 61, 86, 112 och 118 §§ skola utgå ur lagen, *dels ock* att omedelbart framför 77 a § skall införas en ny överskrift av nedan angiven lydelse.

48 §.

Sjukkasemedlem, vilken till följd av studier eller annan utbildning, som beräknas pågå minst ett halvt år, icke eller endast i ringa utsträckning ägnar sig åt förvärvsarbete, äger hos den sjukkassa han tillhör genom frivilliga avgifter försäkra sig för erhållande av sjukpenning eller tillägg till den sjukpenning, som han äger uppbära på grund av den obligatoriska försäkringen. Sjukpenning, som nu avses, må utgöra tre, fyra, fem *eller* sex kronor för dag. Sjukpenningtillägg, som nyss sagts, må utgöra en, två *eller* tre kronor för dag, dock högst det av dessa belopp, som motsvarar skillnaden mellan *sex* kronor och sjukpenningen på grund av den obligatoriska försäkringen.

Sjukkasemedlem, vilken till följd av studier eller annan utbildning, som beräknas pågå minst ett halvt år, icke eller endast i ringa utsträckning ägnar sig åt förvärvsarbete, äger hos den sjukkassa han tillhör genom frivilliga avgifter försäkra sig för erhållande av sjukpenning eller tillägg till den sjukpenning, som han äger uppbära på grund av den obligatoriska försäkringen. Sjukpenning, som nu avses, må utgöra tre, fyra, fem, sex, *sju eller åtta* kronor för dag. Sjukpenningtillägg, som nyss sagts, må utgöra en, två, tre, *fyra eller fem* kronor för dag, dock högst det av dessa belopp, som motsvarar skillnaden mellan *åtta* kronor och sjukpenningen på grund av den obligatoriska försäkringen.

Sjukpenning eller ————— hel sjukpenning.

Å sjukpenning ————— 25 §§ sägs.

Den i ————— motsvarande tillämpning.

Övergångsbestämmelser

Denna lag ————— juli 1961.

I samband ————— följande iakttagas.

1. Beträffande klagan ————— av försäkringsdomstolen.

2. Centralsjukkassa skall ————— allmänna sjukkassa.

3. Enligt äldre ————— äldre lydelse.

4. Ordinarie ombudsmöte ————— bestämmelser tillämpas.

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

5. Styrelseledamöter och — — — — — november 1961.

6. De enligt — — — — — år 1962.

7. Den som vid utgången av år 1961 är frivilligt försäkrad enligt 48 § äger utan hinder av vad i 49 § första stycket är stadgat rätt att, i den mån de nya bestämmelserna så medgiva, övergå till högre sjukpenning eller sjukpenningtillägg, såvida framställning därom göres senast den 30 juni 1962.

II. måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag om försäkringsdomstol;

III. måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändring i lagen den 14 maj 1954 (nr 243) om yrkesskadeförsäkring;

IV. måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag om besvär över försäkringsrådets beslut;

V. måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändring i lagen den 28 maj 1959 (nr 291) om försäkring för allmän tilläggspension, varigenom jämväl motionerna I: 51 och II: 67, det i motionerna I: 367 och II: 426 under 3. upptagna yrkandet samt motionerna I: 509 och II: 595 får anses tillgodosedda och besvarade;

VI. måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till förordning om ändring i förordningen den 18 december 1959 (nr 551) angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension;

VII. måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till förordning om ändring i förordningen den 18 december 1959 (nr 552) angående uppbörd av avgifter enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension, m. m.; samt

VIII. måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering;

B. att riksdagen måtte antaga följande genom propositionen framlagda författningsförslag, nämligen

I. förslaget till lag angående ändring i lagen den 21 maj 1954 (nr 266) om moderskapshjälp;

II. förslaget till lag om överflyttande på riksförsäkringsverket av de uppgifter och befogenheter, som tillkomma riksförsäkringsanstalten och pensionsstyrelsen;

III. förslaget till lag angående ändring i lagen den 18 maj 1956 (nr 293) om ersättning åt smittbärare;

IV. förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 21 maj 1954 (nr 269) om skyldighet för arbetsgivare att lämna uppgift rörande arbetsanställning;

V. förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 29 augusti 1958 (nr 460) om sjukhjälp i vissa fall åt svenska medborgare, som icke äro bosatta i riket; samt

VI. förslaget till reglemente angående förvaltningen av riksförsäkringsverkets fonder;

C. att riksdagen måtte — med bifall till det i motionerna I: 623 och II: 741 upptagna yrkandet rörande socialförsäkringsbolagens rätt att meddela yrkesskadeförsäkring, det i motionerna I: 628 och II: 740 upptagna yrkandet samt det i motionen II: 745 under A. a) upptagna yrkandet — avslå Kungl. Maj:ts begäran, att riksdagen måtte för sin del fatta principiellt beslut om att bolag, som avses i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, icke efter utgången av år 1965 skall äga meddela försäkring enligt nämnda lag;

D. att riksdagen måtte — med avslag å det i motionerna I: 623 och II: 741 upptagna yrkandet rörande riktlinjerna för den framtida handläggningen av pensionsärenden, det i motionerna I: 625 och II: 739 upptagna yrkandet samt det i motionerna I: 629 och II: 743 upptagna yrkandet rörande tillsättningen av ledamöter i pensionsdelegation — förklara sig godtaga de av departementschefen i propositionen angivna riktlinjerna för den framtida ordningen för handläggning inom de allmänna sjukkasorna av ärenden rörande folkpension och allmän tilläggspension m. m.; samt

E. att följande motioner, nämligen

1) I: 281 och II: 235;

2) I: 501 och II: 586, såvitt de behandlats i förevarande utlåtande;

3) I: 502 och II: 593;

4) I: 627 och II: 737;

5) I: 629 och II: 743; samt

6) II: 744,

i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 9 maj 1961

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

4 Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Strand, Nils Elowsson, Axel Svensson, fru Carlqvist¹, fru Gärda Svenson², fröken Nordström¹, herrar Lars Larsson², Edström², Kaijser², Söderquist², Virgin¹, Nyman¹ och Thorsten Larsson¹;

från a n d r a kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, Nilsson i Göteborg¹, Rimmerfors², Odhe^{1*}, Bengtsson i Varberg², fröken Sandell², herrar Wiklund i Stockholm^{1*}, Johansson i Södertälje², Fredriksson², fru Eriksson i Ängelholm¹, herrar Björkman^{1*}, Gustavsson i Alvesta, Svensson i Kungälv^{1*} och Hamilton².

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

¹ I den del som avser frivillig sjukpenningförsäkring för studerande.

² I samtliga delar utom den som avser frivillig sjukpenningförsäkring för studerande.

Reservationer

Med direkt anknytning till de i propositionen framlagda förslagen

I. vid 9 § förslaget till lag om försäkringsdomstol (avser ersättning till part i anledning av personlig inställelse vid domstolen)

av fru *Gärda Svenson*, herrar *Rimmerfors* och *Gustavsson* i Alvesta, vilka ansett,

a) att det stycke i utskottets yttrande å s. 131, som börjar med orden »Även enligt» och slutar med orden »förevarande motionsyrkande», bort ersättas med text av följande lydelse.

»Även enligt utskottets mening finns det skäl som talar för att part i de med motionsyrkandet avsedda fallen erhåller ersättning av det allmänna för sin inställelse. Enligt de bestämmelser som föreslås skola gälla för processen vid försäkringsdomstolen skall domstolen pröva vilken betydelse parts utevaro skall tillmätas i bevisavseende. Det kan inte uteslutas, att part av ekonomiska skäl finner sig icke kunna efterkomma ett föreläggande att inställa sig vid domstolen, något som ur utredningssynpunkt kan lända honom till nackdel. En ledamot av lagrådet har också förordat, att i lagen om försäkringsdomstol intages bestämmelser, som ger möjlighet att under vissa närmare angivna förutsättningar tillerkänna part ersättning av allmänna medel för inställelse vid domstolen.

Av de skäl som sålunda anförts finner utskottet nödvändigt, att beslut i frågan om parts ersättning fattas redan i förevarande sammanhang. Ett sådant beslut bör icke inverka hindrande för strävandena att efter pågående utredning av besvärssakkunniga få till stånd en samlande lösning i fråga om fördelningen av kostnaderna i mål och ärenden i förvaltningsprocess. Utskottet förordar, att i lagen om försäkringsdomstol bestämmelse intages om att part, som förelagts att personligen inställa sig till muntlig handläggning vid försäkringsdomstolen, skall erhålla ersättning av allmänna me-

del för kostnader till resa och uppehälle samt för tidsspillan enligt vad som är stadgat om sådan ersättning till vittne m. fl. Utskottet tillstyrker således förevarande motionsyrkande.»

b) att utskottet med bifall till det i motionen II: 745 under A. d) upptagna yrkandet bort hemställa, att 9 § lagen om försäkringsdomstol måtte erhålla följande lydelse.

»9 §.

Förfarandet i — — — — — nedan stadgas.

Finnes erforderligt att part eller annan höres muntligen, äger domstolen förordna därom. Till sådan handläggning skall part kallas; och må parten föreläggas att inställa sig personligen vid äventyr att utevaro ej utgör hinder för målets vidare handläggning och avgörande. Om så erfordras, skall till part, vilken förelagts personlig inställelse, utgå ersättning av allmänna medel för kostnader till resa och uppehälle samt för tidsspillan enligt vad som är stadgat om sådan ersättning till vittne.

Vad i — — — — — stängda dörrar.»

II. vid utskottets hemställan under C (avser socialförsäkringsbolagens framtid)

av herrar *Strand, Nils Elowsson, Axel Svensson, Lars Larsson, Bengtsson* i Varberg, fröken *Sandell*, herrar *Johansson* i Södertälje och *Fredriksson*, vilka ansett,

a) att det avsnitt av utskottets yttrande, som å s. 121 börjar med orden »Enligt utskottets» och å s. 123 slutar med orden »förevarande del», bort ersättas med text av följande lydelse.

»Enligt utskottets mening talar de av departementschefen anförda skälen entydigt för att yrkesskadeförsäkringen i framtiden koncentreras till de organ som handhar sjukförsäkring och pensionering. De härmed förenade administrativa fördelarna är uppenbarligen betydande, vare sig yrkesskadeförsäkringen kvarstår som självständig försäkring eller blir ett komplement till övriga socialförsäkringsgrenar. Med hänsyn härtill bör redan nu principbeslut fattas om en sådan koncentration i framtiden. Härigenom erhåller socialförsäkringsbolagen och dess personal i god tid varsel om de förestående förändringarna och har möjlighet att planlägga avvecklingen av rörelsen. På grund av vad sålunda anförts biträder utskottet det i propositionen framlagda förslaget, att socialförsäkringsbolagen icke efter utgången av år 1965 skall äga meddela försäkring enligt yrkesskadeförsäkringslagen. Utskottet avstyrker följaktligen förevarande motionsyrkanden.»

b) att utskottet under C. bort hemställa,

»att riksdagen måtte — med avslag å det i motionerna I: 623 och II: 741 upptagna yrkandet rörande socialförsäk-

ringsbolagens rätt att meddela yrkesskadeförsäkring, det i motionerna I: 628 och II: 740 upptagna yrkandet samt det i motionen II: 745 under A. a) upptagna yrkandet — i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag besluta, att bolag, som avses i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, icke efter utgången av år 1965 skall äga meddela försäkring enligt nämnda lag».

III. vid utskottets hemställan under D (avser pensioneringens lokala administration)

A. av fru *Gärda Svenson*, herrar *Edström*, *Söderquist*, *Anderson* i Sundsvall, *Rimmerfors* och *Gustavsson* i Alvesta, vilka ansett,

a) att det avsnitt av utskottets yttrande, som å s. 127 börjar med orden »Pensioner från» och å s. 128 slutar med orden »motsvarande delar», bort ersättas med text av följande lydelse.

»Pensioner från den allmänna tilläggs pensioneringen skall börja utges fr. o. m. år 1963. Dessförinnan bör den reform på invalidpensioneringens område, som nu är under utarbetande inom bl. a. 1958 års socialförsäkringskommitté, ha antagits av riksdagen. Proposition härom torde dock inte kunna föreläggas riksdagen förrän våren 1962. Otvivelaktigt kommer invalidpensionerna i framtiden att bli av en helt annan omfattning än nu. Det kan dessutom förutsättas, att invalidpensionerna blir beroende på den försäkrades återstående arbetsförmåga. Bedömningen av invaliditetsgraden torde därför i många fall bli svår och grannlaga. Det kan bli fråga om att taga hänsyn till en rad omständigheter, som i det enskilda fallet inverkar på försörjningsförmågan, såsom t. ex. arbetsförhållandena på bostadsorten och möjligheterna till omskolning. En individuell prövning av den art, det kan bli fråga om, bör knappast verkställas enbart av ett regionalt organ. Det synes förutsätta medverkan av kommunalt organ med kännedom om de lokala förhållandena.

Härtill kommer att något förslag angående folkpensioneringens finansiering ännu icke föreligger. Sådant förslag torde icke kunna framläggas förrän tidigast i samband med ovan berörda proposition om invalidpensioneringens utformning. Skulle det definitiva förslaget komma att innebära att kommunerna även i fortsättningen skall bidra till kostnaderna för invalidpensioneringen, framstår det som självklart att ett kommunalt organ skall medverka vid prövningen.

Vad åter angår alternativet med en central prövning av samtliga invalidpensionsärenden vill utskottet utöver de skäl däremot som departementschefen anfört framhålla, att man inte torde kunna förutsätta att enhetligheten i avgörandena blir i någon mera påfallande grad större vid detta alternativ än enligt den i propositionen förordade ordningen. Man måste

nämmligen räkna med att efter de nya invalidpensionsreglernas ikraftträdande antalet ärenden kommer att öka betydligt. Prövningen av ärendena skulle då inte kunna koncentreras till en expertgrupp inom centralmyndigheten utan måste uppdelas på flera sådana grupper med följd att enhetligheten i avgörandena kan minskas. Vidare vill utskottet betona, att man som regel inte förlägger avgörandena till en centralmyndighet, om ärendenas antal motiverar en regional prövning och möjligheter finns att skapa lämpliga regionala organ.

Utskottet delar alltså den i motionerna I: 623 och II: 741 framförda uppfattningen att slutligt ställningstagande till pensioneringens lokala administration icke bör ske, förrän lagförslag framlagts dels om utformningen av invalidpensioneringen och dels om folkpensioneringens finansiering. Tvingande skäl att dessförinnan genom principbeslut fastlåsa det prövningsförfarande, som skall förekomma i samband med beviljandet av invalidpension, föreligger enligt utskottets mening icke. Utskottet har däremot icke kunnat biträda det i motionerna I: 625 och II: 739 framställda yrkandet om central prövning av samtliga invalidpensionsärenden.»

b) att utskottet under D. bort hemställa,

»att riksdagen — med bifall till det i motionerna I: 623 och II: 741 upptagna yrkandet rörande riktlinjerna för den framtida handläggningen av pensionsärenden samt med avslag på det i motionerna I: 625 och II: 739 upptagna yrkandet och det i motionerna I: 629 och II: 743 upptagna yrkandet rörande tillsättningen av ledamöter i pensionsdelegation — måtte avslå det i propositionen framlagda förslaget om att riksdagen måtte fatta principbeslut rörande riktlinjerna för den framtida ordningen för handläggning inom de allmänna sjukförsäkringarna av ärenden rörande folkpension och allmän tilläggspension m. m.»

B. av herrar *Kaijser* och *Hamilton*, vilka ansett,

a) att det avsnitt av utskottets yttrande, som å s. 127 börjar med orden »Såvitt utskottet» och å s. 128 slutar med orden »motsvarande delar», bort ersättas med text av följande lydelse.

»Departementschefen anför i propositionen olika skäl som talar för att prövningen av invalidpensionsärendena förläggas till regionala organ. Härigenom uppnås en i och för sig eftersträfvansvärd anknytning till sjukförsäkringen. En dylik anordning är jämväl ägnad att medföra ett snabbare avgörande av invalidpensionsärendena, något som också är önskvärt. Trots bortfallet av inkomstprövningen kommer även i framtiden en utredning angående den försäkrades inkomstförhållanden att vara av stor betydelse vid avgörandet av dessa ärenden. Sådan utredning bör enligt utskottets me-

ning kunna tillföras ärendena genom pensionsdelegationerna — om så erfordras i samarbete med de lokalt arbetande försäkringsnämnderna.

Obestridligen kommer invaliditetsbedömningen att bli avsevärt mera komplicerad i framtiden med hänsyn såväl till de nya kategorier, som kommer till bedömning efter införandet av tilläggspensioneringen och inkomstprövningens slopande som till de ändrade grunderna för invaliditetsbedömning. Avgörandet av de enskilda invaliditetsfallen kommer därför att kräva särskild expertis. Därjämte föreligger vid decentraliserat avgörande risk för att bedömningen icke blir enhetlig de olika delegationerna emellan.

Invaliditetsbedömningens större ekonomiska betydelse för den enskilde — liksom för hela pensionssystemet — gör att än större vikt än tidigare måste läggas på att de enskilda fallen blir föremål för en grundlig utredning. Det tillskott av sakkunskap på det regionala planet som pensionsdelegationerna innebär kommer säkerligen att medföra ökade möjligheter för detta. Men dessa delegationer har icke tillgång till den erfarenhet och den mångsidiga expertis som det centrala socialförsäkringsorganet besitter. Det synes därför riktigt att det slutliga avgörandet av dessa ärenden företages centralt inom riksförsäkringsverket. Att handläggningstiden härigenom i vissa fall kan bli förlängd torde visserligen icke kunna förnekas. I allmänhet borde dock avgörandena kunna fattas utan nämnvärd tidsutdräkt, om organisationen inom riksförsäkringsverket anpassas efter nödvändigheten av snabba beslut.

På grund av vad som sålunda anförts anser utskottet att pensioneringens lokala administration bör uppbyggas i enlighet med de riktlinjer departementschefen uppdragit dock med det undantaget att avgörandet av invalidpensionsärenden i enlighet med vad som yrkats i motionerna I: 625 och II: 739 skall företagas vid den centrala försäkringsmyndigheten (riksförsäkringsverket). I enlighet härmed kan utskottet icke biträda förevarande, i motionerna I: 623 och II: 741 upptagna yrkande.»

b) att utskottet under D. bort hemställa,

»att riksdagen måtte — med avslag å det i motionerna I: 623 och II: 741 upptagna yrkandet rörande riktlinjerna för den framtida handläggningen av pensionsärendena och det i motionerna I: 629 och II: 743 upptagna yrkandet samt med bifall till det i motionerna I: 625 och II: 739 upptagna yrkandet — förklara sig godtaga de av departementschefen i propositionen angivna riktlinjerna för den framtida ordningen för handläggning inom de allmänna sjukförsäkringskassorna av ärenden rörande folkpension och allmän tilläggspension m. m. med det undantaget, att invalidpensionsärendena bör förberedas av pensionsdelegationerna inom sjukförsäkringskassorna och företagas till slutligt avgörande inom riksförsäkringsverket».

Utan direkt anknytning till de i propositionen framlagda förslagen

IV. angående särskild partsrepresentation för det allmänna — ett allmänt ombud — i socialförsäkringsprocessen

av fru *Gärda Svenson*, herrar *Edström*, *Kaijser*, *Söderquist*, *Anderson* i Sundsvall, *Rimmerfors*, *Gustavsson* i Alvesta och *Hamilton*, vilka ansett,

a) att det avsnitt av utskottets yttrande, som å s. 130 börjar med orden »Emellertid anser» och å s. 131 slutar med orden »motsvarande delar», bort ersättas med text av följande lydelse.

»Departementschefen synes i princip dela denna uppfattning, men anser att man i uppbyggnadsskedet bör pröva ett enpartssystem med möjlighet för den centrala myndigheten att underställa sina avgöranden försäkringsdomstolens prövning.

Utskottet hyser den principiella uppfattningen att det är mindre lämpligt att låta domstolen börja sitt arbete från ett utgångsläge som förutsättes snart komma att ändras. Det förtjänar också framhållas, att domstolen från början sannolikt kommer att få en relativt begränsad arbetsbörda, varför tid skulle ha funnits att bygga upp ett både ur rättssäkerhets- och praktiska synpunkter tillfredsställande tvåpartsförfarande.

En väsentlig vinst med ett omedelbart införande av tvåpartssystemet skulle i övrigt ha varit att det föreslagna underställningssystemet hade kunnat undvikas. Detta anses numera som ett föråldrat tillvägagångssätt, som man i det moderna administrativa förfarandet söker undvika. Det vore enligt utskottets mening mindre lyckligt om detta system — låt vara endast övergångsvis — skulle införas vid den rättsliga prövningen i högsta instans på socialförsäkringens område.

Utskottet finner alltså i likhet med motionärerna att frågan om en särskild partsrepresentant för det allmänna snarast bör bringas till sin lösning. Försäkringsdomstolen skall emellertid enligt vad som föreslås i propositionen träda i verksamhet redan den 1 juli innevarande år. Tiden intill dess medger icke utrymme för de ytterligare överväganden av frågan, som kan erfordras innan ett definitivt beslut fattas. Utskottet föreslår därför, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om förslag i ärendet till innevarande års höstriktsdag i syfte att särskild partsrepresentant för det allmänna må tillsättas och börja sin verksamhet med ingången av år 1962.»

b) att utskottet i anledning av motionerna I: 623 och II: 741 samt motionen II: 745 bort hemställa,

»att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till innevarande riksdags höstsession, att det allmänna fr. o. m. år 1962 i försäkringsdomstolen skall företrädas av en särskild partsrepresentant i enlighet med vad lagrådet förordat».

V. angående valfrihet beträffande deltagande med inkomst av annat förvärvsarbete vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst inom den allmänna tilläggs pensioneringen

av fru *Gärda Svenson*, herrar *Edström*, *Kaijser*, *Söderquist*, *Anderson* i *Sundsvall*, *Rimmerfors*, *Gustavsson* i *Alvesta* och *Hamilton*, vilka ansett,

a) att det avsnitt av utskottets yttrande, som å s. 133 börjar med orden »Utskottet tar» och å s. 134 slutar med orden »anses tillgodosedda», bort ersättas med text av följande lydelse.

»Utskottet vill som sin mening framhålla, att regeln om den obligatoriska tredjedelsreduktionen måste betraktas som en orättvisa mot stora grupper av företagare och fria yrkesutövare, vilkas inkomster i huvudsak är att hänföra till den egna arbetsinsatsen. Den under det senaste året framträdande tendensen till en stark ökning av antalet aktiebolagsbildningar, varigenom företagare som anställda i sina egna företag kan få räkna pension som löntagare, torde utgöra bevis för att reduktionsregeln inte motsvarar dessa företagens önskemål. Organisationer, som företräder företagare och fria yrkesutövare, har på olika sätt givit till känna sitt intresse för möjligheterna av en lika beräkning av den pensionsgrundande inkomsten för å ena sidan löntagarna och å andra sidan företagarna och de fria yrkesutövarna. Utskottet anser, att löneinkomst och företagarinkomst i lika mån bör ge underlag för pensionsrätt. Härav framgår, att utskottet avstyrker det motionsledes framförda yrkandet, att en obligatorisk tredjedelsreduktion skulle bibehållas men sätta in först vid tredubbla basbeloppet.

Utskottet tar därefter upp frågan huruvida den enskilde skall ha valfrihet att bestämma i vad mån hans inkomst av annat förvärvsarbete skall ingå som pensionsgrundande i ATP-försäkringen.

De i propositionen föreslagna ändringarna har enligt departementschefen dikterats av en önskan att såvitt möjligt tillmötesgå önskemålen från berörda grupper. Departementschefen uttrycker även sin vilja att diskutera varje positivt förslag till förbättringar av ATP, som kan förenas med reformens principiella huvuddrag och som kan tänkas vinna bred anslutning av dem som beröres och i de beslutande politiska instanserna. Som ett uttryck för de önskemål, som i nämnda avseende finns hos företagargrupperna, betraktar utskottet den framställning, som Riksförbundet Landsbygdens folk gjort hos Kungl. Maj:t om utredning av de tekniska möjligheterna för ökad valfrihet beträffande deltagandet med inkomst av annan förvärvsverksamhet i den allmänna tilläggs pensioneringen.

Många företagare, särskilt jordbrukare men också småindustri- och hantverksidkare, måste investera betydande kapital i sina företag men har det oaktat relativt små inkomster. I regel måste de i stor utsträckning låna kapital till dessa investeringar. Härav följer, att de måste prestera omfattande amorteringar, vilket minskar deras möjligheter att av de lö-

pande inkomsterna avsätta medel för pensionsförsäkring. Utskottet håller det för sannolikt, att vissa företagare under sådana förhållanden kan få svårigheter att rå med avgifterna, om hela deras förvärvsinkomst obligatoriskt skall inräknas som pensions- och avgiftsgrundande. Det amorteringssparande, som dessa grupper måste fullgöra, skapar emellertid samtidigt en bättre trygghet för ålderdomen och minskar sålunda behovet av ATP-försäkring. I första hand behovet av ett efterlevande- och invaliditetsskydd gör det dock i många fall angeläget, att sådana företagare beredes möjligheter att vara med i försäkringen inom ramen för sina ekonomiska resurser. Det varierande behovet av pensionskydd liksom försäkringstagnans skiftande ekonomiska möjligheter att betala avgifterna till pensioneringen nödvändiggör enligt utskottets mening, att viss valfrihet lämnas företagarna att bestämma i vad mån deras inkomster av annat förvärvsarbete skall ingå i försäkringen som pensionsgrundande.

Motionsledes har föreslagits, att beslut redan nu skulle fattas om valfrihet mellan nuvarande tvåtredjedelsregel och de bestämmelser om full pensionsrätt, som gäller för löntagarna. Såsom påtalats i motionen II: 744 får emellertid tvåtredjedelsregeln inte effekt förrän över dubbla basbeloppet, varför den erbjuder ringa valmöjlighet i lägre inkomstlagen. Det vore därför enligt utskottets mening önskvärt, att det för dessa grupper av försäkrade ges en möjlighet att välja ett lägre och därmed också billigare pensionskydd. Med hänsyn härtill anser utskottet, att frågan om valfrihet för företagare mellan ytterligare pensionsnivåer bör utredas skyndsamt.

Det har motionsledes också förordats, att tvåtredjedelsregeln i avvaktan på resultatet av nämnda utredning skulle bibehållas tills vidare som grund för beräkningen av den pensionsgrundande inkomsten av annan förvärvsverksamhet. Den ovannämnda tendensen till ökning av antalet aktiebolagsbildningar, som måste anses föranledd av olikheten i pensionsrätt, synes emellertid motivera, att beslut redan nu fattas om att löneinkomst och företagarinkomst i lika mån skall ge underlag för pensionsrätt. Med hänsyn härtill tillstyrker utskottet den i propositionen föreslagna ordningen och föreslår därjämte, att frågan om valfrihetens utformning skyndsamt utredes i hela dess vidd.

Den utredning om utformningen av viss valfrihet mellan olika pensionsnivåer för företagare, som utskottet ovan förordat, bör emellertid kunna bedrivas så skyndsamt, att förslag kan föreläggas redan innevarande års höstriksdag. Med vad utskottet sålunda förordat bör yrkandena i motionerna I: 501 och II: 586, I: 626 och II: 738, I: 627 och II: 737 samt II: 744 om valfrihet för företagarna i fråga om pensionsnivåerna anses tillgodosedda.»

b) att utskottet — med bifall till motionerna I: 501 och II: 586, såvitt de behandlats i förevarande utlåtande, motionerna I: 627 och II: 737 samt mo-

tionen II: 744, såvitt de innehåller yrkanden om utredning och om förslag rörande ökad valfrihet, ävensom i anledning av motionerna I: 626 och II: 738 — bort hemställa,

»att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om så skyndsamt utredning av frågan om valfrihet mellan olika pensionsnivåer inom den allmänna tilläggspensioneringen i enlighet med vad utskottet anfört, att förslag i frågan kan föreläggas innevarande års höstriksdag».

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
<i>Propositionen</i>	1
<i>Motioner</i>	2
<i>De vid propositionen fogade författningsförslagen</i>	3
Förslag till lag angående ändring i lagen om allmän sjukförsäkring	4
Förslag till lag angående ändring i lagen om moderskapshjälp	32
Förslag till lag om överflyttande på riksförsäkringsverket av de uppgifter och befogenheter, som tillkomma riksförsäkringsanstalten och pensionsstyrelsen	33
Förslag till lag om försäkringsdomstol	34
Förslag till lag angående ändring i lagen om yrkesskadeförsäkring	39
Förslag till lag om besvär över försäkringsrådets beslut	41
Förslag till lag angående ändring i lagen om försäkring för allmän tilläggspension	42
Förslag till förordning om ändring i förordningen angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension	46
Förslag till förordning om ändring i förordningen angående uppbörd av avgifter enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension, m. m. . .	49
Förslag till lag angående ändring i lagen om folkpensionering	51
Förslag till lag angående ändring i lagen om ersättning åt smittbärare ..	55
Förslag till förordning angående ändring i förordningen om skyldighet för arbetsgivare att lämna uppgift rörande arbetsanställning	57
Förslag till förordning angående ändring i förordningen om sjukhjälp i vissa fall åt svenska medborgare, som icke äro bosatta i riket	59
Förslag till reglemente angående förvaltningen av riksförsäkringsverkets fonder	61
<i>Propositionens huvudsakliga innehåll</i>	65
<i>Inledning</i>	66
<i>De i propositionen framlagda förslagen</i>	68
<i>A. Allmänt</i>	68
Departementschefen	68
<i>B. Frågan om yrkesskadeförsäkringens framtida ställning inom socialförsäkringen</i>	70
Administrationsnämnden	70
Remissyttrandena	71
Departementschefen	73
Motioner	75
<i>C. Socialförsäkringens lokala organisation</i>	75
Departementschefen	75
Motioner	87
<i>D. Socialförsäkringens centrala administration</i>	88
Departementschefen	88

	Sid.
<i>E. Socialförsäkringens högsta prövningsinstans, m. m.</i>	89
Departementschefen	89
Lagrådet	100
Departementschefen	106
Motioner	106
<i>F. Pensionsgrundande inkomst</i>	107
Departementschefen	107
Motioner	114
<i>G. Folkpension till vissa utomlands bosatta, m. m.</i>	116
Departementschefen	116
<i>H. Fickpengar till folkpensionärer</i>	117
Departementschefen	117
<i>Motionsyrkande om höjning av maximibeloppet för frivillig sjukpenningförsäkring för studerande</i>	118
Motionerna I: 281 och II: 235	118
Historik	119
<i>Utskottet</i>	120
Yrkesskadeförsäkringens administration	120
Sjukförsäkringens lokala organisation	123
Merprestationerna	125
Pensioneringens lokala organisation	126
Försäkringsdomstolen	129
Pensionsgrundande inkomst inom tilläggs pensioneringen	131
Frivillig sjukpenningförsäkring för studerande	135
Hemställen	135
<i>Reservationer</i>	140